

SOSYALİST KÜLTÜR DERNEĞİ KURULDU

Anayasaya Aykırı Kanunlar Fikir Hürriyetini Boğuyor!.

Fikir suçlusuna KELEPÇE

AVŞAR TiMUÇiN ve Doç. ADNAN BENK

BU SAYIDA

Türk Sosyalizminin İlkeleri

Yazan:

Şevket Süreyya **AYDEMİR**

Yıl : 2 - Sayı : 56 9 Ocak 1963 100 Kuruş

OKUYUCU'DAN YÖNE

«Şimal rüzgârları»

Bir roman adı değildir. İnsanları kafataslarına göre ayıran bir takımın, çiğneye çiğneye ağzına alınmıyacak hâle getirdiği sakızın, sonCHP. Kurultaylarında, profesör titrini taşıyan bir Başbakan Yardımcısı tarafından, gerile gerile nasıl çiğnendiğini gösteren ibret kelimelerinden iki tanesidir.

Politikaya, üniversitedeki âmme kürsüsünden geçtiğini pek çabuk unutmuş görünen Turhan Feyzioğlu «şihal rüzgârlarından ilham alan faaliyetler» den söz açarak, doktrin tartışmalarına kolay yoldan girmeği başarı sanmaktadır. Bu usullerin, parti toplantılarında alkış topladığı doğrudur; ne var ki, Feyzioğlu, ikinci koalisyonun Başbakan Yardımcısı sıfatını taşıdığı sürece, ortada fol yok, yumurta yokken, ihtimaller hesabiyle konuşmamışlardır. Bu gibi faaliyetler gerçekten var ise, durdurmak baş taraflarında bulunduğu Hükûmetin normal vazifesidir. Yeteri kadar müeyyideyi eli altında tutan sorumlular, yakasından tutacaklarını, inandırıcı delillerle bağımsız mahkemelerin karşısına dikerlerse, onları alkışlamıyacak tek kimse çıkmız. Böyle yapmayıp da, nereye çeksen, o tarafa uzayacak genel lâkırdılarla, gelişmeğe pek muhtaç Türk düşünce hayatına şal örtmeğe, hür düşünceyi savunanlara, bu yolda cesaretle savaşanlara, peşin bir «höyt» çekilmeğe kalkışıldı mı, kabine ve parti içersinde olmasa bile, bu yurdun hür düşünceye dayanan temeller üzerinde yükselebileceğine inananlar arasında, yürüyen yolun yanlış olduğunu söylüyecekler elbet te çıkacaktır.

Aklı başında bir Türkün, öyle şimal rüzgârlarından, cenup rüzgârlarından ilham almıyacağını üç numaralı Başbakan Yardımcısı hepimizden iyi bilir. Onun ilgisi, aklı başında olmıyanlarla mıdır? Doktrin tartışmalarında söz söylemek istiyenler için bu, çok ucuz bir usuldür.

Atatürkün devletçiliğini Feyzioğlu, kendisine ve İsmet Paşaya göre anlamakta ve anlatmaktadır. Birşey denemez. Atatürk'ün kişiliği, önüne gelenin kendisine kalkan yapmasına elverişli şekilde, çok cephelidir. Kara sakallı softaya sorunuz, hilâfetin geç kaldırıldığını söyleyerek Atatürk'e sahip çıkacaktır. Celâl Bayar, Atatürk'ün çırağı olduğunu söyliye söyliye 27 Mayısa ulaşmıştır. Menderes, Atatürk gençliğe hitabını yaptığı zaman, kendisinin genç olduğunu söylerdi. Hem Atatürkçülükten söz etmek, hem de «şimal rüzgârı» bahanesiyle, filizlenmek üzere bulunan Türkiyenin hür düşüncesini, şüphelere dayanan rahatsızlıklar ve dramatik değeri dahi bulunmayan lâflarla kurutmağa yeltenmek karşısında hafıza-i beşer, 1950—960 arasının yöneticilerini hatırlamak zorunda bırakılıyorsa, Feyzioğlu'nun buna kızmağa hakkı da yoktur. Ne yapabiliriz ki biz, önce totaliter havalar estiren, arkasından da yeni kanunlar getiren, hiç değilse mevcutları korumaya çalışan bu gibi lâfları çok dinledik de arada pek fark görmiyoruz. Geçtiğine çok şükür ettiğimiz günlerde, kuzey tehlikelerinden, Suriye harbinden söz açılınca, arkasından bahar havası ile karışık ne gibi kanunların çıkarıldığını ve fikir hayatımızın ne darbeler yediğini, Siyasal Bilgiler Fakültesinin eski Dekanı da unutmamışlardır.

Bir ülke düşününüz. Bir yanda, yüzyılı aşan bir süredir yapılagelen hürriyet mücadelelerinin, semeresini vermesi gününün geldiğine inanan, açık fikirli düşünce sahipleri «Sosyalist Kültür Derneği»ni kurmak gibi ilerici adımı atmakta, başta Sayın Cumhurbaşkanı olmak üzere, Hükümet, bütün antidemokratik kanunları kaldıracağını ilân etmektedir. Öte yanda, ciddî olması gereken bir partinin ileri gelenlerinden ve Hükümetin baş sorumlularından bir kimse, rüzgârlardan, yellerden bahsederek hayâl hanesinde yarattığı tehlikelerin çanını çalmaktadır. Bu ülkenin düşünce hayatında gelişme beklemenin yağmur duasına çıkmaktan farkı var mıdır? On dört aydır, Başbakanın en yakın yardımcılarından olan bu zat, neden Batı Rüzgârlarının esmesini sağlıyamamıştır? Bizim bildiğimiz dışında gerçekten esen «şimâl rüzgârları» varsa ve bu rüzgârlar, toplumun bir takım fertlerini etkiliyorsa, sorumlusu kimdir bunun? Bir ülkede bu gibi rüzgârların etkisinde kalanların mevcudiyetini iddia etmek, bir bakıma Hükümetin zayıflığını ilân etmek olmaz mı? Görülüyor ki, parti Kurultayları bittiğine göre, Feyzioğlu, konuşmalarını sakin bir kafa ile şöyle bir gözden geçirirse, kendisi de hayretlere düşecektir. «Nabza göre şerbet vermeyin» dedi diye Üniversiteden uzaklaştırıldığı zaman, bu hareketin medenî hayatımızla ilgisizliğini bağıranların arasında biz de vardık. Amacımız, gelecek günlerde Feyzioğlu'unun potlar kırmasını sağlamak değildi.

Düşünce hayatımız yönünden acı bir manzara ile karşı karşıyayız. Feyzioğlu'nun bugün, kendi keşfiymiş gibi kükreye kükreye kullandığı bu usul, birkaç ay önce AP. li bazı Senatör ve Milletvekillerince denenmiştir. Dışardan gelen paralar, Meclis kürsülerinde arttırmaya tabi tutulmuş, ama Cumhuriyetimizin tek Savcısı, tek yargıcı, isnatların doğruluğunu gösterir bir karar verememişlerdir. Çünkü savcılar ve yargıçlar «ihtimaller hesabı» bahsinin felsefe kitaplarında kalıp gittiğini bilmektedirler.

Bir kalkınma plânı hazırlanmıştır. Tartışılacaktır. İcraat yapılmaktadır, hesabı sorulacaktır. En iyi usulü bulmak için, herkes, kanun sınırları içinde düşüncelerini serbestçe söyliyecektir. Demokrasicilik oynuyorsak bu böyledir. Hür düşünce, meşhur 141 ve 142. maddelerden, bir türlü temizlenemeyen faşist kokulu kanunlardan esasen yiyebileceği darbeleri yemektedir. Bir de Bakanların, durup dururken, şimalden - cenuptan gaip haberleri vermelerini, gelişmesini dilediğimiz hür fikirli Türkiye için hayra alâmet saymak imkânı yoktur. Bu gibi öcü oyunları vakıa dâva adamının umurunda değildir, amma yaranmak sevdasında olanlara geniş fırsat ümitleri verilmektedir. Eller boya kutularına biraz daha batırılacak, önüne gelen, istediğini aklınca lekelemeğe çalışacaktır. Bunların hücum borusunu Feyzioğlu çalmamalıdır. Çalarsa Onu 27 Mayıs şehitlerine şikâyet edeceğiz.

27 Mayıs'tan önce ölenler, eski Siyasal Bilgiler Fakültesi hocasının, hür fikri baskı altında tutma yarışında AP. li Senatör ve Milletvekillerini yarı yolda bıraktığını görmeden öldükleri için kendilerini mesut saymalıdırlar.

İ. NAFİZ

Basından

DÜNYA

BOLŞEVİK KİMDİR?

Kuzum Bolşevik kimdir, bana söyler misiniz?

Semt karakolunun kültürüne bırakırsanız, çıplak ayaklı gazete satıcısına acıyıp da:

— Zavallı yavru! diye yanağını okşayan komünisttir. Hele fişe geçti mi, torunu bile soyadını kızıllıktan temizleyemez.

Birinci Dünya Harbinde rahmetli Ali Münif, Lübnan müstakil mutasarrıfı idi. O vakitler şüpheli kimselerin, aileleri ile beraber Suriye ve Lübnan'dan çıkarılarak Anadoluda oturtulmak âdeti vardı. Bir gün karagâha yine şüpheli olduğu için Lübnanlı bir ailenin Anadoluda bir yere gönderilmesi teklifi ile bir tezkere geldi. İmza, müstakil mutasarrıfın! Garip tesadüf, şüpheli denen kimse komutanın tanıdığı çıktı. Beyruta gitmek üzere olduğumuzdan tezkereyi yanına aldı, Lübnanda mutasarrıfı ziyaret ettiği sıra:

— Lütfen şu dosyayı bana getirir misiniz? dedi.

Getirdiler. Bir ihbar havale üstüne havale Bucağın jandarma çavuşuna kadar gitmiş. O da, bir garazı mı var, yoksa yazılana doğrudur demeği usulden mi saymış nedir, adamcağızın şüpheli olduğuna dair kayıt düşmüş. Havale üstüne havale ile tezkere mutasarrıfa gelmiş. Kâtip de normal formülü yazarak getirmiş. Ali Münif imzalamış. Komutan:

— Affedersiniz ama şimdi koskoca ordu komutanı bir jandarma çavuşunun takdiri ile eski bir aileyi sürgüne mi göndereyim? dedi idi.

Bizde, doğrusu, bir çok Bolşevik damgaları böyle vurulmuştur.

Bolşeviklikte artık eşitlik yok, işçi alır dörtyüz elli tiyatro sanatçısı veya mühendis alır onbin, oniki bin, mülkiyet var, evlenme var, yani bugünkü Bolşevik rejimi bir hayli bakımdan komünist düzeninden fazla kapitalist düzene yakın! Ama Bolşevik! Tehlikelisi de Sosyalist olmak değil, onun ajanı olmak!

Bu ajanı nasıl teşhis edeceğiz? Bizce pek basit: Belli meselelerde Moskova'nın verdiği parolaları kimlerin kullandığına ve yaydığına dikkat ediniz! Bu parolalar, çok defa, milletlerin kendi kahramanlarını kapitalist uşakları, kendi uşaklarını da millet kahramanları gibi gösterir. öylesine Çin aşırıları için Tito bile Emperyalizm uşaklarından!

Yoksa her sağcı yobaza göre her Atatürkçü Bolşeviktir.

Ölçüyü kültür kullanmalı... Atatürk milliyetçilerinden kurulma jüriler hüküm vermeli.

Bakınız, geçen yıl bizim kültürsüze göre modern resim, Bolşeviklikti. Halbuki Kruçef geçenlerde «eşek kuyruğu ile mi» çizildiğini sorduğu yeni resimlere Burjuva ve Kapitalist damgası vurdu. Bundan sonra biz de klâsik resmi sevenlere Bolşevik mi diyeceğiz?

Amerikalılar komünist imtihanını kültürlü birinci sınıf şahsiyetlerden seçilme heyetlere bırakmışlardır. Türk mahkemelerinde de bu meseleyi daha kültürlü bir açıdan dikkate almak sırası gelmiştir.

*

Sovyetler Birliği bile değişiyor

1962 yılında, dünya barışı bakımından, iki önemli değişiklik olmuştur. Dünya barışı denildiği vakit önce hatırımıza Batı ve Doğu blokları arasındaki münasebetler gelir. Küba hâdisesinde bu münasebetler Berlin çatışmalarını gölgede bırakan bir kriz geçirdi, Amerika, Sovyetler Birliği'nin Küba'da savunma değil, fakat saldırış bakımından, üslenmesini önlemek için harbi göze alarak kat'i bir davranış göstermiştir. Sovyetler Birliği geri çekilmiştir. Sovyetler Birliği bu geri çekilme kararını verirken, milletlerarası büyük bir itibar kaybına uğrayacağını biliyordu. Çin bu çekilişi en ağır bir dille tenkid etmiştir. Sovyetler Birliği: «— Bir Küba için yüzelli milyonun ölümü? Hayır!» demekte ısrar etti. önemli noktalardan biri de yine aynı kriz sırasında Sovyetler Birliği halk efkârının bir üçüncü dünya savaşını istememekte olduğunun açıkça belirmiş olmasıdır. Sovyetler Birliği halk efkârı iki dünyanın, Doğu ve Batı blokları dünyalarının beraberce ve barış içinde yaşayacaklarına inanmaktadır. Çin bu anlayışa da, bu anlayışın bütün gevşeticiliklerine de karşıdır.

İstalin'den beri Sovyetler Birliğinin içinde de bir hayli değişiklikler olmuştur. Hiç kimse fırınlanmamıştır. Hiç kimsenin Siberya sürgünlerine yollandığını işitmiyoruz. Demokratik hak ve hürriyetler düzeni yok ama, eski zulüm ve işkence de yok. Hayati olmayan işlerde geniş tenkid serbestliği var. Bu iç değişmenin Sovyet dünya görüşü üzerinde tepkiler göstermesi tabii idi. Biz gerçek barışı, Bolşevik düzeninin insaniyet ve barışçı sosyalizme doğru gelişmesinden beklediğimiz için, bu ilk alâmetleri hayra yormaktayız.

Falih Rıfkı ATAY

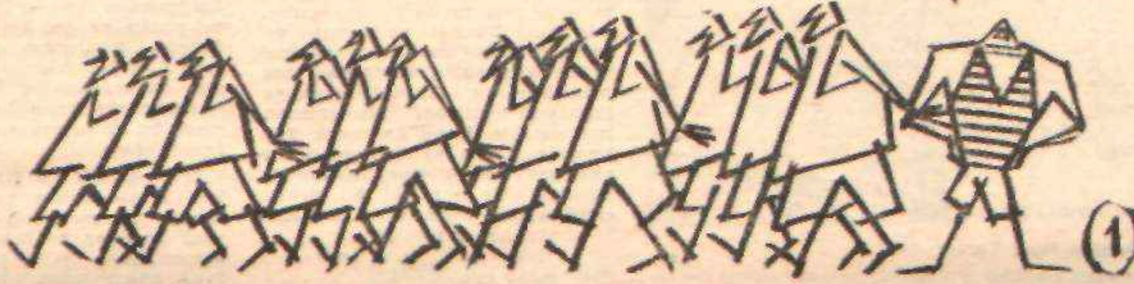
HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ
(Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.)
Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu, Mümtaz Soysal, Doğan Avcıoğlu
İmtiyaz sahibi ve mesul müdür: DOĞAN AVCIOĞLU

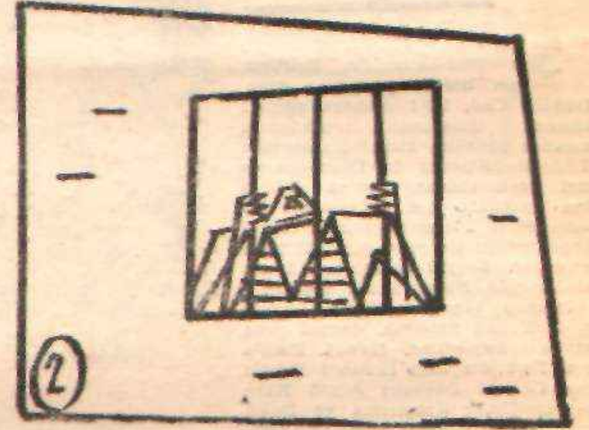
İDAREHANE: ZİYA GÖKALP CADDESİ 28/1 Yenişehir — ANKARA Telefon: 17 59 70 ★ İstanbul Bürosu: Mollafenari Sokağı: 32 Cağaloğlu, Posta kutusu 512 — İstanbul, Tel: 229315 — 229316 ★ Dizilip basıldığı yer: VATAN Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.Ş. — İSTANBUL

ABONE Yıllığı (52 sayı) 50 T.L. altı aylığı (26 sayı) 25 T.L., üç aylık (13 sayı) 12.50 T.L.'dır. 1963 yılı için özel indirimli abone tarifesi: Yıllık 40 TL., altı aylık 20 TL., Üç aylık 10 T.L. dır Yurt dısı abonelerinde posta ücreti tutarında ilâve yapılır.

İLÂN: Beher sütunda santimetresi 25 T.L. dır. 1, 3, 4, 5 ve orta sayfalara ilân kabul edilmez. Renkli ilânlar özel tarifeye ve pazarlığı tâbidir. Devamlı çıkacak ilânlar için özel anlaşmalar yapılır. İlânlardan dolayı hiç bir mes'uliyet kabul olunmaz.

YÖN HAFTALIK GAZETE

BAKIŞ DEVEKUŞU POLİTİKASI

Mutlu azınlık demokrasisi

Yüz küsur yıllık çabamızın adı hürriyet ve hukuk devleti mücadelesidir. Ama bir türlü memleket Batı ülkelerinin daha Onsekizinci yüzyılda eriştiği hürriyetlere kavuşamamıştır. Hele sosyal konuların tartışılması bakımından, çok partili hayat devresinde, tek parti yıllarına nazaran çok daha müsamahasız davranılmıştır!

Şimdi dörtbaşı mâmur bir hürriyet anayasası var. Ama Anayasaya aykırı kanunlar hâlâ yerinde durur ve sosyal fikirleri boğacak yönde işler. O kadar ki de Gaulle Fransasının San'at ve Edebiyat Genel Müdürü tarafından kaleme alınmış bir kitaptan yapılan tercümeler, memleketimizde Üniversite hocalarına, 7,5 ilâ 15 yıl sürecek bir hapishane yolunu açar. Sanmıyoruz ki faşist İspanyada durum daha ağır olsun!

Savcılara ve hâkimlere söylenecek bir şey yok.«Kanun bu, uyguluyoruz» diyebilirler. Gerçekten, 141 ve 142. nci maddeler, komünizmle mücadele bahanesiyle, en mâsum sosyal tenkitleri ağır şekilde cezalandıracak niteliktedir. Bölükbaşı, Faik Ahmet Barutçu, Halil Özyörük, Prof. Faruk Erem, Prof. Çelikbaş, Prof Necip Bilge, Cezmi Türk, Kâmil Boran, Behzat Bilgin gibi kimselerin, Menderes devrinde Meclis kürsüsünden belirttikleri üzere, 141 ve 142.nci maddeler, bugünkü haliyle korkunçtur. Bütün bunlara rağmen, açık rejim ve demokrasi şampiyonluğunu kimseye vermek istemiyen bir iktidarın mevcudiyeti, memleketimize hâs bir garabet olsa gerektir.

İktidar, «Adalete karışamayız» gerekçesinin sağladığı gönül rahatlığı içinde, sanki kanunları başkaları yaparmış gibi, hâlâ açık rejim ve hürriyet nutukları atabilmektedir. Koçeroların ilâhlaştırıldığı bir ortamda, fikir suçlularının mahkûm olmadan tevkiflerini önliyen bir kanun teklifi yapan yok. Hele korkunç 141. ve 142. nci maddelerin bir hukuk devletine yakışacak şekilde düzeltilmesini istiyenlerin miktarı, parmakla gösterilecek kadar az. Dün olduğu gibi, bugün de iktidarların hürriyet ve demokrasi aşkı, mutlu azınlığın huzur ve rahatının kaçtığı noktada bitiyor.

Peki ya üniversiteler ve büyük çoğunluğuyla basın? Zavallı Menderesin imal ettiği büyük hürriyet kahramanları şimdi neredeler? Diktatör denilen Menderes devrinde 141. ve 142. nci maddelere veryansın eden Prof Çelikbaş, Prof Faruk Erem, Prof. Necip Bilge neden susarlar? Hürriyet savaşçısı Prof. Feyzioğlu ne yapar?

1960 tan önce:

«Türkiyede hürriyet hareketi geç başlamış, başladıktan sonra da ne yazık ki çok sendeliyerek, durakhyarak ilerlemiştir. Tanzimattan 116 yıl sonra ve hâlen programında (ilmin, san'atın ve hertürlü fikir faaliyetlerinin siyasi ve idari müdahelelerden uzak kalmasını demokrasinin değişmez bir esası olarak kabul ediyoruz) diye yazılı bulunan bir siyasi parti iktidarda bulunduğu bir sırada, hürriyet ve gerçek demokrasiye doğru hızla yol almaktaydık. Bunu sağlamak için devlet adamı, mebusu, gazetecisi, hâkimi, idarecisi, üniversitesi ile bu memleketin vicdan taşıyan bütün aydınları kendilerine düşeni yapmalıdırlar.» diyen dünkü Forumcu Feyzioğlunun acaba vicdanı rahat mı? Yoksa dünkü hürriyet savaşları, bir mutlu azınlık demokrasisinin mi sözcüleriydiler? Yeni anayasanın getirdiği hürriyet ve sosyal adalet ilkeleri kocaman bir yalandan mı ibaret?

Çok hizipli tek parti

Sosyal ve ekonomik görüşler karşısında gösterilen bu korkudan zarar gören sâdece memlekettir. Satıhtaki kısır sen ben çekişmeleri ve atmasyon tenkitlerle, bu dertli memleketin çetin dâvaları çözülmez. 27 Mayıs, sosyal ve ekonomik düşüncenin boğulması yüzünden, büyük bir boşluk içinde kaldı. 27 Mayısı bu fikri boşluk mahvetti. Bugünkü sosyal düşünceyi susturma çabası da, yarınki Türkiyeyi kurma dâvasını güçleştirecektir. Bir mutlu azınlık, memleket dâvalarını çözemediği gibi, çözme yollarını da kapamaya çalışmaktadır.

Sayın Nâdir Nadi'nin şu sözleri ibretle okunmaya değer:

«Memleketimiz dâvalarının çözülmesi için o dâvalar üzerine açık yürekle eğilmek, doğru ya da yanlış, düşündüklerimizi korkusuzca belirtmek, bunu yaparken de dünya sorunlarına dair dünyada sözü geçen tanınmış bilim, felsefe ve sanat adamları ne düşünüyor, öğrenmek gerektiğini kabul etmeyiz. Hür dünya ile ilişkisini böylesine kesen, söz ve yazı hürriyetini böylesine kısan bir ortamda ekonomik ve sosyal dâvalara çözüm yolu bulunamıyacağını, tersine, bu dâvaların bizi günden güne daha tehlikeli çıkmazlara sürükliyeceğini aklımıza getirmeyiz.

Biz, Atatürk devrimlerini baltalama hürriyetini demokrasi sandık. Çok partili açık rejim dediğimiz de aslında çok hizipli tek parti rejiminden başka bir şey değildir. Bunun aksini söylemekle kimseyi kandıramayız. Bari boş yere kendimizi aldatıp durmıyalım!»

Sosyal uyanış durdurulamaz

Ama ne olacak? Fikir hürriyetini istediğiniz kadar kısın, sosyal tenkitleri istediğiniz kadar boğmaya çalışın, netice değişmez. Güçlükler artar, fakat bu, statükocu politikanın yakın bir gelecekte iflâsını önlemez.

Bir noktayı iyice anlamak lâzım: Türkiye, artık eski Türkiye değildir. İkinci Dünya Harbindenberi çok yol aldık.

15-20 yıl önce, sosyal tenkitleri önliyerek, Türkiyeyi rahatça idare etmek belki mümkündü: Kütleler, yeteri kadar uyanmamıştı. Genel oy yoktu. Dış dünyaya kapalıydık. Nüfus artışı ve şehirleşme temposu yavaştı. Ekime elverişli bol toprak vardı. Durum, İkinci Dünya Savaşından sonra hızla değişmiş. Türkiyemiz, politik, sosyal ve ekonomik bir ihtilâl devresine girmiştir. Genel oy, halk kütlelerinin az çok uyanışı ve iktidarlardan hizmet istemeyi öğrenmesini sağlıyarak, siyasi alanda başlı başına bir ihtilâl olmuştur. Dış âlemle temasların artması, memleketteki uyanışı hızlandırmıştır. Bu uyanış devresinde, hızlı nüfus artışı ve ekime elverişli toprakların tükenişi gibi meselelerin çözümü, sosyal ve ekonomik alanlarda, çok köklü değişikliklerin yapılmasını zaruri kılmaktadır.

Bu şartlar altında, sosyal ve ekonomik tenkitler, ne kadar kısılırsa kısılsın, statükocu politika çökmeye mahkûmdur. 1950 - 55 dervesinde, olağanüstü şartlar dolayısıyla elde edilen büyük başarıların sağladığı prestije rağmen, Menderes dahi, olayların tazyikine 5 yıldan fazla dayanamadı. Bugün ise şartlar, düne nazaran, son derece güçtür. Bu güç durumda, sosyal ve ekonomik tenkitleri susturmak suretiyle, kaçınılmaz değişikliklerin önlenebileceğini düşünmek, kurtuluşu, başını kuma gömmekle bulan devekuşu politikasından farksızdır.

Devekuşu politikası, mutlu azınlığa geçici bir huzur dahi sağlamaz, aksine huzursuzluğu arttırır. Bu politika, olsa olsa yarınki Türkiyenin kuruluşunu daha sancılı hâle getirir, fakat durduramaz. Apaçık bir faşizm bile gelse, bir iki yıl içinde çöker gider.

Sancısız doğum olmaz

17 yıldır, çok partili hayatı yerleştirmek uğruna savaştığını söyliyen ve bunun için, Atatürk devrimlerinde rötuş yapma fedakârlığına bile katlanan İnönüye düşen tarihî görev, yarınki, hür, müreffeh ve modern Türkiyenin kuruluşunu güçleştirmek değil, kolaylaştırmak olmalıydı.

Miyop sermaye ağaları, bugünü kurtarmak için devekuşu politikasını arzulayabilirler. Onlar kendi açılarından belki de haklıdırlar. Zira, azgelişmiş bir ülkede özel sermaye, ancak kapalı bir rejimde hızla birikebilir. Açık rejim, türlü dolaplar ve istismarlarla büyüyen sermayenin işine gelmez. Ama, açık rejim şampiyonu olduğunu söliyen tarihi şahsiyet İnönünün, sosyal ve ekonomik konularda açıklığı reddederek, kendi kendini inkâra hakkı olmasa gerektir.

Bugün çetin dâvaların altında, aciz içinde bocalıyanlar, hiç değilse yarını güçleştirmeye kalkışmasınlar. Fakat ne gam. Asıl haklı olanlar belki de sancısız doğum olmaz diyenlerdir.

Doğan Avcıoğlu

SOSYALİST KÜLTÜR DERNEĞİ KURULDU

Sosyalist Kültür Derneği, nihayet kuruldu. Kurucular, hafta sonunda Ziya Gökalp Cad. 28/1 Ankara adresli Dernek binasında toplanarak, merkez yönetim kurulunu seçtiler Yönetim Kurulu da Derneğin genel başkanlığına, Devlet Plânlama Teşkilâtı eski Müsteşarı Osman Nuri Torun'u getirdi. Genel Sekreterliğe ise yine müstafi plâncılardan Sosyal Plânlama Dairesi Başkanı Necat Erder seçildi.

Merkez Yönetim Kurulu üyeleri işbölümü yaparak, derhal çalışmaya başladılar. Devlet Plânlama Teşkilâtı eski İktisadî Plânlama Dairesi Başkanı Atillâ Karaosmanoğlu, Araştırma ve Dokümantasyon işlerini üzerine aldı. Doğan Avcıoğlu, neşriyat ve konferans işlerini yüklendi. Maliye müfettişi Adnan Başer mali işleri, yüksek mühendis Güney Özcebe, muhasipliği deruhte etti. CHP. Hatay milletvekili Sırrı Hocaoğlu ve Avukat Cemal Reşit Eyüboğlu, teşkilâtlanma işlerini üzerlerine aldılar. Prof. Cahit Tanyol da koordinasyon işleriyle uğraşacak.

Bu arada, Prof. Şazi Kösemihal Maliye Bakanlığı İktisadî İşbirliği Teşkilâtı Genel Sekreter Yardımcısı Erhan Işıl, 27 Mayıs Fikir Kulübü İkinci Başkanı Avukat Nihat Türel, Diyarbakır Bölgesi Tabip Odaları Başkanı Dr.

Necat Erder
Genel Sekreter

Tarık Ekinci ve daha birçok tanınmış kimse, derneğe kurucu olarak katıldılar.

Dernek, bilimsel açıdan Türk sosyalizmini inceliyecek ve yayacak. Siyasetin üstünde bir teşekkül olan Derneğin, tabiî ki siyasî partilerle ve particilikle en ufak ilgisi yoktur. Dernek, memleketimizi sosyalist neşriyata kavuşturur, Türk sosyalizminin esaslarını vuzuhla ortaya koyar ve bu fikirleri kamu oyuna maledebilirse, vazifesini fazlasiyle yapmış olacak. Sosyalist partilerin ve sendikaların, Dernekçe yapılacak araştırmalardan geniş ölçüde faydalanacakları şüphesizdir.

Sosyalist Kültür Derneği, vatan sathında büyük bir ilgi ile karşılandı. Diyarbakır, Muş, İzmir, Bursa ve İstanbul gibi illerden ve Ayvalıktan daha dernek kurulmadan şubeler açma teklifleri geldi. İstanbul'dan 200 öğrenci, Yön'de kuruluş haberini okur okumaz, üye olmak için toplu halde müracaat ettiler. Ankara'da da Dernek merkezi üye olmak istiyenlerin istilâsına uğradı. Bu durum, tek kurtuluş yolunu sosyalizmde görenlerin günden güne çoğaldığını gösteriyor.

Sosyalist Kültür Derneği, şimdiden bilimsel çalışmalarına başlamış bulunuyor. Şevket Süreyya Aydemir'in dernek için hazırladığı özel muhtırayı Yön'ün bu sayısında okuyacaksınız. Prof. Cahit Tanyol da, sosyolojik ve tarihî açıdan Türkiye'de sosyalizm meselelerini inceledi. Prof. Sadun Aren, Türk sosyalizminin iktisadî meseleleri üzerinde çalışıyor.

Dernekte ilk semineri, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektörü eski Maliye Bakanı Kemal Kurdaş yapacak. Dernek ayrıca dünyaca tanınmış sosyalistleri Türkiye'ye konferanslar vermek üzere getirebileceğini ümit ediyor.

Osman Nuri Torun
Genel Başkan

141 ve 142 çalışıyor

Kayhan Sağlamer ve Şâdi Alkılıç'tan sonra, 142. maddeden Ataç Dergisi yazı işleri müdürü Afşar Timuçin ve Dünya Gazetesi yazarlarından Doç. Adnan Benk tevkif edildi. Suç konusu yazının, Fransa'nın UNESCO temsilcisi de Gaulle'ün Kültür Bakanı André Malraux'nın yardımcısı ve Fransız San'at ve Edebiyat Genel Direktörü Gaeton Picon'dan yapılan bir çeviri olduğu belirtiliyor.

Ataç Dergisinde yalnız iki sahifesinin tercüme edildiği söylenen eser, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi filoloji bölümünde mevcut. Doç. Adnan Benk tevkifi edilmeden önce, bu eserin bir bilim kitabı olduğunu ve ünümüzdeki sömestrde öğrencilere okutulacağını söyledi.

141. ve 142. maddeler, bugünkü halinde kaldıkça, bir UNESCO temsilcisinin, bir Fransız San'at ve Edebiyat Genel Direktörünün, bir Fransız Bakan Yardımcısının bilimsel eserinin Türkçe tercümesi, maalesef suç konusu olabilecek ve fikir suçluları, mahkûm edilmeden tevkif edilebilecekler dir. Hattâ ve hattâ ellerine kelepçe vurulabilecektir..

142. madde, bugün basının üzerinde sallanan Demokles'in kılıcıdır. Bu maddelerin bir hukuk devletine yakışacak sarahate kavuşturulması için kampanya yapmak, demokrasiye ve hukuk devletine inanan her insanın vazifesidir. Nitekim basında, bu yolda tepkiler gözükmeye başladı. Ecvet Güresin, Çetin Altan, İlhan Selçuk, Naim Tiralı, Mehmet Kemal Kurşunluoğlu, Hayri Alpar'dan sonra Esin Talû ve Sabri Esat Siyavuşgil de, bu konuda vaziyet aldılar.

Esin Talû Akşam'da: «141 ve 142 nin ne olduğunu ve neyi, ne şekilde ve nasıl suç saydığını bilmek isteriz. Bu bakımdan deriz ki, bu maddeler bir an önce vuzuha kavuşturulmalıdır.» diyor ve 9 yaşında bir kızı ezip öldüren kamyon şoförünün yargılanması gayri mevkuf yapıldığı halde, fikir suçlularının mahkûm olmadan tevkif edilmesindeki garabeti belirtiyor.

Sabri Esat Siyavuşgil ise, kızıla boyama usullerinin beyhudeliğini, Yeni Sabah'ta yazıyor. «Biz de ne zaman iktidar, halk tarafından tutulmadığını ve destek lenmediğini hissederse, bunun sebeplerini araştırıp kendine çeki düzen vereceği yerde, her usule başvurarak yerinde kalmayı düşünür. Zanneder ki bu usullerin en iyisi, tenkidi ve serbest düşünceyi disiplin altına almak, yani, meselâ ekonomide yürütemediği güdümlü gidişi, fikir sahasında tatbik etmektir. Bunun için de, en kestirme yolun kızıl boya kutularını sallayıp şunun bunun sırtına fırça çalmak olduğu kabul edilir.»

Bu arada İstanbul Gazeteciler Sendikası ile Türkiye Gazeteciler Sendikaları Federasyonu birer bildiri yayınlıyarak antidemokratik kanunların kaldırılmasını istediler ve fikir hürriyetini savundular.

İstanbul Baro Başkanı Muvaffak Benderli de, Adliyeye tesir edici tarzda konuşan Adalet Bakanı Profesörü, şiddetle tenkid ettikten sonra, «fikir suçlularının dâva sonuçlanmadan tevkifinin, aslâ doğru olmadığını söyledi. Alman Ajansı (D.P.A.) da, bu tevkiflerin, Anayasanın ihlâli mahiyetinde sayılabileceğini, Türk aydınlarının görüşü olarak belirtti.

Bütün bunlar, Türkiye'nin artık eski Türkiye olmadığını gösteriyor. Eskiden birine komünistlik damgası yapıştırıldı mı, kimse ağzını açmaya cesaret edemezdi. Bugün 142. madde tehdidi altında bulunan fikir adamları ve gazetecileri savunanların sayısı, çığ gibi büyüyor. Komünistlik iftiraları sadece ve sadece, iktidarların aleyhine işliyor. Bir gün bunu, iftiralarla iş yürütmeye çalışanlar da anlıyacaklar, hem de çok fena anlıyacaklar.

Kıbrıs meselesi

Makarios'un Kıbrıs anlaşmalarını çiğneyerek, Türk Belediyelerini kapatmak istemesi ve Nihat Erim'in dış politika müzakeresi açılmasına yol açan önergesi, af gibi artık bıkkınlık veren meselelerden bir an için uzaklaştırarak, dikkati Kıbrıs'a çevirdi. Gerçekten yıllar boyunca Türk halk efkârının en önemli meselesi olan Kıbrıs meselesi, Londra anlaşmalarından sonra unutulmuştur. Öyle görünüyor ki, halk efkârı gibi hükûmet de meseleyi unutmuştur. Bu unutkanlıktan cür'et alan Ada Rumları ise, Kıbrıs'ın tam hâkimiyetini sağlama yolunda adım adım ilerliyorlar. Bilindiği gibi Makarios, kolayca işemesi mümkün gözükmiyen Londra Anlaşmasını bir taktik icabı kabul etmişti. Londra'da verilenleri alacak, sonra daha fazlasını istiyecekti. Şimdi bu plân uygulanıyor. Başka türlü olsa, Makarios, Kıbrıs Anlaşmasını açıkça ihlâle herhalde cesaret edemezdi.

Şimdi Türk Hükûmetinin müdahalesiyle, Makarios'un biraz gerilemesi ve bazı tâvizler vermesi beklenebilir. Ama yine de Makarios mesafe almış olacak ve anlaşmalarda ilk gedik açılacaktır. Gerisi kolaydır.

Esasen hukukî garantilere fazla güvenmemek lâzım. En sağlam garanti, fiilî iktisadî garantiler. Ada'daki Türk azınlığını da Rum çoğunluğunun tam hâkimiyetine düşmekten kurtaracak tek yol, iktisaden kuvvetlenmek ve Rumların iktisadî tâbiyetinden kurtulmaktı. Bunu da ancak Türkiye'nin plânlı ve programlı bir aksiyonu gerçekleşme yoluna koyabilirdi. Ne çare ki bu yolda, ciddi hiçbir adım atılmadı. Kıb[illegible]derine terkedildi.

Cumhurbaşkanı Makarios
Nereye gittiğini biliyor

Forumda Mc Carthy'cilik

Yön'ün hiç değilse bir bakımdan büyük hizmeti oldu: Yön, sahte fikir hürriyeti şampiyonlarını ve yayın organlarını, turnosol kâğıdı gibi, açığa çıkardı. Bu yayın organlarının belli başlıları, Menderes devrinin şöhretli ve itibarlı Akis ve Forum dergileridir. Akis, çoktan Mc Carthy'nin yolunu tutmuştur. Hikmeti vücudu, Batılı alanda fikir hürriyeti ve müsamahanın savunmasını yapmak olan Forum da, maalesef aynı yola sürüklenmektedir.

Bu bakımdan, Forum'un 1 Ocak 1963 tarihli sayısında, Sosyalist Kültür Derneği ile ilgili olarak çıkan yazı, yüzkızartıcı bir vesikadır. Sayfalarımız elverişli olsa, bu utanç vesikasını aynen yayınlamak isterdik...

Yazıda şöyle deniyor:

«Gerek tüzükte, gerek açıklama yazısında, sosyalizmin «bilimsel» ışık altında inceleneceği söylenmektedir. Bunun anlamı da açık değildir. «Bilimsel Sosyalizm» deyimi, ister istemez, aklımıza Marksizmin «İlmî Sosyalizm» ini getirmektedir.»

Larousse'tan Rus lâfı var diye pek işkillenen polisin zekâsına sahip gözüken yazı sahibi, «Sosyalizmi bilimsel yönden incelemes ifadesini Marksizm şeklinde anlıyarak, hafiyelik yapmaya çalışmaktadır. Fakat bu zehir hafiye ne zannediyor? Sosyalizmi, Cinci Hoca veya Mc Carthy metodlariyle mi inceliyecektik? Elbette, bilimsel açıdan inceliyeceğiz. Bu arada, Mc Carthy mizaçlı Forum yazarı, kurmak istediği tuzağa düştüğünün de farkında değil. Eğer sosyalizmi Mc Carthy açısından değil de, bilimsel açıdan incelemek Marksizm demekse, Marksizmin bilimin ta kendisi olduğunu kabul etmek gerekir. Öyle değil mi, sevimli Mc Carthy özentisi?.

Yazıdan başka bir cümle:

Tüzük incelendiği zaman, «Sosyalist Kültür Derneği» nin kendine özgü ve şimdiye kadar alışılmamış biçimde bir teşkilât olacağı anlaşılmaktadır. Özellikle, üyeliğe kabuldeki güç şartlar ve üyelikten çıkarmadaki kolay şartlar âdeta «militan» bir teşkilât kurma amacını gütmektedir.

Anlaşılan, polis mizaçlı Forum yazarının, dernek tüzükleri hakkında fazla bir fikri yok. Üstada, İngiliz Kulüpleri ve Rottary Club gibi büyük iş adamlarını toplıyan derneklerin tüzüklerini okumayı tavsiye ederiz. İngiliz Muhafazakârlar Partisinin iç bünyesinin incelenmesi de, sevimli Mc Carthy'mizin ufkunu herhalde genişletecektir..

Diğer bir cümle:

Tüzükte bir de aday üye, diye bir deyim geçmekte, lâkin bunun mahiyeti açıkça belli edilmemektedir. Bilindiği gibi, bugün dünyamızda mevcut bazı totaliter rejimlerin tek partilerinde, bir «aday üye» lik müessesesi mevcuttur.

Hoppalââ. Bir bu eksikti. Geniş muhayyileli yazarımızın bahsettiği memleketlerde, su da var, hava da var. Orada var diye, sudan ve havadan söz edemiyecek miyiz? Bir derneğe üye olmak için müracaat eden kimseye, üyeliğe kabul olununcaya kadar, aday üye denmesinde ne kötülük var? Üstelik memleketimizde cemiyetler Kanununa göre kurulan derneklerin pek çoğunun tüzüğünde «aday üye» lik var. Anlaşılan sevimli Mc Carthy'miz, Larousse'u Rus lâfı var diye, suç delili sayan polisin rekorunu mutlaka kırmak sevdası peşinde. Allah kolaylık versin.

Yazıda ayrıca, YÖN'e ayrılan iki paragrafta yarım düzine kadar maddî hata var. Okuyucu bakımından önemli olmıyan bu hatalar üzerinde durmuyoruz. Yalnız 141 ve 142 nci maddelerle ilgili olana cevap verelim. Yazar şöyle diyor:

«TİP'in en önemli faaliyetlerinden biri de, Türk Ceza Kanununun 141 ve 142 nci maddelerinin kaldırılması için açtığı kampanya olmuş ve bu kampanya YÖN Dergisi tarafından da desteklenmiştir. Fakat hükûmet yetkililerinin, bu maddelerin kaldırtılmama hususundaki kesin beyanları üzerine, bu kampanyanın da arkası kesilmiştir.»

Bir defa 141 ve 142 nci maddeler kampanyasının ardı kesilmemiştir. Bu mesele, her sayıda, yeni deliller ve örneklerle ele alınmaktadır. YÖN, bir zamanlar Prof. Faruk Erem, Prof. Necip Bilge, Prof. Çelikbaş ve eski Temyiz Başkanı Halil Özyürük'ün yaptığı gibi, bu maddelerin kaldırılmasını değil, hukuk devletine yakışır sarahate kavuşturulmasını savunmaktadır.

141. ve 142 nin düzeltilmesini istemeyi âdeta kabahat sayan Mc Carthy'mize, bu konuyla ilgili olarak, bir iki hafta önce YÖN'de çıkan Halil Özyürük'ün yazısını dikkatle okumasını ve ancak ondan sonra «Hukuk Devleti» fikrinin savunuculuğunu yıllarca yapmış Forum gibi bir dergide 141. ve 142. maddeler hakkında kalem oynatmasını tavsiye ederiz. Ne tesadüf, Forum'un bu sayısı yayınlanmadan birkaç gün önce, Cumhuriyet'in yazı işleri müdürü Kayhan Sağlamer ve Şâdi Alkılıç, 142 nci maddeden sanık olarak tevkif edilmişlerdi. Fikir hürriyetinin savunucusu Forum'da, bu konuyla ilgili tek satır yok!. Eski Forum olsaydı, bu tevkifi o sayının en önemli meselesi sayar ve fikir suçlularını mahkûm olmadan tevkif etmeyi şiddetle tenkid eder, 141 ve 142 nci maddelerin, hukuk devletine yakışır bir hale getirilmesini isterdi...

Nitekim, İhsan Ada ve Aziz Nesin, 142 nci maddeden sanık olarak tevkif edildikleri zaman, Forum: fikir hürriyetini, en iyi şekilde savunan dergi olmuştu...

İşi biraz şakaya almaya çalıştık. Fakat Forum'da çıkan yazı, gerek Forum ve gerek fikir nâmusu bakımından çok üzücüdür. Bu yazının, dürüstlüğünden, iyi niyetinden ve fikir hürriyetine olan inancından şüphe etmediğimiz Forum sahibi ve yazı işleri müdürü Osman Okyar tarafından incelenmeden, kazara dergiye girdiğine inanmak istiyoruz.

Forum'da bir de Kemal H. Karpat'ın «Yön ve Devletçilik üzerine» başlıklı üç sayıdır süren bir incelemesi var. Bu incelemeden doğrusu hiçbir şey anlıyamadık. Karpat'ın yazısı, bize lise psikoloji kitaplarında yer alan «Ördek Ali» hikâyesini hatırlattı. Hani adamın biri, yağmur yağacak demiş, bizim Ördek Ali de, «Vay, sen bana ördek demek istedin» diye kızmış. Zira Karpat, yazısında söylemediğimiz, hattâ tam aksini savunduğumuz fikirleri, bize malediyor ve ondan sonra da Sancho Pança ciddiyetiyle bize saldırıyor. YÖN'ün devletçiliği hakkında fikir yürütmeden önce Kamal Karpat'a, YÖN'ün bir yıllık koleksiyonunu dikkatle okumasını tavsiye ederiz. Yalnız şu kadarını söyliyelim ki, YÖN, geneloy ve halkçılığın en ön safta mücadelesini yapmaktadır.

Aydın diktatörlüğüne ve zorba devletçiliğe şiddetle karşıdır. Devletçiliği, halkçılığın bir vasıtası saymaktadır. YÖN, sosyalizmin ilk meselesinin, halk ile bürokrasi arasındaki uçurumu doldurmak olduğuna inanmaktadır. Yön, CHP. devrindeki tek parti rejiminin ve 27 Mayıs İdâresinin, bürokrasinin istibdadını arttırarak, halk kütlelerini soğuttuğunu ve Menderes'in hâlâ sevilmesinin temel sebebinin, bürokrasinin istibdadını azaltmak olduğunu defalarca yazmıştır. Bu fikirlerin savunuculuğunu yapan bir dergi

sapırı sağcı bir rejimin sözcülüğünü yapar duruma herhalde düşmez. Kemal Karpat'a, okumadan yazı yazmamasını hatırlatırız.

Türk – İş'in Başbakana mektubu

Başbakana bir mektup gönderen Türk — İş işçilerimizin, memleket kalkınmasında, işverenlerimizden çok daha fazla millî menfaatleri düşündüğünün yeni bir örneğini verdi. Mektupta, 5 yıllık Kalkınma Plânının iç finansman meselesinin hâlâ çözülmediği ve kalkınmanın yükünün sosyal gruplar arasında nasıl paylaştırılacağının belli olmadığı belirtiliyor. Türk — İş tabiî ki, kalkınmanın yükünün çalışanlara yükletilmesine şiddetle karşı koyacak.

Mektupta yer alan ikinci bir husus, asgarî ücretlerin bütün iş kollarında eşit ve sosyal adalete uygun şekilde tesbitidir. Türk — İş, bu talebi, hükümetle işçi temsilcilerinin yaptığı son toplantıda ortaya atmış, Bayındırlık Bakanı ise, «Bu hayal» cevabını vermişti. Fakat asgarî ücretler çok düşük ve adaletsiz şekilde farklıdır. Türk — İş, Bayındırlık Bakanının «hayal» dediği bu haklı dâvâyı, herhalde azimle savunacaktır.

Mektupta yer alan başka bir önemli husus, iktisadî devlet teşebbüslerinin reorganizasyonunda gösterilen ihmaldir. Yüksek Plânlama Kurulunda, 1962 programı üzerinde yapılan son incelemelerin de açıkça ortaya koyduğu üzere, devlet teşebbüsleri yeni baştan düzenlenmedikçe, ne plân olur, ne de kalkınma. Türk — İş, İnönü'ye mektubunda, reorganizasyonun ihmali dolayısiyle vukubulan büyük israflar yüzünden, işçi ücretlerinin düşük seviyede kaldığını belirtti ve işçilerin devlet teşebbüslerinin idaresine iştiraki meselesinin ciddî şekilde ele alınmasını istedi.

Görüldüğü gibi, Türk — İş, ciddî, yapıcı ve sadece işçilerin değil, bütün milletin menfaatini gözönünde tutan tekliflerle ortaya çıkmaktadır. Lüzumsuz meydan mitinglerinden sonra, Türk — İş'in müspet faaliyetlerini hızlandırması sevinç vericidir.

Grev Tasarısı

Grev tasarısı hükümetten, sendikacılarımızın arzuladığı şekilde çıktı. Sendikalarla hükümet arasında, ancak bir iki noktada, çok önemli sayılamıyacak olan anlaşmazlıklar vardı. Fakat tasarı, Meclis Karma Komisyonunda, ince hukuk oyunlarını ziyadesiyle seven komisyon sözcüsü Coşkun Kırca tarafından, işçiler aleyhine tâdil edilmektedir.

İyi niyetli Çalışma Bakanı Bülent Ecevit, değişikliklere nedense gereken enerjiyle karşı koymamakta, bu da işçi liderlerinin şikâyetine yol açmaktadır.

Toleyis Federasyonu Başkanı İsmail Aras, geçen hafta bir bildiri yayınlıyarak, bu genel şikâyete tercüman oldu. Bildiride şöyle deniyor:

«Komisyon sözcüsü, İstanbul milletvekili Coşkun Kırcanın tasarıya verdiği yeni istikamet, Türk işçisini grev hakkından mahrum etmekten başka bir mâna taşımaz. Hükûmet tasarısında grev yapan işçinin yerine yeni işçi alma hakkı işverene tanınmamış iken, Coşkun Kırcanın teklifi ile komisyon grev yapan işçinin yerine yeni işçi alma hakkını işverene tanımaktadır. Tasarı, böylece kanunlaştığı takdirde, Türk işçisi grev hakkından mahrum kalacaktır. Bunun dışında hiç temenni etmememize rağmen, ifade ve ikaz edelim ki sendikacılığımız, istemiyerek anarşiye gidecektir. Zira hakkını işverenden almak için grev yapan işçinin terkettiği iş yerine gelecek yeni işçilerle işten çıkan işçiler arasında yumruk ve sopa konuşacaktır. Yine Coşkun Kırcanın, Türk işçisine ikinci bir azizliği, referandum sonunda grev yapılabileceği tahdididir.

Demokrasi ve hürriyet ninnisini ağzından bırakmıyan kimselerin de eline imkân geçince, neler yaptığını görmek, insanları hayrete garkeder.»

Coşkun Kırca
İnce hukukçuluk!..

DEMOKRASİ VE POLİTİKACI

İnönü, devrimcilik ve solculuk

Başbakan İnönü, Milliyete verdiği özel bir demeçte, «Atatürk devrimlerinin herbiri üzerinde inanarak sebat etmiş ve takip etmişimdir. Devrimlerden ayrıldığımıza dair kimse bir tek misal gösteremez» dedi.

Bu sözler, İnönü'nün devrimleri ve devrimciliği, Lâtin harflerinin muhafazası, fes ve çarşaf giymeye dönülmeyişi, lâiklik ilkesinin kör—topal uygulanması gibi çok dar anlamda aldığını gösteriyor. Gerçi dar anlamda da, devrimlerden bir sürü ayrılma örneği bulunabilir. Ama, meselenin bu tarafı önemli değil. Önemli olan, devrimcilik zihniyetidir. Yapılmış devrimlerin muhafazasiyle yetinilmesi, adı üstünde, devrimcilik değil, muhafazakârlıktır. Nitekim, Atatürk devrinin, devrimci Başbakanı İnönü, bugün Cumhuriyetin en muhafazakâr hükûmetlerinden birinin başında bulunuyor. Halbuki işsizlik ve açlık tehlikesiyle karşı karşıya bulunan ve ancak dış yardımlar sayesinde güçlükle ayakta duran memleketimizin devrimci bir gidişe, yani solculuğa büyük ihtiyacı var.

Bu arada Başbakan İnönü, solculuk hakkındaki görüşünü söyledi: «Korkulan solculuk, zorla solculuk, yani komünizmdir.» Sayın İnönü'nün bu muhtasar tarifine biz de katılıyoruz. İnönü, zorla solculuktan, cebir yoluyla proletarya diktatörlüğünü kastediyor. Komünizmin en doğru târifi de, *esasen budur. Ama, sayın İnönü*, acaba neden, şu meşhur 141. ve 142 nci maddeleri, bu târife uygun şekilde düzelttirmez? Neden, bütün solcu, yani devrimci fikirleri, bu korkunç maddelerin tehdidi altında tutar? Anlamak mümkün değil.

Zîrai Gelir Vergisi

Kendi ihmali yüzünden, asgarî geçim indirimlerinin tehirini sağlıyamıyarak, hükümetin vergi politikasına esaslı bir darbe indiren Maliye Bakanı Ferit Melen, şimdi 170 milyon liralık, asgarî geçim indirimi açığını nasıl kapatacağını düşünüyor. Başka memleketlerde olsa, tasarıyı geç getirmek gibi affedilmez bir hâtâ yapan Bakan, Bakanlıktan niçin düştüğü üzerinde düşünmeye yollanırdı. Fakat Melen, hâlâ Bakandır ve 170 milyon liralık kaybı nasıl kapatacağını düşünmektedir. İlk akla gelen tedbir, tehir tasarısını yeniden getirmektir. Fakat, bu fakir fukaranın son dakikada tesadüfen bulunan eşeğini tekrar elinden almak demektir. Ferit Melen, muktesep hakka dokunmaya cesaretli gözükmüyor. Düşünülen ikinci tedbir, tarife indirimlerinin tehiridir. Fakat bu yolla ancak, 60 — 70 milyon lira sağlamak mümkün. Yeni vergilere gitmek ise zor: Bu arada Ferit Melen, Vergi Karma Komisyonunda ciddî bir yenilgiye uğradı. Komisyon, ziraî gelir vergisinden muafiyetlerin tesbitinde, gayrisâfi gelir ile birlikte gözönünde tutulan arazi yüzölçümü hadlerini kaldırdı. Böylece, ziraî gelir vergisi doğuştan ölmüş olmaktadır. Nitekim Maliye Bakanı, büyük bir samimiyetle, komisyonda bunu açıkça söyledi. «Ziraatten sembolik bir vergi almayı düşünüyorduk. Ama muafiyetlerin tesbitinde, arazi yüzölçümü hadleri kaldırılır ve sadece gayrisâfi gelir ölçüsüyle yetinilirse, kimseden vergi almak mümkün olmaz. Bu durumda, ziraî gelir vergisinden vazgeçmek daha iyi.»

Bakanın bu sözlerine hak vermemek imkânsız. Yalnız ne var ki, bütün bu güçlükler, Kaldor Vergisine itibar edilmemesinden geliyor. Kaldor Vergisini, hem defter tutmaktan ürken bir kısım çiftçilere kabul ettirmek mümkün olacak, hem de asgarî geçim indirimlerinin yükselmesi yüzünden kara kara düşünmeye lüzum kalmıyacaktı.

Ferit Melen
Kaldor'u denlemez misin?

Öğretmenler ve komünistlik

Öğretmenler, memleketimizin en çok güven ve ümit verici, sağlam topluluklarından biri olduklarını, Ankara Öğretmenler Derneğinin yıllık kongresinde bir defa daha gösterdiler. Kongrede, Atatürkçü öğretmenler, tam bir zafer kazandı. Millî Eğitim Bakanlığındaki mevkiinin sağladığı imtiyazlarla ve aşağılık komünistlik iftiralariyle icrayı sanat eden yeni İstanbulun sevgilisi Mustafa Cura, hezimete uğradı ve haysiyet divânına verildi.

Öğretmenler, toplantıda en çok Atatürkçü öğretmenlere komünist denilmesinden şikâyet ettiler. Bu, uluorta komünistlik isnatlarının ne kadar zararlı olduğunu, bu tehlikeli silâhı fazla kurcalamanın ergeç geri tepeceğini gösteren yeni bir örnek.

Yeni İstanbul'un önüne gelene komünistlik isnadı karşısında duyulan infiali, öğretmen Niyazi Ünsal, şu sözlerle dile getirdi:

«Asıl suçlu, bu gazetenin yayınları için tedbir almıyan Hükûmet ve Garp Cephesi Kumandanıdır. Biz bıktık usandık bu ithamlardan. Bu şekilde devam edilirse, hukuk devleti kurulamaz.»

Satır, Paksüt ve Prof. Yörük

CHP. Genel Sekreteri Kemal Satır ve yardımcısı Emin Paksüt, tarafsız mahkemeyi tesir altında bırakıcı şekilde, Senato kürsüsünden, Cumhuriyette çıkan suç konusu yazıyı okumakta mahzur görmiyen Hukuk Profesörü Adalet Bakanı Abdülhak Kemal Yörük'ü tenkid ettiler ve bu davranışın, Anayasanın 132. maddesine aykırı olduğunu söylediler.

Bu, doğrusu çoktandır hasret kaldığımız bir davranış. Koalisyon yaşasın diye, herşeye göz yumulmasına o kadar alıştık ki, Anayasanın açıkça ihlâlinin belirtilmesi gibi çok tabiî bir olayı bile hayret ve sevinçle karşılıyoruz. Başbakan İnönü'nün de, açıkça Anayasayı ihlâl eden bir Bakanı, hem de hukuk profesörü bir Adalet Bakanını, daha fazla hükümette tutmasını temenni edelim. Herşeyin üstünde koalisyon değil, Anayasa olmalı.

Bu arada, Adalet Bakanının yalnız yargıçlara değil, Senato üyelerine de tesir edecek şekilde konuştuğunu hatırlatalım. Zira, Prof. Yörük, suç konusu yazının işine gelen kısımlarını okudu, gelmiyenleri okumadı. Meselâ, «zorla» sözünü okuyan Yörük, hemen sonra gelen «Kanun zoruyla» ibaresini zikretmekten dikkatle kaçındı. Böylece, yazıdaki fikir, Senato kürsüsünde tamamen ters aksettirilmiş oldu.

Bütün bunları yapan, Anayasayı hazırlayan komisyonun üyesi bir Adalet Bakanı, bir hukuk profesörü... İnsanın aklı duruyor.

Emin Paksüt
Anayasanın nâdir savuncusu

Teknik eleman yetiştiriyoruz!

Altı gündenberi Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulları öğrencileri derslere girmiyorlar. İlk bakışta basit idâre anlaşmazlığı sanılan bu olayın kökleri derinlere gitmektedir. 25 yıldır öğretim yapan İstanbul Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulunun hâlâ bir kuruluş kanunu yok. Kadroda sadece iki hoca var. Laboratuar ve araç konusundan bahsetmek ise çok zor.

Öğrencilerin amacı «Okul programının bir esasa göre düzenlenmesi ve teknik bir formasyon vermekten uzak bu gelişigüzel gidişe son verilmesidir.» Bu durumun sağlanabilmesi için, önce bir kuruluş kanunu çıkmalı. Sonra da bu kanuna göre yeni bir yönetmelik düzenlenmeli. Bugüne kadar yapılan yönetmelikler bir esasa dayanmadığı için yöneticilerin takdirine göre sıksık değişiyor. Öğrenciler teknik bir formasyon kazanamadan okulu bitiriyorlar. Dersler teorik. Kitap dışına çıkılamıyor. Yarın öğretici olarak göreve başladıkları zaman verimsiz olacaklar. 7. Millî Eğitim Şûrası da eğitimin yetersiz olduğunu kabullenmiştir. Ama, Şûranın kararları bir kenara atılmıştır. Hatta okulu kapanmadan Plânlama Teşkilâtının müdahelesi kurtarmıştır.

Öğrencilerin açıkladıklarına göre işin içinde başka işler var. Ayni okullardan yetişen bazı kişiler Avrupada ihtisas yaptıktan sonra Talim Terbiye Kuruluna yerleşmişler. Bunların okul yöneticileri ile şahsî meselelerden araları açık. Şûra ne karar alırsa alsın, tatbik etmiyorlar. Hatta Bakanlık koridorlarında bir gün bu kanaatlarını açıklamaktan çekinmemişler.

Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulları 1956 yılına kadar oldukça verimli bir eğitim sistemine sahipti. Fakat o sıralarda bu okul mezunları sonradan mühendislik ister korkusu yöneticileri sarmış ve öğrenim sistemi değiştirilmiştir.

Öğrenciler «Biz mühendislik değil iyi yetişmek istiyoruz» diyorlar, «Okulumuzda bugüne kadar yapılan sekiz boykot birçok defa kuru vaadlerle durduruldu. Ama bu sefer kararlıyız.»

BIR VESIKAMIZ VAR

Yalancının zoruna bak!..

Metin Toker: Sahte şampiyon

5 Ocak 1963 tarihli Akis'te, Metin Toker'in kaleminden çıktığı kesinlikle söylenebilecek olan şu yazı yayınlandı:

Yalancıya bak!..

Ne akıllı adamlar var! Bir an için aldatmayı, fayda sağlar sanıyorlar. Sen diyorsun ki: «Bu, beyazdır». Koparıyorlar yaygarayı: «Vay efendim, sen buna nasıl kara diyebilirsin?» Hani, serinkanlılığı kendine meslek etmemiş olsa pusulayı şaşırır.

Bakın, hani Yön var ya.. Aydınlar için çıkmıştı. Sonra, zavallıcık kuzey rüzgârları bir yelkenini şişirdi, o hızla gidip karaya oturdu. 2 Ocak sayısında AKİS'i çimdikliyor:

«... Hele Menderes devrinde, basın hürriyeti'nin şampiyonluğunu vermiyen bir dergi, gazetecinin tevkifi karşısında en sert tepkiyi göstereceğine, yargıçlara tesir edecek tarzda yazının, komünistlik propagandası olduğunu yazdı. Halbuki bu dergi, İhsan Ada ve Aziz Nesinin aynı şekilde tevkifi karşısında, «Gazeteciler, mahkûm olmadan tevkif edilmemelidir» tezini savunmuştu! Anlaşılan iktidar alışkanlığı sahte fikir hürriyeti şampiyonlarını çabucak açık düşürmektedir.»

Okuyan olsa, diyecek ki, «Bak şu AKİS'e! Nasıl da unuttu, prensiplerini?»

İyi ama, ya AKİS'in 29 aralık sayısı? O, Meryem Ananın oğlu gibi göğe yükselip kaybolmadı ya.. İşte, 29 Aralık tarihli AKİS'in tevkif konusundaki tutumu:

«... Sağlamerin bir günahının bulunmadığı açık şekilde anlaşılmış bulunmaktadır. Bu bakımdan, adaletin o yönden tecellisinin gecikmiyeceği inancı umumidir. Zaten Sağlamerin tevkifinin hayret uyandırmasının bir sebebi daha vardır. Bundan bir süre önce Vatan gazetesi sorumlu müdürü Turhan Tükel hakkında da 142. maddeden ötürü dâva ikame edilmiş, fakat Tükel'in tevkifine lüzum görülmemiştir. Sevimli Sağlameri İstanbulda tanımayan yoktur: Oturduğu yer, herkesin malûmudur. Yeni evli Sağlamerin bu yakınlarda yerinden kıpırdamaya ne niyeti, ne de vakti vardır. O halde?»

Kuzey rüzgârlarının gulcüğü! Seninkiler «Yalan söyle, yalan söyle.. Her iftiranın bir parçası mutlaka kalır» derler ama, bizimkilerin söylediği daha doğrudur: «Yalan söyleme, yalan söyleme.. Her iftiranın altında, en sonda mutlaka onu atan kalır!»

Şimdi İhsan Ada ve Aziz Nesin'in tevkifi dolayısile 5 Haziran 1961 tarihli Akis'te, yine Metin Toker'in kaleminden çıktığı kesinlikle söylenebilecek olan yazıya bakalım. Bu yazıda Metin Toker, tevkife sebebiyet veren yazıların muhtevasına girmeden, fikir suçundan gazetecinin tevkifine karşı koyuyordu. Hem de Aziz Nesin'i ve İhsan Ada'yı hiç sevmediği hâlde... Metin Toker, o tarihlerde henüz fikir hürriyetinden yanaydı. İktidar sarhoşluğu henüz başını yeteri kadar döndürmemişti. Yazı şu:

HAPİSHANEDE 2 GAZETECİ

«Aziz Nesin ile İhsan Ada, İstanbulda Balmumcu garnizonunda tutuklu bulunuyorlar. Suçları, komünizm propagandası yapmak. Bugüne kadar açıklananlardan öğrenildiğine göre Aziz Nesinin Tanin gazetesinde yayınlanan yazıları ilim adamlarından müteşekkil bir heyete tetkik ettirilmiş ve heyet bunların bolşevik edebiyatından örnekler olduğu kanaatine varmıştır. Bunun üzerine yazar ve onların yayınlanmasından sorumlu Yazı İşleri Müdürü İhsan Ada nezaret altına alınmışlardır. Heyetin raporu yayınlanmamış, heyeti teşkil edenlerin isimleri bildirilmemiştir.

Aziz Nesin ve İhsan Ada, Tanin gazetesinde yayınladıkları o yazıların haricinde bir faaliyette bulunmuşlar mıdır, bilmiyoruz. Ama suçları o yazıların yayınlanmasından ibaretse, bunun bir fikir suçu olduğunu kabul etmek zarureti vardır. Fikir suçu, şüphesiz sevimli bir tâbir değildir. Realitelerden uzak, plâtonik düşünüldüğü takdirde insanlara her arzuladıklarını söyleme hakkının verilmesini istememek imkânsızdır. Ama bizim memleketimizin ve bizim cemiyetimizin bazı hususiyetleri bunu mümkün kılmamaktadır. Tıpkı, pek çok gerçek Demokraside olduğu gibi ...Aşırı sağ ve aşırı sol partilerin kurulması yasakken, bunların fikir platformlarını teşkil eden edebiyatlara fikir hürriyeti adı altında müsaade edilmesini istemek abes teşkil eder. Elbette ki böyle bir kayıt güçlükler doğurmaktadır. Mübahın nerede bitip yasağın nerede başladığını kestirmek kolay olmadığından kâh lüzumsuz can yakmalar, kâh maksatlı demagojiler ortaya çıkmakta, iki bölge arasındaki hudutta karışıklıklar doğmaktadır. Gene de bunu, şartların zarurî bir neticesi saymak kabildir.

Kabil olmayan, eğer Aziz Nesin ile İhsan Adanın suçları sadece Tanin gazetesinde yayınladıkları yazılarsa, iki fikir adamının sütunlarda, herkesin gözü önünde giriştikleri bir faaliyetten dolayı mevkuf tutulmalarını tasvip etmektir. Haklarında takibat yapılmasın mı? Yapılsın, Mahkemeye verilmesinler mi? Verilsinler. Suçlu bulunurlarsa ceza görmesinler mi? Görsünler. Ama, cezaları adaletin bütün kademelerinden geçtikten sonra.. Zira, mubah ile yasağı, fikir suçlarında mahkemelerin bile kılıkılına ayırmaları bu kadar müşkülken bunu biz, kendi gizli ölçülerimizle yapmaya kalkışırsak pire için yorgan yakarız. Böyle bir endişe, en masum, ama cemiyet için söylenmesi elzem fikirlerin söylenmesini mutlaka zorlaştırır. Hattâ, imkânsız kılar. Hükümden önce tevkif, nezaret altına alınma fikir suçlarında asla bahis konusu olmamalıdır. Zira bunlarda yanılmış olma ihtimali o kadar fazladır ki..

Aziz Nesin ve İhsan Ada Tanin gazetesinde yayınladıkları yazılardan başka bir komünist faaliyetin sanıkları değillerse derhal tahliye edilmeliler ve haklarındaki tahkikat öyle devam ettirilmelidir. Yok, bunun yanında başka mârifetlerin mesulleriyse birer fikir adamı olarak değil, âdi birer ajan olarak nezaret altına alındıkları açıklanmalıdır ki demokratik cemiyetlerde sadece fikir adamlarının hakkı bulunan müsamahalardan, âmme vicdanından faydalanma imkânını kaybetsinler. Tahkikatın gizliliği, hiç bir teferruata girişilmeksizin yapılacak böyle bir açıklamayı önleyemez.»

Bu yazının yayınlanmasından 1,5 yıl sonra, Şadi Alkılıç'ın yazdığı yazı dolayısile, Metin Toker'in çok sevdiği Kayhan Sağlamer, Şadi Alkılıç'la beraber, fikir suçu yüzünden mahkûm olmadan tevkif edildi. Metin Toker, yine bir yazı yazdı. Metin Toker, 1,5 yıl evvelki Metin Toker olsaydı, İhsan Ada ve Aziz Nesin olayı dolayısile yaptığı gibi, suç sayılan yazının muhtevasına girmeden, şöyle diyecekti:

«Şadi Alkılıç ve Kayhan Sağlamer, Cumhuriyette yayınladıklar yazıdan başka bir komünist faaliyetin sanıkları değillerse, derhâl tahliye edilmelidir ve haklarındaki tahkikat öyle devam ettirilmelidir. Yok, bunun dışında başka mârifetlerin mesulleriyse, birer fikir adamı olarak değil, âdi birer ajan olarak nezaret altına alındıkları açıklanmalıdır ki demokratik cemiyetlerde sâdece fikir adamlarının hakkı bulunan müsamahalardan, âmme vicdanından faydalanmak imkânını kaybetsinler.»

Ama artık köprülerin altından çok sular akmış, sahte fikir hürriyeti şampiyonu, İktidar sarhoşluğu içinde, Menderes devrindeki hürriyet mücadelesini unutmuştu. Unuttuğu için de, tahkikatın seyrine tesir edecek şekilde, yâni suç işleyerek, Cumhuriyetteki yazıya «Kızıl beyanname» demişti. Toker, bir zamanlar sureti haktan görünmek için bile olsa Necip Fazıl'ın tevkifinde dahi yaptığı gibi «fikir suçundan gazeteci tevkif edilemez» tezini savunacağı yerde, «Şadi Alkılıç'ın canına okuyun. Ama Kayhan Sağlamer iyi çocuktur. Yeni evlidir. Günahsızdır da» diyerek, hukuka aykırı şekilde, adam kayırma yoluna gitmiştir. Halbuki Sağlamer ile Alkılıç'ın hukukî durumu aynıdır. Kanun gözünde, Alkılıç ne kadar suçluysa, Sağlamer de o kadar suçludur. Fakat Metin Toker, «Sağlamerin bir günahının bulunmadığı açık şekilde anlaşılmaktadır. Bu bakımdan, adaletin o yönden tecellisinin gecikmeyeceği inancı umumidir» diyerek, hâkimlere telkinde bulunmaya kalkışır... «Fikir suçundan mahkûm olmadan önce adam tevkif edilmez» prensibini savunmaz. Sâdece «Kayhancık»ı kurtarma yollarını araştırır.

İşte 29 Aralık tarihinde, Akis'te çıkan bu konuyla ilgili yazı:

BASIN

Meçhulü çok muadele

Geçenlerde bir gün, İstanbul Savcılığında gazeteleri tetkik etmekle görevli Basın Savcısı Cumhuriyet gazetesinin 12 Aralık tarihli sayısındaki bir makaleyi okuduğunda gözlerine inanamadı. Makaleyi dikkatle okumuştu ama bir defa daha okudu. Hayreti büsbütün arttı. Makaleyi üstlerine de okuttu. Şaşmayan bir tek kimse çıkmadı. Makale, 1962 - 63 Yunus Nadi Armağanı Makale Yarışması için gönderilmiş bir yazıydı. «Türkiyenin tek kurtuluş yolu: Sosyalizm» adını taşıyordu. Üzerinde Hikmet Alkılıç imzası vardı. Yazı örtülsüz ve ivazsız, kapalı hiçbir tarafı bulunmaksızın, komünizmin Türkiyenin tek kurtuluş yolu olduğunu söylüyor ve bunun zor kullanılarak kurulacağını bildiriyordu. Yazarın iltifat ettiği tek perde, komünizm kelimesi yerine sosyalizm demesinden ibaretti. Ama bütün mal ve mülkün devletleştirilerek ortaklaşa kullanılmasını, tek deyimle mülkiyetin kaldırılmasını, bütün işlerin ve işletmelerin, tekmil gelirlerin devlet tarafından idare ve pay edilmesini istiyor, bu uğurda yılmadan çalışmak gerektiğini belirtiyor, rejimin millisi, memleketçisi bulunmayacağını bildiriyor, enternasyonal olduğunu ve hedefin bütün dünya sayılması gerektiğini ilân ediyor, bu rejimin başka bir rejimle bir arada yürümeyeceğini anlatıyor ve netice olarak halkımızın kahraman ellerinde gürbüzleşecek bu sosyalizmi tavsiye ediyordu. Yazı, dört başı mamur bir bolşevik beyannamesiydi.

Zaten okuyanların hayreti bundan ileri geldi. Cumhuriyette, düşününüz Cumhuriyette böyle bir yazı nasıl çıkabilirdi?

Savcılık, kendi inancıyla yetinmedi. Yazıyı, İstanbul Üniversitesi Ceza Hukuk Enstitüsüne gönderdi ve oranın mütalâasını istedi. Yazıyı Prof. Naci Şensoy, Prof. Sulhi Dönmezer ve Doçent Nevzat Gürelli gibi üç tarafsız ihtisas erbabı bir raporla, bu yazıda komünist propagandası yapıldığını ifade ettiler.

Savcılık için, kanunun gereğini yapmaktan başka tutulacak yol kalmadı. Zira, şu anda Türkiye Komünist Partisinin kurulması da, k o m ü n i z m p r o p a g a n d a s ı yapmak da yasaktır ve Türk toplumu buna cevaz vermeyi fikir hürriyetinin bir gereği saymamaktadır. Gerçi aksiyi savunanlar da yok değildir, ama hukukî durum budur. Haftanın başındaki Salı günü Bâbıâlide cereyan eden ve herkesi üzen hâdise, bunun neticesi oldu...

Esrarlı taraf

Cumhuriyet gazetesinin yazı işleri, başta o günün sorumlu yazı işleri müdürü Kayhan Sağlamer, gazetelerinde bu çeşit bir yazının çıkmış olduğundan ancak hâdise sebebiyle haberdar oldular. O günkü sayı bulundu, yazı okunuldu. Yazıyı okuyan Cumhuriyet mensuplarının hayreti, Basın Savcısının hayretinden aşağı kalmadı. Bu yazı, gazeteye nasıl girmişti? gazetede, yarışmaya katılan yazılar arasında eleme yapan bir küçük jüri kurulmuştu. Bu jüriden geçen yazılar yayınlanıyordu. Jüri üyeleri, yazıyı görmediklerini beyan ettiler. Yazı, hiç bir sorumlu tarafından da okunmamıştı. Kayhan Sağlamerin başına gelen ise, talihsizliğin ta kendisiydi. Zira Sağlamerin adı gazetede, sorumlu müdür olarak haftada bir tek gün çıkmaktadır. Yazı, onun sorumlu olduğu gün yayınlanmıştır ama, yazıyı taşıyan 2. sayfa birgün önceden hazırlanmıştır.

Savcılık, yazının sahibini aradığında başka bir sürprizle karşılaştı. Hikmet Alkılıç bir kadındı. Savcılığa Lütfi Şadi Alkılıç başvurdu ve yazıyı eşi olan Hikmet Alkılıç değil, kendisinin yazdığını, kadının hiç bir haberi bulunmadığını bildirdi. Savcılık, soyadında kılıcını al yapacak kadar kırmızı renk âşığı zatın ifadesini kabul etti ve Hikmet Alkılıçı değil, onu tevkif edildi. Girişilen basit bir tahkikatın ilk neticesi, bahis konusu zatın bu taraklarda uzun süredir bezi bulunduğu gerçeğini ortaya çıkardı.

Cumhuriyet gazetesi, bu ciddi ve itibarlı olduğu için tutulan gazeteyi kim oyuna getirmiş, hangi köprübaşının marifetiyle üzerinde tartışma dahi yapılamayacak derecede açık komünizm propagandası ihtiva eder yazı kimse tarafından görülmeksizin sokulmuştur? Bu anda, bu sır çözülmüş değildir Alâkalı makamlar, işin o tarafı üzerinde daha da dikkat ve hassasiyetle durmaktadır.

Zira Sağlamerin bir günahının bulunmadığı açık şekilde anlaşılmış bulunmaktadır. Bu bakımdan, adaletin o yönden tecellisinin gecikmeyeceği inancı umumidir. Zaten Sağlamerin tevkifinin hayret uyandırmasının bir sebebi daha vardır. Bundan bir süre önce Vatan gazetesi sorumlu müdürü Turhan Tükel hakkında da 142. maddeden ötürü dâva ikâme edilmiş, fakat Tükelin tevkifine lüzum görülmemiştir. Sevimli Sağlameri İstanbulda tanımayan yoktur. Oturduğu yer, herkesin malmudur. Yeni evli Sağlamerin bu yakınlarda yerinden kıpırdamaya ne niyeti, ne de vakti vardır, O hâlde?

Şimdi, cevabı aranacak asıl sual bu kaba ve dört bir tarafından sırıtan kızıl beyannamenin Cumhuriyet gibi bir gazetede yayınlanma imkânını nasıl bulduğudur.

Sahte fikir hürriyeti şampiyonu derginin bu rota değiştirişi karşısında, YÖN, şu satırları yazdı:

«Hele Menderes devrinde basın hürriyetinin şampiyonluğunu vermeyen bir dergi, gazetecinin tevkifi karşısında en sert tepkiyi göstereceği yerde, yargıçlara tesir edecek tarzda, ilgili yazının komünistlik propagandası olduğunu yazdı. Halbuki bu dergi, İhsan Ada ve Aziz Nesin'in aynı şekilde tevkifi karşısında, «Gazeteciler mahkûm olmadan tevkif edilmemelidir» tezini savunmuştu! Anlaşılan iktidar alışkanlığı, sahte fikir hürriyeti şampiyonlarını çabucak açık düşürmektedir.»

Sahte fikir hürriyeti kahramanı Metin Toker'e «Yalancıya bak» dedirtebilen sözler, işte bundan ibaret... Hele şimdi şu doğrucuya, şu yavuz hırsıza bir bak!.. Şimdilik, kapalı rejim taraftarı bu özel teşebbüs gülcüğünü kendi sözleriyle başbaşa bırakalım: (Seninkiler, «yalan söyle, yalan söyle... Her iftiranın mutlaka bir parçası kalır» derler ama, bizimkilerin söylediği daha doğrudur: «Yalan söyleme, yalan söyleme... Her iftiranın altınd, en sonda mutlaka onu atan kalır...»)

Prof. Talas'a cevap

Prof. Cahit Talas, Eskişehirde yapılan, ekonomik sistemler ile ilgili seminerdeki konuşmasına yönelttiğimiz tenkitleri, cevaplandırmak lüzumunu duymuş. Talas'ın cevabı, tenkitlerimizde ne kadar haklı olduğumuzu gösteren yeni bir vesika sayılabilir. Esasen, Profesörün hataları, biraz sonra *görüleceği üzere sosyalizm hakkında* yeteri kadar. bilgi sahibi olmasından ileri geliyor. Nitekim sayın *Profesör 15 Eylül 1962 tarihli Forum'da*, sosyalizmle ilgili şu sözleri yazabilmiştir.

«*Bütün* bu söylediklerimizden şu neticeye ulaşmak istiyoruz: Türk demokrasisi siyasi ve iktisadî alanda bazı noksan ve kifayetsiz taraflarına rağmen bir demokratik sosyalist sisteme çok yaklaşmış bulunmaktadır.»

Görüldüğü gibi sayın Profesör, en yüksek ve en alçak gelirler arasında 22 bin misli fark olduğu ileri sürülen bir ülkede ve işçi kütlelerinin henüz yeni yeni teşkilâtlanmaya ve şuur kazanmaya başladığı bir devrede, demokratik sosyalizme çok *yaklaştığımızı ileri sürebiliyor!...*

Profesörü, bu çok şaşırtıcı hükme *sevkeden sebep şu: Demokratik* sosyalist sistem içinde esas itibariyle üç sektör bulunurmuş. *Sektörler şunlar: 1. Devletleştirilmiş* büyük sanayi ve stratejik mahiyette olan büyük istihsal faktörlerini kapsayan sosyalist sektör, 2. Toplumun müşterek ihtiyaçlarının tatminini sağlayan amme sektörü (Havagazı, su, elektrik ve şehiriçi ulaştırma gibi), 3 — Hususî Sektör.

İşte bu sektörler, mevcut olduğu için, «tatbikatta ekonomik sistem bakımından Türkiye demokratik bir sosyalizm memleketi olarak mütalea olunabilir» imiş. Bir defa, amme sektörü ve sosyalist sektör diye bir tefrik yapmaya imkân yok. İkisi de aynı şey. *Fakat bu önemli değil. Önemli o*lan, Profesörün, ekonomik sistem bakımından sosyalizmi, son derece *mekanik bir şey saymas*ı. *Dediği* sektörler, bugün yeryüzünde mevcut bütün ekonomilerde var. Bu durumda bütün dünyanın sosyalist İspanyada da, hâkim sınıfların yararına işleyen geniş bir devlet sektörü mevcut. İspanyayı, Türkiye gibi geniş bir devlet sektörüne sahip olduğu için, sosyalist mi sayacağız?

Bu kadar acayip bir sosyalizm anlayışıyla yola çıkan Talas, YÖN'e cevabında, tabiatiyle hatalardan kurtulamıyor.

Şimdi Talas ile olan tartışma konusuna gelelim. Biz demiştik ki, Talas, iktisadî sistem ile siyasî sistem *arasında kaçınılmaz bir münâsebet* kuruyor, bu yanlıştır.

Sözlerinin yanlış anlaşıldığını i*leri süren Cahit Talas ise, YÖN'e* cevabında, şu sözlerle aynı iddiayı tekrarlıyor: «Her iktisadî sistemin tabiî, kaçınılmaz bir siyasî sistemi vardır. Bu gerçeği sosyalistler de bilmektedirler. Fakat herhalde biribirinden ayrılması mümkün olmıyan bu iki gerçeği, bir taktik olarak şimdilik ayrı tutmakta fayda mülâhaza olunmaktadır. Bütün ekonomik hayatı devletin idâresine terketmiş bulunan, istihsal ve dağılış hâdiselerini merkezî bir plânın kurallarına bağlıyan bir iktisadî sistemin siyasî rejimi... Çok partili ve çeşitli düşüncelere yerverebilen bir siyasî *rejim olamaz.*»

Talas, bu konuda çok acele hüküm vermektedir. Ayrıca, sosya*listlerin taktik icabı, görüşünü* paylaşmadıkları kehanetinde bulunarak, sosyalistleri bir ilim adamına yakışmıyacak tarzda, en ufak bir delile dayanmadan suçlandırmaktadır. Geçelim...

Esas meseleye gelince, her iktisadî sistemin, tabiî kaçınılmaz bir siyasî sistemi olduğu» iddiası, Rusyadaki ve diğer komünist memleketlerdeki siyasî sistem gözönünde tutularak yapılan acele bir genellemeden ibarettir.

En bayağı anlamda materyalist bir görüşe dayanan kapitalizmi ahlâki açıdan doğrudan doğruya savunmanın güçlüğü karşısında, bazı propagandacılar, kapitalizmi Batının hürriyet anlayışına bağlıyarak, mazur göstermeye çalışmışlardır. Prof. Talas, kapitalizmin usta savunucularının icad ettiği bu *iddiayı tekrarlamaktadır. Ama* gerçekler, bu iddiayı doğrulamamaktadır. Meselâ İngiltere, 1940 - *50 arasında, her alanda çok sıkı ve* teferruatlı devlet kontrolüne yer veren, aşırı müdahaleci bir plân uygulamıştı. Ama İngiltere yine de demokrasinin beşiği olarak kaldı. Devlet şimdi İngiliz ekonomisine tamamen el koysa ve bütün istihsal vasıtalarını devletleştirse, İngiltere diktatörlük mü olacaktır? Liberal Hayek'in «Kölelik yolu» adlı meşhur kitabına rağmen, san*mıyoruz. Zira İngilterede, hürriyet* düzenini garanti eden herhalde City'nin milyonerleri değil. Garan*tiyi, vatandaşların uyanıklığında,* sendikalar hâlinde teşkilâtlanmasında ve hürriyet için savaşı göze almalarında aramalıdır. Takip olunan iktisadî sistem ne olursa olsun, istihsal seviyesi yüksek toplumlarda, vatandaşların şuurlu ve teşkilâtlı olma şansı yüksektir.

Meseleyi başka bir plânda ele *alalım. Meselâ Fransada*, iktisadî sistem, değişmeden kapitalizm olarak kaldığı halde, bu memleket *XIX. Yüzyıl boyunca, diktatörlük* ve liberal demokrasi arasında bocalamış durmuştur. Rusya, Çarlık *devrinde, kapitalist sistemi uygu*larken, hürriyet içinde mi yaşıyordu? İspanya ve Portekiz kapitalist sistemi uyguladıkları halde, neden en geri diktatörlük idârelerî altındadırlar? Zira iktisadî ve siyasî sistem arasında Cahit Talas'ın savunduğu tarzda mutlak bir münasebet yoktur.

Şimdi gelelim Türkiyeye: Eğer siyasî ve iktisadî rejimler arasında bir münasebet aramak gerekirse, biz refalarca yazdığımız üzere, mevcut şartlar altında, kapitalist gelişmenin, memleketimizi faşizme doğru iteceğini ileri sürüyoruz. Memleketimizin bugünkü gelişme seviyesi ve hızla artan ihtiyaçları muvacehesinde, kapitalist olmıyan bir gelişme yolunun demokrasiyle *daha kolay bağdaşabileceği tezini* savunuyoruz.

Sosyalizm anlayışımıza gelince, bütün ekonomik hayatın devletleştirilmesini faydasız, hatta teknik bakımdan mahzurlu buluyoruz. Biz de karma ekonomiciyiz. Ama Hükûmet gibi liberal bir karma ekonominin değil, sosyalist bir karma ekonominin taraftarıyız. Hâlen dış ticaret ve kredinin kamulaştırılmasının, kapitalist olmıyan bir gelişmeye yönelmek için kâfi geleceğini sanıyoruz. Ziraat, ticaret ve küçük san'atlar alanında hedef, demokrasinin tabiî bir sonucu olan gönüllü kooperatifleşme olacaktır. Ayrıca. Türkiyede sosyalizmin bürokratik müdaheleyi arttıracağını da sanmıyoruz Devlet esasen bugün herşeye, en beceriksiz şekilde karışacak durumdadır ve karışmaktadır. Sosyalizm, müdaheleyi rasyonel hâle getirecek, yâni muhtemelen azaltacak ve merkeziyetçi plân, yetki ve sorumluluklar vuzuhla tâyin edilmek şartıyla, geniş bir ademi merkeziyetçilikle birlikte yürüyülebi*lecektir.*

Daha önemlisi, demokrasi, emekçilerin siyasî rejimidir. Sosyalizm ise, emekçilerin iktisadî sistemidir. Sosyalizm, geniş halk kütleleri şuurlanır, teşkilâtlanır ve siyasî bir kuvvet olarak ortaya çıkarlarsa, gerçekleşme yoluna girer. İş başında sosyalizmin yaşaması ve güçlenmesi ise, idârenin, çalışan kütlelerin kuvvetini arttıracak tedbirler alması, yâni daha fazla demokrasiye yönelmesine bağlıdır. Bu sebeple, sosyalizme yönelen kapitalist olmıyan bir gelişmenin, Türkiyede demokrasiyle en kolay bağdaşacak iktisadî sistem olduğuna *inanıyoruz.*

Bizi taktikçilikle suçlandıran ve sosyalizm anlayışımızı açıkça ortaya koymadığımızı ileri süren Cahit Talasa, şimdilik cevabımız bu kadar.

Tartışmayı bir ufak noktayı daha cevaplandırarak kapatalım. *Prof. Talas, sosyalistlerin, «hükümlerini* XIX. yüzyılın geniş bir serbesti içinde istismara hudut tanı*mıyan kapitalist sistemi düşüne*rek» verdiklerini söylüyor. Tam aksine, biz, XX. yüzyılın sosyal görüşlere yer veren kapitalizmininin, sermaye birikimini tamamlamamış olan Türkiyeye aktarılamıyacağı tezini savunuyoruz. XX. yüzyıl kapitalizmini sosyalizm zannеden ve bunun zahmetsizce Türkiyeye aktarılabileceğine inanan bir profesörü de, memleket gerçeklerinin çok dışında, ezbere konuşan bir insan olarak görüyor ve doğrusu üzülüyoruz.

Prof. Cahit Talas
İlmin adına...

Sendikacılık nasıl olur?

22 Aralıkta Ankarada tertip ettirilen siyasî mitingin siyaset dışı teşkilâtlar olan işçi sendikalarına mâlettirilmesinden doğan tepkiler, gerek sendikalar içinde, gerek sendikalar *dışında devam etmektedir. Aradan* biraz zaman geçip te, gerek bu mitingin hazırlanmasında müdahalesi olanları tahrik eden sebepler, gerek bizzat mitingin uyandırdığı reaksiyonlar sükûnetle ve soğuk kanlılıkla değerlendirilmeye başlanınca, siyasî bir tertibi, siyaset dışı, sendikalara bağlamaktaki isabetsizlik daha açıklıkla anlaşılmaktadır. Hattâ şimdi, bu mitingin, hele sendikaların temelinde gittikçe belirleşen çatışmalarını önlemek *kaygusu, kendini gittikçe* hissetirmektedir.

Bu konuda «Forum» dergisi son yılbaşı sayısında bir yazı yayımlamıştır. Böyle bir yazının Forum tarafından okuyucuya sunulması çok yerinde olmuştur. Çünkü özetini aşağıda vereceğimiz bu yazıda da, 22 Aralık mitingi gibi siyasî davranışların, siyaset dışı kalması gereken sendikalar yapısında yaşattığı b ö l ü c ü tesirlere kuvvetle işaret olunmaktadır. Hal*buki bu miting hakkında daha ön*ce yayılan söylentiler, bu mitingin gerek hazırlanışında, gerek yönelişinde, Başvekil yardımcısı Turhan Feyzioğlunun çok aktif bir rolü olduğu merkezindeydi. Hattâ Feyzioğlunun sendikaları yalnız siyasî bir gösteriye sürüklemek suretiyle *değil, sendika liderlerini kendi par*tisinin organlarına çekmek ve bu suretle sendikalar üstünde C.H.P. nin kontrolünü sağlamak yolunda da aşırı bir gayret gösterdiği duyulmaktaydı.

Şimdi Forum'un, sendikaların siyaset dışı kalmaları gerektiği yolundaki görüşleri ve 22 Aralık mitinginin sendikalar arasındaki tepkileri açıklayan Başyazısı çıkınca, Turhan Feyzioğlunun üzerindeki söylentiler zaafa uğramaktadır. Çünkü Forum'un aktif kurucularından biri olan Feyzioğlunun, bu dergide ileri sürülen fikirlerle tam bir çelişme hâlinde olabileceğine ihtimal vermek istemiyoruz. Forum *dergisi, yukarıda işaret ettiğimiz* Başyazısında ve hissiyata hitabeden görüşleri bir tarafa bırakırsak, özetle ve şu cümlelerle asıl konuyu belirtmektedir:

«22 Aralık mitingi, Türk sendikacılık hareketi ve bu hareketin geleceği bakımından hususi bir önem *taşımaktadır, Bir Komünizmi* tel'in mitingine karar verildiği zaman, bir kısım basın ve İstanbulda bir kaç sendika lideri bu mitinge karşı cephe almışlardı. Sendikaları açık veya kapalı olarak meslekî faaliyetleri ve gerçek fonksiyonları dışına sevketme eğilimle*ri, bu ihtilâfın başlangıcı ve baş*lıca sebebi olabilirdi.

Başlamış ve yüze çıkmış olan ihtilâfın temel sebebi de buradadır. Mevzuat sendikaların siyasî *faaliyetlerde bulunmalarını* yasaklamıştır.

Bugünkü gelişme safhası ve deresesi içinde Türk sendikacılık hareketinin siyasî faaliyetlere girişmesi gelişmeyi engelleyebilir ve sendikacılığı böler. Nitekim bu tehlike şimdiden belirmiştir.»

Forum'un başyazısından derlenen bu cümleler, konuyu, aşağı kısımlarında daha sarih olarak ayrıca *belirtilmektedir. Meselâ başka* memleketlerden de misâl verilerek, denilmektedir ki, «Bir çok memleketlerin tecrübeleri göstermiştir ki, sendikalar meslekî vasıflarını kaybeyledikçe, siyasi partilerin tesir ve nufuzları altına düştükçe, fonksiyonlarını gerektiği gibi yapamaz hale gelmekte, faydalı olmak imkânları azalmakta ve bölünmektedirler.»

Hakikaten de öyledir. Nitekim sendikaların siyaset dışı vasıfları, memleketimizde gerek 1947 sendikalar kanununda, gerek yeni tasarıda önemle işaretlenmiştir. Bu sebeple Başvekil yardımcısı Turhan Feyzioğlu gibi ileri bir aydının, Türkiye Sendikalar Konfederas*yonunu, iç ve dış muharrikleri* blinen siyasî bir mitinge sürüklediği hakkındaki söylentiler bize ciddî görünmedi. Nitekim şimdi Forum dergisinin bu başyazısı da bu ciheti aydınlatmıştır.

Biz sendikaların siyaset dışı olmalarına karşılık Sendikacıların elbetteki siyasî *kanaatleri* olabileceğini daima savunduk. Sendika liderleri ve sendikalı vatandaşlar, bilhassa emek taraflısı partilerde elbette ki siyasi taraf tutabilirler. *Bir sendikacının, emek taraflısı* bir partide siyasi mücadeleye girişmesinden daha tabii bir şey yoktur. Çünkü sendikaların iktisadî mücadelelerini, parlâmento kürsüsünde *siyasi* mücadele ile tamamlamadıkça bizzat sendikaların çalışmalarından dahi emin olunamaz. Böyle emek taraflısı siyasi partiler kurmak ve yürütmek teşebbüsleri bizde daima olmuştur. Daima olacaktır da, Hele şimdi, büyük ticarî, sınai, malî, ziraî işletme erbabının memlekette ve parlâmentoda en tesirli kuvvetler haline geldikleri, orta sınıf için de hattâ ayrı bir Bakanlık bile kurulmasının teklif olunduğu bir devrede, sendikalarda yürütülen iktisadi mücadelelerle emeği koruyucu reformları savunacak siyasî partilerin kanunlar dahilinde karşılaşmalarını sağlamak tamamen yerindedir. Her geçen gün, bu zarureti arttırmakta ve doğrulamaktadır.

Bir taraftan bu noktayı kaydederken, diğer taraftan Sendikalarda iş ve vazife alan işçi liderlerinin, Forum'un da işaret ettiği gibi, başka memleketlerde neticelerini vermiş olan menfi okışlardan kaçınmaları bir meslek vazifesidir. Türk sendikacıları işçi kütlesinden kopmamaya ve ona her gün biraz daha bağlanmaya bakmalıdırlar. İşçi asılzâdeliğine heves etmemelidirler. Kaynaklarını yalnız işçi arkadaşlarının gönülden verdikleri ve *alın terlerinin mahsulü olan* aidata bağlamalı, dış ve yabancı kaynakların paralarına el açmamalıdırlar. Çünkü bunlar, işçi hareketlerinin ve sendikacılığın idealizmini bozar ve sendikaları parçalar. Sendikacıların parçalanmasından ise ancak, sendikaları bu hareketlere *sürükleyenler* faydalanır.

Milletlerarası hayır ve tesanüt organları gibi şekiller altında kurulan merkezlerin hakikî hüviyetlerinin neler olabileceği hakkında, meselâ Ulus gazetesinde yayınlanan ve Amerikan İstihbarat teşkilâtı hakkında Kâmil Bülent imzasıyle *derlenen tefrikayı* okumak bile kâfi fikir verir. Hulâsa en iyi kaynak ve öz kaynak, sendikacılık hareketlerinde ancak kendi alın terimizdir. Çünkü ancak bu suretle sendikacılık hareketlerinde özgürlüğü koruyabiliriz. Şu merkezin, bu sahasında, o veya öteki gruplarının tesiri altında kalmaktan kendimizi kurtarmalıyız.

Türkiyede güçlü bir sendikacılık olacak bu, ancak, *müstakil* ve kendi kaynaklarına güvenen alnı açık bir sendikacılık olacaktır. Bunun dışında ve işçi asılzadeliğini hizipçiliği ve sendika dışı menfaatleri besleyen hareketler daima parçalanmaya mahkûmdur.

22 Aralık mitinginde, memleketi, sanki her *taraftan* kızıl bulutlarla sarılmış gibi ümitsiz vaziyetler içerisinde gösterip, gülünç argümanlar kullanan, kan içmekten bahseden aşırılıklar karşısında, işçi *liderlerinden* beklenilen, gerçeğin ve kanunun zırhlarına bürünerek her türlü demagojinin dışında kalmaktı. Çünkü demagoji ancak *havayı* bulandırır. Ama havanın altındaki realitelerin zeminine hiç bir yapıcı tesiri olmaz.

SOSYALİST KÜLTÜR DERNEĞİNE SUNULAN ÖZEL MUHTIRA

Türk Sosyalizminin ilkeleri

Şevket Süreyya AYDEMİR

Kurulmakta olan Sosyalist Kültür Derneğinin niteliği, konuları ve amaçları hakkında kendi görüşlerimi özetlemeyi faydalı buldum. Ancak, bu özetlemede, Türkiyede ele alınabilecek sosyalist kültür problemlerinin özelliklerinin belirtilebilmesi için, hem tarihî, hem çağdaş konulardan bazılarına kısaca dokunmak sorunluğunu duyuyorum.

Bazı ön prensipler

Sosyalizm, çağdaş bir akımdır. Sosyalizmin tarih arşivine giren bazı düşünce, hattâ fikir unsurlarını parça parça, daha eski çağlarda bulmamız mümkündür. Ama bunlar, cemiyetin bir bütün olarak gelişmesinden doğan, cemiyetin yapısını bir bütün olarak değiştirmek çabası için yeterli fikir ve doktrin sistemleri teşkil etmezler. Çağdaş sosyalizmin ise, bilhassa on dokuzuncu asırda gelişen bir doktrinleşme çabası vardır. Bu çabanın konu:ı, müşahedelere dayanan nazari sentezler yoluyla, çağdaş cemiyeti, daha rasyonel temellere oturtacak fikir prensiplerini yaratmaktır.

Bu noktadan hareket edilince, sosyalizmi, on dokuzuncu asır kapitalizminin, yeni sentezler arayan bir antitezi olarak almak ve onun varlığını, nihayet on sekizinci asrın son rub'undanberi süregelen çağdaş nizama bağlamak, konunun aydınlatılması için faydalıdır. Sosyalizm, çağdaş bir akım olunca, sosyalist kültüre de çağdaş bir kültür demek yerinde olur. Bu akım ve kültür, Birinci ünya Harbinden, hele İkinci Dünya Harbinden sonra, çağımızın kaderine damgasını vuran etkiler almışlardır. Bugün Doğu'da ve Batı'da, toplumların sosyal düzenine yararlı ve bu toplumların vazgeçemiyecekleri sosyalist prensiplerin ve organların varlığı artık birer gerçektir: Meselâ, sosyal adalet kaygusu gibi. Meselâ, Plân gibi. Meselâ iktisadi krizleri önliyecek devlet müdahale ve tanzimleri gibi. Bunların hepsi de, çağdaş buluşlar ve enstitüsyonlardır. Hem de bütün bunlar, artık menşe damgalarını yitirip, bütün toplumların müşterek mülkiyetlerine geçmeye başlıyan prensipler ve müesseselerdir.

Türkiyeye gelince

Bugünkü Türkiye, çağdaş dünyanın özgür bir devletidir. Çağdaş âlemin dâvaları, meseleleri, akımları dışında kalamaz. Onların içinde yaşıyacak, onlarla haşırneşir olacaktır. Bu dâvaların, meselelerin ve akımların ister istemez etkileri altında kalacaktır. Onlardan, zihniyet alanında, mevzuat alanında, organlar alanında kendi yararına olarak birşeyler çekmeye ve onları değerlendirmeye çalışacaktır. Bu değerlendirme, aksiyon alanında olduğu gibi, bilimsel incelemeler ve araştırmalar alanında da olacaktır. İşte «Sosyalist Kültür Derneği» bu konuda bilimsel araştırmalar, yayınlarla topluma ışık tutacak bir fikir organı olmalıdır. Böyle olunca da, bir dernek olarak, siyasi aksiyonların hem dışında, hem üstünde kalacaktır.

Tarihî üç misal

Böyle bir derneğin ve çağdaş araştırmaların, milletimizin tarihi kaderi bakımından değerini belirtmek isterim. Bunun için de, çağdaş olayları değerlendirememek ve olayların akışına yabancı ve bunların dışında kalmak gafletinin, tarihi gelişmemize yaptığı çökertici etkileri gösteren üç misal vereceğim

1 — On beşinci yüzyılda başlayıp, ondan sonraki asırlarda gelişen ve on dokuzuncu yüzyılda hemen hemen tamamlanan yeni kıtalar, yeni topraklar keşfi hareketlerini düşünelim. Osmanlı İmparatorluğu, Batı ülkelerinde uyanış ve hareket yaratan bu gelişmelerin ve bu arada Merkantilist düzenlemelerin tamamiyle dışında kalmıştır. Fazla olarak, bu hareketler neticesinde, o vakte kadar elinde tuttuğu Doğu — Batı ticaret yollarının da körleşmesine şahit olmuştur. Ama ne var ki, o zamanki Osmanlı idarecileri, ne dünya ölçüsünde gelişen yayılma hareketinin, ne de ellerinden kaçan Doğu — Batı ticaret yollarının önemini anlıyacak seviyede değillerdi.

Bu arada ve istitraten, 1770 yılında, Çeşme'de donanmamızı yakan Rus filosunun, Akdenize nereden ve nasıl olup da geldiğini, Osmanlı vezirlerinin bir türlü anlıyamadıklarını ve hattâ bu olay dolayısiyle, Baltıkla Akdeniz arasında bir deniz yolu olduğunu zannedip, bu yoldan Ruslara geçit verdiği için, Venedik Cumhuriyetini suçlu bulan vezirlerimiz olduğu rivayetini herhalde okumuşsunuzdur. Halbuki, kısa bir zaman evvel Türkiye, Akdeniz:in en büyük denizci devletiydi.

2 — İkinci misal şudur Türkiye; on sekizinci asrın son rub'unda, Batı Avrupada başlıyan ve on dokuzuncu asırda bütün Batıyı saran makineleşme hareketinin, yani sanayi inkılâbının tamamen dışında kalmıştır. Onun, ne doğuşunu, ne gelişmelerini, ne dâvalarını anlamamıştır. Halbuki bu inkılâp ile Avrupa'nın sanayici bir metropol haline gelişi ve bunun Avrupa dışında yarattığı meseleler, Türkiyeyi kısa zamanda iktisaden çökertti. Türkiyenin sosyal yapısını, hiyerarşisini süratle değiştirdi. Bu inkılâp, Türkiye'nin âdeta mezarını hazırladı ve onu süratle iktisaden tâbi bir yarı koloni haline getirdi. Türkiye ve Türkiye'ye benzer memleketlerde yerli sanayi bir yer sarsıntısı hıziyle çöktü. Liman şehirlerimizde bir komprador zümresi (1) türedi. Azınlıklar, Avrupa sanayi memullerine mutavassıtlık işini benimseyerek, iktisaden önplâna geçtiler. Hükûmet ise hâlâ yaşıyan birtakım iç gümrüklerle zaten bunalan yerli dokumacılığı büsbütün öldürmek için tedbirler alıyordu. Urkhart, Palgrev gibi Batı yazarlarının eserlerinde, bu konularda geniş misaller vardır. Hele Napolyon harplerinden sonra Mora'da, İşkodra'da, Edirne'de, Şam'da, Trabzon'da, İstanbul'da yerli sanayi hızla yere serildi. Meselâ, Mora'da bir sanayi merkezi olan Ambelâki şehri, 10 yıl içinde tamamen ıssızlaştı. Sadri Ertem «Çıkrıklar Durunca» isimli romanında, bu konuda Anadolu'da bir isyanı, Tanzimat devri vesikalarına dayanarak anlatır.

Sanayi inkılâbına katılamayınca, tabii bu inkılâbın getirdiği zihniyeti, organları, dünya görüşünü de benimsemedik. Hükûmetin çabası sadece, dışarıdan büyük borçlanmalar yolunda oldu.

3 — Nihayet, 1789 ihtilâlini önceden hazırlayan fikir hareketleri ile, bu ihtilâlin getirdiği siyasî ve sosyal hareketlerin de dışında kaldığımızı, onları anlamadığımızı üçüncü misal olarak vermeliyim. Bunun neticelerini ise biliyorsunuz. Bütün bir Tanzimat, bütün bir Meşrutiyet devirlerinde, bu inkılâbın serptiği ilkeler ve haklar alanında birtakım gevelemelerden başka birşey yapamadan, bir bütün asrı erittik. Öyle ki, bugün bile Türkiye'de 1789 ilkeleri hâlâ tartışma konusudur

Bir gerçek

Hulâsa, hiç değilse on dokuzuncu asrın başından itibaren başlıyan ve aynı asrın ortasından itibaren ise bilhassa hızlanan; Japonya'dan, Rusya'dan, Doğu Avrupa'dan, Balkanlara kadar yayılan çağdaş g[...] lişmelerin, biz daima dışında kaldık. B[...] hazin, fakat gizlenemez bir gerçektir. Ya[...] biz, hem bu hareketleri, hem onları be[...] liyen zihniyeti ve istikamet verici fikirle[...] izliyemedik. Onlara ayak uyduramadık. Kısacası, bizim yakın tarihimiz, bir aray[...] bile değil, olduğumuz yerde bir çırpın[...] ve çöküşten ibarettir. Bu hal en az, An[...] dolu'da bir millî mücadele başlayıncay[...] kadar böyle gitti.

İçinde bulunduğumuz devrenin mesele[...] leri :

Birinci Dünya Harbinden sonraki dev[...] yeni bir çağ olarak da almak mümkü[...] dür. Fakat on dokuzuncu asırda antitezle[...] rini veren sömürgecilik, Batı Avrupanı[...] dünyanın merkezi haline gelişi, sınıflar ka[...] gası gibi strüktürel probelmlerin bu asırd[...] ve bu devrede çözümlere ulaştığını v[...] sentezlerini yarattıklarını düşünerek, dah[...] evvel işaret ettiğimiz gibi, 1789 dan b[...] yana olan zamanı kendi çağımız olarak almakta hatâ olmasa gerektir.

Birinci ve İkinci Dünya Harplerinden sonra da çağımız ortaya yeni fikirler, yeni olaylar, yeni organlar attı. Bugün de zaman, daima olduğu gibi, memleketlerin sınırlariyle kayıtlı olmadan her an, yeni oluşlar doğurmaktadır. Bundan sonra da daha yeni olaylara ve meselelere gebedir. Bu arada, milletlerin hem yapılarında, hem zihniyet ölçülerinde, hem hedeflerinde de durmadan yeni şekilleşmeler olmaktadır.

Birinci ve İkinci Dünya Harplerinden sonra dünya sahnesinde yer alan, dünya ölçüsünde etkileri olan başlıca olayları, şöyle özetlemek mümkündür:

— İhtilâlci sosyalizmin devletleşmesi; bu harekete Rusya önderlik etti.

— Millî kurtuluş hareketlerinin ve devletçi milliyetçiliğin başlaması. Bu harekete Türkiye öncü oldu.

— On dokuzuncu yüzyıl mânasında, emperyalizmin itibarını kaybedişi ve müstemlekeciliğin tasfiyesi.

— Birleşmiş Milletlerin yerleşmesi:

— Milletlerarası iktisadi entegrasyon hareketlerinin başlaması ve milletlerarası yardımlaşma hereketleri.

— Az gelişmiş memleketlerde uyanış ve bu memleketlerde sosyal yapının yeniden düzenlenmesi çabaları. Memleketçi sosyalizmler.

— Batıda ıslahatçı sosyalizmin yerleşmesi ve ihtilâlci sosyalist partilerin zemin kaybetmesi.

Bu hareketler sayısını daha da uzata biliriz. Bunların hepsinin ayrı ayrı üzer[...]

ATATÜRK: Esir [...]

TÜRK SOSYALİZMİNİN İLKELERİ

Türk Sosyalizmi temellerini Türk Millî Kurtuluş hareketinden alır Türk Sosyalizminin belli başlı prensipleri şunlardır:

1) Antiemperyalizm: Istiklâlcilik.
2) Antikapitalizm: Millî ve halkçı ekonomi.
3) Karma ekonomiyi reddetmeyen, fakan parazit bir istismarcılığı reddeden ileri bir devletçilik.
4) Halk için, halkla beraber halçılık. Faydanın halk yararına kullanılışı, yani sosyal adalet.
5) Mustafa Kemalin anladığı mânâda bir vatan anlamı. Saldırganlığa ve istilâcılığa karşı çıkış.
6) Mustafa Kemalin anladığı mânâda bir millet anlamı. Dil, Tarih ve Kültür işlerinde bilimsel bir millîyetçilîk.
7) Devette, rejimde, dış politikada ve ekonomide millî olmak vasfı.
8) Demokratik düzende Sosyal Devlet anlamının işlenmesi ve organlarının yaratılması.
9) Millî hayatın bütün kollarını içine alan bir plâncılık.
10) Emeğin ve hizmetin korunması ve teşkilâtlandırılması. Güçlü ve bağımsız sendikacılık.
11) Din ve devlet işlerinin kesin olarak ayrılması, lâiklik.

... ümidi

...de durmak, yani çağımızın hâkim dâ...larını sosyal araştırmalarla aydınlatmak ...Sosyalist Kültür Derneği» nin konuları ...rasında olmalıdır. Ama, burada ve yukarıda işaret edilen çağdaş olaylardan bazı...ları üstünde kendi görüşlerimi açıklamayı ...unlu görüyorum.

Dünya komünizminden ülkeler komünizmine:

Birinci dünya harbi sonunda, tarih sah...nesine çıkan ve ihtilâlci sosyalizmin dev...leşmesi olarak vasıflandırdığımız Sovyet ...münizmi, elbetteki çağdaş bir gerçektir. Fransız inkılâbı gibi onun da etkileri el...bette ki coğrafi sınırlarını aşmıştır. Fran...sız inkılâbı gibi, onu da önceden hazırla...yan, haber veren, şartlarını, dâvalarını ...leyen mübeşşirler olduğunu biliyorsunuz. ...dokuzuncu asrın Rus sanat ve edebi...yatı, bu inkılâbı bir tarihî olay olarak ...inceliyen Batı düşünürlerine, bu inkılâbın ...sebebleri hakkında zengin malzeme ver...mektedir. Bunları burada işlemek, konu...muzun dışındadır. Ama işaret etmek iste...diğim nokta, yalnız şudur ki, bir zaman, bütün Avrupayı yoğurmak istiyen Fransız ...ihtilâli gibi, bir zaman bütün dünyayı yoğurmak istiyen Rus İnkılâbı da, artık ...bir ülkeler hareketi haline gelmiştir. Yani ...sanıyorum ki, Sovyet komünizminin, dün... komünizmi olmak safhası sona ermiş ...bunun yerini bir ülkeler komünizmi almıştır. Fransız inkılâbında olduğu gibi, Rus Sovyetizmi de, artık kendi sınırları içinde kendine hâs bir tekâmül seyri takip etmektedir. Bu rejim, artık tek merkezden yönetilen bir toprak genişlemesi olarak ömrünü tamamlamıştır. Bu devrede, yani bu ülkeler hareketine istihale safhasında Çin tecrübesi, Yugoslav tecrübesi, kendi ülkelerine hâs özellikler ve oluşlar arzetmektedirler.

Nitekim, bugün Güneydoğu Asya meselelerinde Moskova, Pekin'den çok, Birleşik Amerika ile müşterek görüşlere sahip görünmekte, Çinlilerin güney ovalarına karşı kontrol merkezleri tesis etmek teşebbüslerinde Çin'i değil, Hindistan'ı ve silâh yardımiyle desteklemektedir. Bu, belki bir sistem meselesi değildir ama, herhalde bir görüş meselesidir.

Hulâsa, bu ülkeleşme hareketleri karşısında, içinde Türkiye'nin de dahil olduğu diğer ülkelerin de muhakkak keskin sınıf kavgaları, kanlı ihtilâller, dışarıdan kurtarma şeklinde askerî istilâlar, sonra içerideki sosyal hiyerarşinin, meselâ Baltık cumhuriyetlerinde uygulanan usullerle tasfiyesi ve tehcirler gibi yollarla komünistleştirilmesi çabası, artık dünyanın şartları ve gelişme realiteleri karşısında değersizleşmiştir. Şimdi, içinde Türkiye de dahil olduğu halde, diğer ülkelerin ve bilhassa az gelişmiş memleketlerin, kendi meselelerini özgür ve halkçı metodlarla çözmeleri mümkündür. Eğer bir dünya harbi olmazsa — ki bu konuya aşağıda birkaç cümle ile dokunacağım — demirperde dışı ülkelerin, genel olarak, iktisadî entegrasyon hareketleri, milletlerarası ekonomik yardımlar ve yatırımlar, kalkınmaların plânlaştırılması, sosyal hiyerarşinin halkçı ve halk yararına düzenlenmesi ve geliştirilmesi gibi Neo — Progressiste (yeni ıslahatçı) yollardan demokratik kalkınmaları mümkün görülmektedir. Hulâsa, ülkeler komünizmi karşısında, keskin sınıf kavgalarından ve sınıfçı *ihtilâllerden ayrı, emeğin kıymetlendirilmesi* esasına dayanan ve halk yararına yönelmiş demokrasiler, çağdaş sosyalizmin konuları olmalıdır.

Kaldı ki ve eğer aldanmıyorsam, bu asrın sonundan evvel, bizzat Sovyetler camiasında da, dışarıya doğru açık, dış münasebetleri ile ekonomi, kültür yapılarında özgür dominyonlar sisteminin doğması zaruret olacaktır. Yani kıt'alar ölçüsünde merkeziyetçilik, Batıda olduğu gibi Doğuda da ömrümü tüketecek, demirperde eriyerek, i n s a n denilen kutsal varlık, sadece ekonomik bir değer olmaktan çıkacaktır. Rusyada tecrübeler ve gelişmeler göstermiştir ki, Ukranya, Polonya, Romanya, Türkistan cumhuriyetleri gibi dil, tarih ve dilek birliklerine dayanan toplumlar, hele içlerinden parazit unsurları atıp kültür alanında yükselince, millî vasıflarını kaybedecek yerde, bu vasıfları savunan elit bir zümreye kavuşmaktadırlar.

Buna, karşılık, müteassıp, şoven, rasist ve saldırgan milliyetçilik, yerini meselâ Atatürk'ün anladığı ve getirdiği mânada özgür, ülkeci, ilerici bir vatan ve millet anlamına terketmektedir. Yani şimdi sosyal milliyetçilik, bilhassa azgelişmiş ülkelerde dar milliyetçiliğin yerini almaktadır. Çağımız bu alanda ortaya başka anlamlar da getirmiştir.

Müstakil millet ve istiklâl anlamında gelişmeler:

Dünyada ve zamanımızda, Birleşik Amerika ve Rusya da dahil olduğu halde hiç bir ülkenin kendi varlığını kendi başına devam ettiremeyeceği ve savunamıyacağı gerçeği artık belirmiştir. Sınırlar ve istiklâl anlamı yeni mânalar almıştır.

Bir taraftan elektronik sanayii ileri ülkelerde İş ve İşçinin kaderine nasıl başka ölçüler, başka bir çeşit iş taksimi ve başka bir hayat nizamı getiriyorsa, atomik ve nükleer gücün gelişmesi de milletlerarasında başka münasebetlerin doğmasına meydan açmaktadır. Hattâ dünya bile, kâinatın merkezi olarak önemini gözlerimizde kaybetmekte, fezanın fethi hareketleri ile insanoğlu yüzünü, sınırları olmayan bir âleme, hem de sadece sonsuzluğa yakarış için değil, sonsuzluğun fethi için çevirmektedir. Dünyanın etrafında bir günde yirmi dört defa dolanılabildiği bir devirde, insanoğlu için dünya, artık eski dünya değildir. Güneşe peyk atabilmek ölçülerimizi ne kadar değiştiriyor..

Bu arada ülkeler de dokunulmaz sınır anlamlarını ve hava sınırlarını artık kaybetmişlerdir. Şimdi atomik ve nükleer gelişmeler, tıpkı ilk topların derebey şatolarını yere serip feodalizmi çökertmesi ve eski şato *kalıntılarını* ancak turistik değerler haline getirmesi gibi, çağdaş ülkelerin toprak ve hava sınırlarını da ister istemez açmaktadır. Öyle ki bugün biz hiç farkına varmadan ülkelerimiz, göze görünmez yüksekliklerde başlarımızın üstünden geçen ve artık hiç bir sırrı olmayan, ama insan eliyle idare edilen cisimler tarafından çiğnenip durmaktadır.

Hattâ insan eliyle idare de artık ülkeler sınırlarının aşılması, bunların yabancı silâhlarla tehdidi ve tahribi için şart değildir. Hiç kimseye ait olmayan denizlerin altı, hem de ülkelerin karasularına kadar, şimdi binlerce kilometre ötelerini bir anda ve elle konulmuş gibi yere serecek füzeler taşıyan atomik denizaltılarla doludur. Bu şartlar altında ve hangi ülke için olursa olsun dokunulmazlık, artık geçen asırdaki mânayı taşıyabilir mi?

Dünya harbi fobisi, dünya haribini bekleyiş:

Bu teknik gelişmeler, çağımızın yeni bir dünya harbi fobisine de artık çözüm yolları açmaktadır. İş böyle olunca da, içinde Türkiye de dahil olduğu halde büyük ve küçük bütün ülkelerin kendi içlerinde kendi dâvalarına çıkış yolları aramaları ve bu arayışta, bütün dünya milletleriyle yaklaşmaları ve elele vermeleri zorunluğu en doğru yol olarak belirmektedir. Çünkü bugün yeni bir dünya harbinin bedeli, insanlığın ve medeniyetin ölümüdür. Kendisinden; insanların, hayvanların ve nebatların bir saniye bile yoksun kalamıyacakları hava kuşağının zehirlenmesidir. Hava kuşağı ise dünyanın etrafında ülke ve sınır tanımadan döner durur.

İşte bu gerçektir ki yeni bir dünya, yahut rejimler harbini gittikçe imkânsız kılmaktadır. Milletleri, kendi toprakları üstünde, hem de başka milletlere el uzatarak yaşamaya mecbur etmektedir. Halbuki İskender, Sezar, Cengiz veya Napolyon cihangirlik dâvaları güderlerken, hattâ İkinci Vilhelm yeni müstemlike, Mussolini yeni bir imparatorluk ve Hitler yeni bir hayat sahası peşinde silâha sarılabilirlerken bu durum mevcut değildi. Yeni bir dünya harbi bekleyerek dünya ihtilâline yönelen ümitler de artık çökmelidir.

Hülâsa eski ağır ateşli silâhların i... Krallar karşısında şatoları çökertip Senyörleri dize getirir ve Krallara büyük merkeziyetçilikler yolunu açarken, şimdi nükleer çağın açılışı, hem kralların, hem Senyörlerin elini kolunu bağlamakta ve zamanımızın tiranlarını, atomik gücü bütün insanlığın hayrına kullanmaya yöneltmektedir. Ne kadar uzasa ve ne kadar gülünç sahneler gösterse de Cenevrede sürüp giden silâhsızlanma konferansı, zaten bir çıkmaz içinde bocalaması ile de, bundan başka bir çıkış yolu kalmadığını göstermektedir. Bu gidişle ergeç; Bilgin, Politikacının emrinden çıkarak, Politikacı Bilginin emrine girecektir. Atomun parçalanması, tıpkı ateş yakma usulünün keşfi, buhar gücünün sanayide kullanılışı, elektriğin insanoğluna itaatı gibi, insanın tabiata bir zaferi olarak hepimize maledilecektir.

Küba misâli

Bu bakımdan hattâ Küba olayını da bu yönde bir dönüm noktası saymak mümkündür. Gerçi karayip denizinde, Güney Amerika devletlerinde insanların halledecekleri çok dertleri vardır. Oralardaki ülkelerde otokratik idareler, emperyalist müda

BİR FÜZE

Dünya ihtilâli öldü

hale ve kontrollerden de kuvvet alarak dünyada son istipdatları devam ettirirler. Ama işte görünmüştür ki bu iç ve dış çatışmaların çözülmesinde atom silâhı kullanılabilir bir vasıta değildir. Bir özgürleşmek, ilerlemek ve çağdaşlaşmak dâvasında olan Kübadaki ihtilâtlar dolayısiyle, dünyanın mukadderatının iki tarafta iki subayın parmaklarını birer düğmeye basmalarına bağlı kaldığı anlar yaşadık. Ama ne oldu? Bu düğmeler bir türlü harekete getirilemedi. Çünkü bugün artık söz, ne o subayların, ne devlet Başkanlarının, ne Parti genel sekreterlerinin, ne de Kurmay idarelerinindir. Bugün söz sadece teknik gücündür. Bu gücü yalnız kendi yararına kullanmak artık hiç kimsenin kârı değildir. Cinci cinleri hayata dâvet etmiş, ama onların yalnız kendisinin ve kendi yararına kullanabileceği tılsımı yitirmiştir. Artık atom hepimizin malıdır ve onun, hepimizin yararına ve yalnız bu şekilde kullanılacağı günler uzak olmasa gerektir. Bu gücü kendi yararımıza kullandığımız nispette insanoğlunun tabiata tehakkümü artacak, yâni asıl hürriyet dediğimiz mutluluğun sınırı genişleyecektir.

Kendimize dönüş ve millî kurtuluş hareketleri:

Hülâsa, dünyanın gidişini her an gözönünde tutmakla beraber, ne dünya ihtilâli, ne dünya harbi konularında idrakimiz kararmadan, kendi meselelerimize, kendi sınırlarımız içinde, kendi usullerimizle, fakat çağdaş nizamın sosyal adalet kriterlerine bağlı kalarak yolları aramak konusuna dö

FAKİR AFRİKA HALKI: Ümitleri sosyalizme bağlı

nebiliriz. Bu arada Birinci ve İkinci Dünya Harplerinden sonra dünya sahnesinde yer alıp, daha önce sıraladığımız unsurların herbirini ayrı ayrı gözden geçirmek, memleketimizin ve dünyanın kaderine etkileri olan meseleleri görmek bakımından elbette ki aydınlatıcı olurdu. Ama, Sosyalist Kültür Derneğinin ister istemez uğraşacağı bu konuların ayrı ayrı incelenmesini bu yazının dışında bırakıyoruz. Yalnız Birinci Dünya Harbinden sonra dünya sahnesine çıkıp, dünyanın çehresini değiştiren, fakat bizzat milletimizin öncüsü olduğu bir harekete kısaca dokunmak, kendi derneğimizin çalışmalarını istikametlendirmek bakımından lâzımdır.

Bu hareket, ilkönce T ü r k i y e d e başlayan ve çağdaş dünyada özel bir mahiyeti olan «Milli kurtuluş hareketleri» akımıdır. Bu akım şimdi bizi bir taraftan ve doğrudan doğruya Mustafa Kemale, diğer taraftan da bütün bize benzer ülkelere, yâni azgelişmiş dediğimiz ve hepsi de bizim çabalarımızı tekrar eden memleketlere bağlar.

Ama burada bir hazin gerçeği derhal belirtmeliyim: Milli kurtuluş hareketlerinden bahsederken, Türkiyenin öncü olduğu dedim, fakat Türkiyenin önderlik ettiği demedim. Çünkü biz bu hareketlere öncü olduk, fakat *önderlik etmedik*. **Mustafa Kemalin bize getirdiği ve tarihin bir hediyesi olan bir misyonumuzu, yani Milli kurtuluş hareketlerine önder olmak, onları sevmek ve benimsemek, onları desteklemek, onları yaratanların milli kurtuluş hareketimize hayran olarak bizden fikir renperiği beklemek ümitlerine, kendi misyonumuzu inkâr ederek düpedüz hiyanet ettik.**

Mustafa Kemal, milli kurtuluş hareketimizin, yalnız Türk milleti için değil, bütün mazlum milletler için taşıdığı «misal olma» değerini daima belirtti. Ama ondan sonra biz bu tarihi misyonumuzu kötü ve kalitesiz bir oportünizmle harcadık. Her biri kendi mücadelelerine başlarken bizi ve Mustafa Kemali önder bildiklerini ilân eden milletlere arkamızı çevirdik. Birleşik milletlerde daima emperyalist dâvaların tarafını tuttuk. Tunusun, Fasın istiklâl mücadelelerinde Fransanın tarafında yer aldık. Cezayirin Milli kurtuluş hareketini, Fransanın bir iç meselesi saydık ve Fransız delegeleri ile beraber oy verdik. Bizim, bize benzer memleketlerdeki milli kurtuluş hareketlerini tuttuğumuza, *benimsediğimize dair tek davranışımız* yoktur. Bandong konferansında bile, müstemlekecilik aleyhtarı beyannameye imza koyarken buna inanmadık. Meselâ Hint liderlerine karşı çocukca lâf yarışlarına girişmek istedik. Bu beyannameyi Birleşmiş Milletlerde daima sabote ettik. Daha dün diyeceğimiz kadar yakın bir günde Angola için Portekizin istediğini yaptık. Bu hareketlere katılan ülkelerin halkları krallarını, despotlarını koğarken meselâ Mısır Irak, hattâ Yemen olaylarında olduğu gibi bu koğulanların ardından daima gözyaşları döktük. Hattâ Irakta onları kurtarma gayretlerine düştük. Tahtlarına iade gayretleri gütmek istedik. Ama ne var ki Irak milleti elini çabuk tuttu. Bizim kurtarış ve müdahale çırpınışlarımız *ise hem milletçe hoş görülmedi. Hem de* bedbaht bir kliğin değersiz macerası olarak kaldı.

Halbuki Mustafa Kemalin önderlik ettiği Türk milli kurtuluş hareketi, içeriden ve dışarıdan gelen bütün istismarlara karşı, «halkın ve halk için» hareketidir. Bu onun bir cephesidir. Diğer cephesi de, Milli kurtuluş hareketlerinin bizzat Komintern kongrelerinde ifade edildiği gibi, milletlerarası proletarya hareketinin bir tâbii ve yardımcısı değil çağdaş nizamda, müstemlekeler — yarı müstemlekelerle metropoller arasındaki siyasi ve iktisadi tâbiiyet nizamını çözen ayrı ve müstakil bir hareket oldukларıdır. Nitekim bu tezat, şimdi müstemlekeciliğin tasfiyesi ve milletlerin bağımsızlığı yoluyla çözülmektedir. Ama devrimizde *ilk* ve yapıcı misalini ve prensiplerini Türkiye vermişti.

Türk sosyalizmi temellerini Türk Milli Kurtuluş hareketinden alır:

Bu prensiplerin bir kısmını derhal şöyle sıralayabiliriz:

— Antiemperyalizm. İstiklâlcilik.

— Antikapitalizm. Milli ve halkçı ekonomi.

— Karma ekonomiyi reddetmeyen, fakat parazit bir istismacılığı reddeden ileri bir devletçilik.

— Halk için, halkla beraber halkçılık. Faydanın halk yararına kullanılışı, yâni sosyal adalet.

— Mustafa Kemalin anladığı mânada bir v a t a n anlamı. Saldırganlığa ve istilâcılığa karşı çıkış.

— Mustafa Kemalin anladığı mânada bir millet anlamı. Dil, tarih ve kültür işlerinde b i l i m s e l bir milliyetçilik.

— Devlette, rejimde, dış politikada ve ekonomide m i l l i olmak vasfı.

— Demokratik düzende S o s y a l d e v l e t anlamının işlenmesi ve organlarının yaratılması.

— Milli hayatın bütün kollarını içine alan bir *P l â n c ı l ı k.*

— Emeğin ve hizmetin korunması ve teşkilâtlanması.

— Din ve devlet işlerinin kesin olarak ayrılması. Lâiklik.

Bunlar ve bunlara eklenecek benzeri prensipler, Türkiyede sosyalist bir düzenlemenin ve Sosyalist Kültür Derneğince b i l i m s e l alanda incelenmesi ve araştırılması gereken, hepsi de sosyal mahiyetli konuların esaslarını teşkil ederler. Bu sosyalizm ve sosyal araştırmalar, elbette ki, daha evvel üzerlerinde durduğumuz ve çağdaş nizamın ama problemlerini teşkil eden gelişmeler açısından olacaktır. Yani idrakimizi, ne bir dünya ihtilâli kompleksine, ne bir dünya harbi fobisine veya böyle bir harbin dünyayı sosyalizme ve kolayca ulaştıracağı öngörüşüne bağlamadan dâvalarımız işlenecektir.

ÇAĞIMIZIN DÜNYA ÇAPINDA OLAYLARI

Brinci ve İkinci Dünya Harplerinden sonra, dünya sahnesinde yer alan ve dünya ölçüsünde etkileri olan başlıca olayları şöyle özetlemek mümkündür.

1) **İhtilâlci sosyalizmin devletleşmesi. Bu harekete Rusya önderlik etti.**
2) **Millî Kurtuluş hareketlerinin ve devletçi milliyetçiliğin başlaması. Bu harekete Türkiye öncü oldu.**
3) **Ondokuzuncu yüzüıl mânâsında emperyalizmin itibarını kaybedişi ve müstemlekeciliğin tasfiyesi.**
4) **Birleşmiş Milletlerin yerleşmesi.**
5) ***Milletlerarası iktisadî* entegrasyon hareketlerinin başlaması ve milletlerarası yardımlaşma hareketleri.**
6) **Az gelişmiş memleketlerde uyanış ve bu memleketlerde sosyal yapının yeniden düzenlenmesi çabaları. Memleketçi sosyalizmler.**
7) **Batıda islâhatçı sosyalizmin yerleşmesi ve ihtilâlcî sosyalist partilerin zemin kaybetmesi.**

Kültür çalışmaları

Yukarıdaki prensiplerden hareket edilmek suretiyle varılacak hareket ilkeleri bittabi bir Sosyalist partinin pragram ilkelerini teşkil edecektir. Fakat Kültür derneğinin asıl konusu, dâvaların bilimsel incelenmesidir. Bundan başka sosyal hareketlerin ve problemlerin bu çerçeve içinde izlenmesi ve yayımı k ü l t ü r e l çalışmalar çerçevesine girer. Bu çalışmalar şöyle özetlenebilir:

— Tarihte sosyal meselelerin ve sosyalist ilkelerin araştırılması. Tercümesi. Telifi. Sosyalizm tarihi.

— Başka memleketlerde sosyal ve sosyalist hareketlerin takibi. Tartışılması.

— Azgelişmiş memleketin meseleleri ve bu araştırmalara esas olmak üzere Türk milli kurtuluş hareketi üstünde incelemeler Bilimsel Atatürkçülük.

— Türkiyede toprak, iş, sosyal münasebetler, yerleşme, eğitim dâvalarının sosyal ve sosyalist açıdan incelenmesi.

— Türk sosyal yapısında gelişmeler ve değişmeler.

— İktisadi, malî alanda aktüel konular ve gelişmeler.

— Gençliğin dâvaları.

— Siyasetdışı bir hareket olarak sendikalizm ve meseleleri.

— Anayasa ve kanunlar üzerinde yeni görüşler ve incelemeler.

— Diğer benzeri konular...

Bütün bunlar bittabi konferanslar, tartışmalar, makaleler, etütler, monografiler ve nihayet küçük, büyük kitaplar şeklinde ele alınacaktır.

Fakat bu arada temel bir meseleyi hassaten kaydetmeliyim: Bu temel mesele Türkiyede Sosyalist bir çabanın, yâni Türk sosyalizminin, gerek çağdaş dünya problemleri, gerek tarihi mantık, *gerekse, Türkiyenin st*rüktürel meseleleri ve bunların geleceği bakımından bütün hatlarını ve prensiplerini veren bir **anakitabın** meydana getirilmesidir. Bu büyük ve tarihi bir milli hizmet olacaktır. öyle bir kitap ki, Türkiyenin dâvalarına bu yönden ve açıdan eğilmek isteyen herkes, orada suallerinin ve istifhamlarının cevaplarını bulsun. Fazla olarak da böyle bir ana kitabın, Sosyalizme ve Sosyalist Kültür Derneğine yöneltilecek yersiz, haksız, anlayışsız bütün tarizlere cevap olacağını ve böyle bir kitabın, bittabi ilerde devamlı tamamlamalar yapılmakla beraber, elde, sosyalist kültürün anahtarı ve sosyalizm çabalarının bir kalesi gibi kalacağını ayrıca işaret etmeliyim.

Sosyalist kültür meselelerini yayacak ve izleyecek devamlı yayınlar, tartışmalar ve şubelerde kültürel faaliyetlerin yürütülmesi bahsinde böyle bir eser ve çalışma, bilimsel bir hareket noktası teşkil edecektir.

★

Sosyalist Kültür Derneğinin, çağdaş problemler ve kendi meselelerimiz bakımından oturacağı zemini ve yoğuracağı dâvalarla, bu dâvalar karşısındaki ölçülerini bu yazıda kısaca belirtmeye çalıştım. Bu belirtileri, sosyolojik ve felsefi bir dünya görüşünün ana prensipleriyle temellendirmek elbette ki daha iyi olurdu. Ama böyle bir çalışmayı, aktüel bir konu olan dernek teşkilinin ivedili meseleleriyle karıştırmak ve uzatmak istemedim. Fakat üyelerimiz, bu yönden de çalışmaları ele almakla isabetli hareket etmiş olurlar. Böyle bir dünya görüşünün ana prensipleri ile de tamamlanecek olan ana kitabın ve ayrıca bir sosyalist ilkeler tarihinin meydana getirilebildiği gün, Türk fikriyatı çok şey kazanmış olacaktır. Toplumsal veya aktüel meselelere cevap verecek kısa eserleri, broşürleri, verilecek konfransların yayınlanacak metinlerini, gazete, dergi neşriyatını ayrıca saymaya lüzum görmüyorum.

Baştan beri özetlenen görüşlerim bittabi her noktasında tartışma ve itirazları dâvet edebilir. Böyle tartışma ve itirazlar ise, konunun işlenmesi bakımından ayrıca faydalı olacaktır.

(1) Komprador: Aslı Portekizce olan bu kelime, büyük İspanyol limanlarında para ve ticaret işlerini elinde toplayan kozmopolit, yarı milliyetsiz bir aracı zümreyi ifade eder.

Bır sendikacı konuşuyor

Sene 1956 sonları idi. İstanbul'da bir tuğla — kiremit fabrikasında bakım ustası olarak çalışıyordum. İşsizlik ve hele gizli işsizlik son haddini bulduğu br zaman olacaktı ki, fabrika kapısından her gün yüzlerce işçinin iş isteği ile eksik ol*madıkları görülürdü. Böyle bir* zamanda, işçiler, işverenin sıkı baskısı altında çalıştırılır. Haklarını istemek için işveren huzuruna binbir müşkülâtla çıkan işçiye ise şöyle cevap verilirdi: «Kapıda bu kadar boş işsiz işçinin beklemekte olduğunu görüyosun, işine gelirse çalış, istersen işi bırakabilirsin» denilirdi. Tabii olarak *işçi, işverenin haksız ve düzensiz* hareketlerine boyun eğip çalışmaya mecbur kalırdı.

«İşte bu ortam içinde çalıştığımız tuğla fabrikasında, arızaya uğrayan bir tuğla presinin çamur giriş ağzında zuhur eden tıkanıklık giderilinceye kadar, bu parçanın yapacağı itme işinin, bir işçiye gördürülmesi, tıkanan çamurun işçi tarafından ayağı ile helezon içine itilmesi işletme şefi tarafından ustabaşıya emredildi ve Ali isminde 18 — 19 yaşlarında arslan gibi bir işçi, bu işle vazifelendirildi. Henüz bir saat geçmemişti ki işletme şefine bu durumun işçinin hayatı ile ilgili olduğunu helezon bıçaklar içersine işçinin ayağını kaptırması ihtimalinin kuvvetli olduğunu söyledim ve bu işi önlemeye çalıştım. Fakat mühendis, bu haklı ve yerinde müdahaleme sinirlenerek «herkes üzerine düşen işe karışmalı» deyip geçti.

Burada işvereni gayet hızlı müdafaa ettiği muhakkaktı. Çünkü, makinenin istihsalden düşürülmemesi için ne lâzımsa — işçi hayatına da malolsa — yapılması, işveren tarafından bu işletme şefine emredilmişti.

Aradan 15 — 20 gün geçmiş, arıza hâlâ giderilmemişti. İşçi Ali, aynı vazifeye devam ettiriliyordu. Bir gün âniden fabrikanın durduğu ve işçilerin şiddetli bir heyecan içinde imalât kısmına doğru koştukları görüldü. Atelyedeydim, ben de koştum ve tuğla presinin başına geldiğim zaman, makinenin helezon bıçaklarını saran teknenin içinde. Ali isminde ki zavallı işçinin gırtlağına kadar kaçmış olduğunu gördüm. Bir an şok tesiri içinde kaldım, cenazeye doğru yaklaştım. Evet. Ali çoktan (iş kazası demiyeceğim) iş emniyetsizliğinin şehidi olmuştu.

Bu hâdise üzerine, gelen savcıya, işveren vekilleri yalan beyanda bulundular. Ben hâdiseyi olduğu gibi anlattım. Bunun üzerine hiç çekinmeden, üç beş gün sonra da âniden benim işime son verdiler.

İşçilik hayatımızda bu hâdise, bir roman bir hikâye değil, hakikatın ta kendisidir ve yalnız bir tanesidir. Daha nice böyle vak'alar tarihe maledilmiştir. İşçi, ehliyetsiz, tecrübesiz ellerde oyuncak edilmekte, gerek işverenin ve gerekse vekillerinin ticari hırsları karşısında göz kırpmadan feda edilmektedir.

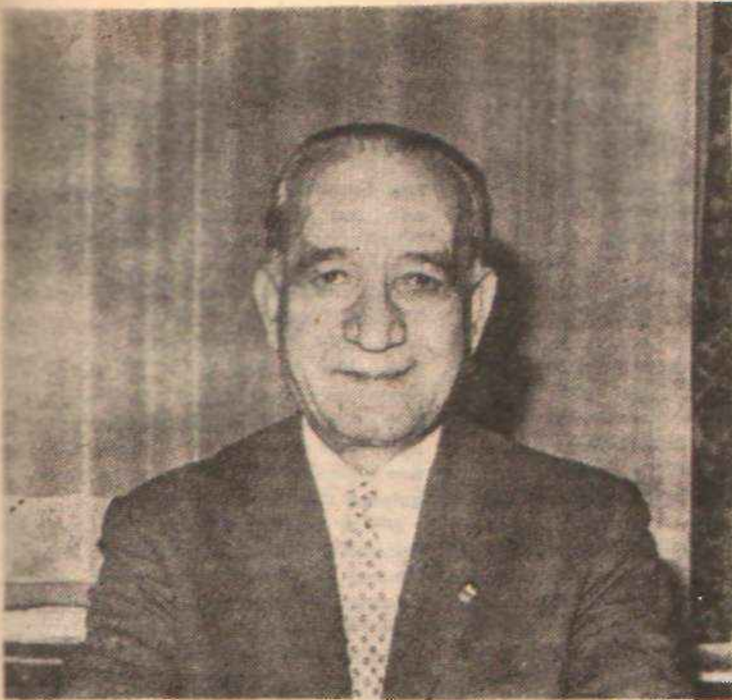
İş emniyeti, işçi eğitimi, işçi çocuklarının okutulması, işsizlik sigortası, işçi — işveren münasebetlerinin düzenlenmesi, kalifiye işçi yetiştirilmesi, işbaşında eğitim, muvakkat işçilik müessesesinin bütün iş yerlerinden kaldırılması, kısır kalmış sigorta mevzuu, en ön plânda işçinin insanca yaşama haklarına kavuşturulması, işçi mesken dâvası, memleket ekonomisi ve iktisadi meselelerde işçinin de fikrinin alınması, işsizliği önleyici tedbir olarak yatırımların tez elden yapılıp, iş sahalarının çoğaltılması, hele bilhassa Çalışma Bakanlığının ve teşkilâtları olan Bölge Çalışma Müdürlüklerinin bu meseleler üzerine öncelikle ve titizlikle eğilmesi, iş yerlerinde işçi komitelerinin kurulması, işçinin gücü yeterinde sermayeye iştiraki, Ana yasa hükümlerine uyarak işçinin angaryadan âzade kılınması, neticе olarak toplu sözleşme ve grev kanununun öncelikle işçiye verilmesi gibi meselelerin çözülmesi suretiyle beş yıllık kalkınma plânımızın sıhhatli olarak muvaffakıyete eriştirilmesi mümkündür.

Bu işlerin her gün biraz daha geciktirilmesi işverene işçi isteklerine kısa ve basit olarak, «yakında haklarınız hükümet ve kanunlar yolu ile elinize verilecek, toplu sözleşme ve grev kanununu o zaman kullanır, hakkınızı alırsınız, bizden şimdi birşey beklemeyin» demek fırsatını veriyor.

Bu haklarımızın, kanun yolu ile düzenlenmesi uzadıkça, işçi ve işveren münasebetleri çıkmaza girmekte, işçi büyük ıstıraplarla karşı karşıya kalmaktadır. Bir sendikacı olarak, parlâmentodaki muhterem temsilcilerimize durumu, gücümün yettiği kadar duyurmaya devam edeceğim.

Ahmet TOP
(Gaziantep İşçi Sendikaları Birliği Sekreteri)

Milli Eğitim Bakanı Şevket Raşit Hatipoğlu
«Yaşasın Faşizm!»

Devlet Parası ile FAŞİZM

Anayasa ve Ceza Kanunu, komünizm gibi, faşizmi de yasaklamıştır. Ama tatbikatta faşizm tamamen serbesttir, hattâ itibarlı bir faaliyettir. Buna karşılık, sosyalizan fikirler dahi şüphe altındadır.

Örnek mi? İşte Milli Kütüphanenin hâli. Bir çok gazete, bu arada YÖN, Milli Kütüphane gibi temel bir kültür kurumunun faşist yuvası hâline getirildiğini, böylece faşizmin devlet tarafından finanse edildiğini yazdı. Aldıran olmadı. Şimdi C.H.P. organı Ulus da, herkesçe bilinen bu gerçeği şu sözlerle tekrarlıyor: «Başında bulunduğu müessese, şimdi kafatasçıların, faşistlerin yuvasıdır. Şöhretli iki faşist ona akıl hocalığı etmektedir. Oturup Turan hayalleri kurarlar...»

Durum bu. Fakat sayın Milli Eğitim Bakanlarının hiç biri, devletin bu temel kültür kurumunu, faşizmin elinden kurtarmak için en ufak çaba göstermez. Aksine, kütüphanede kalmış tek tük Atatürkçü öğretmenler, büyük bir vicdan rahatlığı içinde tasfiye eder. Mükemmel bir anayasaya rağmen, bizim aantidemokratik demokrsi, böyle işliyor. Milli Eğitim Bakanlığı bu zihniyetle idare ediliyor. Bir Müdür Efendinin, Milli Kütüphaneyi faşist yuvası hâline getirmesine, Milli Eğitim Bakanları ses çıkartmıyor!

C.H.P. organı Ulusta çıkan yazı, C.H.P. li Milli Eğitim Bakanını hareakete getirirse, doğrusu çok şaşacağız. Ulus'un yazısı şu:

HAFIZ-I KÜTÜP

27 Mayıstan dört ay kadar sonraydı. Ankara gazetelerinden birinin merdivenlerini tırmanan postacı, elinde, Almanya'dan gönderilmiş bir mektup tutuyordu. 19 imzalıydı mektup, devrimden sonra merkeze alınan ve arkasından, bir önemli müessesenin başına getirilen, bir öğrenci müfettişinin marifetlerini sıralıyordu bir bir...

Devrimden önce, her yerde olduğu gibi, Münih'deki 67 Türk öğrenci, zamanın iktidarını protesto amacıyla bir miting düzenlemeyi düşünmüşlerdi. Kahramanımız, bu haber alınca beyninden vurulmuşa dönmüş, 700 kilometrelik yolu katedip Bonn'dan Münih'e koşmuştu. Olur kepazelik değildi (!) öğrencileri aldı karşısına, sert bir dil» «Onları doğru yo[illegible]tirmek» için konuştu, konuştu. Tehdit etti. «Siz komünist misiniz?» dedi, «Dövizinizi kestiririm haa...» diye çıkıştı. Öğrenciler dinlediler, dinlediler, sonra sessiz yürüyüş yaptılar.

İşte 19 imzalı mektupta bunlar anlatılıyor ve böyle bir adamın devrim idaresi tarafından, önemli bir müessesenin başına tekrar getirilmesindeki hikmetin anlaşılamadığı ifade ediliyor. «Bu tâyinini, arşivcilikteki maharetine mi, yoksa riyasetçiliğindeki seyyaliyete mi borçludur?» diye soruyordu öğrenciler.

O Türkiye'ye döndükten sonra bazı dergi ve gazeteler, devrimden önce «beyefendi» ye bağlılık telgrafı çektiğini yazdılar, Almanya'daki marifetlerinden bahsettiler. Bu neşriyatın yapıldığı günlerde o, bir dost sohbetinde, Almanyadaki öğrencilere «Fazla ileri gitmeyin, eğer Bakanlık isterse isimlerinizi bildirmeğe mecburum» dediğini itiraf etmiş ve öyle devam etmişti:

«Ne yapayım, ben bir Devlet memuruyum, evde çoluk, çocuk var. Hem ihtilâl olacağını, o zaman nasıl bilebilirdim?»

Uzun boylu, iri yapılı, geniş omuzlu kahramanımız, İstanbul Edebiyat Fakültesinde Türkoloji okumuş, sonra Almanya'da öğrenim yapmıştı. İlk memuriyeti öğretmenlikti, sonra Milli Eğitim Bakanlığında bir görev verdiler, arkasından, yeni bir müesseseyi kurmakla görevlendirdiler. O, bu yeni işin de, gerçekten başarı kazanmış, iyi bir kütüphanecilik öğrenimi yaptığını göstermişti. Müesseseyi sağlam temeller üzerine kurdu. Yalnız bir büyük kusuru vardı, çevresindeki memurlara farklı muamele yapar, sevmediklerini, kendisini tenkid edenleri bir yolunu bulup uzaklaştırırdı. Abdülhamide parmak ısırtacak bir espiyonaj şebekesi kurmuş, sevmediği her memurun ardına bir casus takmıştı. Garip tutumu yüzünden, eliyle kurduğu müesseseyi soysuzlaştırdı, tembeller yatağı haline getirdi.

En basit işleri dahi mesele yapardı. Bir gün, imza defterini karıştırırken, bir memurun imzasını koyu mürekkeple ve kalın çizgilerle attığını farketmiş, bu imzanın dikkati çekebileceğini düşünerek, o memuru çağırıp bir güzel paylamıştı, «Niye koyu mürekkeple imza atıyorsun?» diye...

Başında bulunduğu müessese, şimdi kafatasçıların, faşistlerin yuvasıdır. Şöhretli iki faşist ona akıl hocalığı etmektedir. Oturup Turan hayalleri kurarlar.

Sosyalizan yayınlarla başı hiç hoş değildir. Her yayının girmesi gereken müesseseye, sadece onun m e ş r e b i n e uygun kitaplar, dergiler girebilir. Sosyalist yayınları takip etmek istiyenlerden hoşlanmaz. Eğer birkaç defa sosyalist yayınları isterseniz, biliniz, adınız polise verilecektir.

Şimdi başı dertte... Bir memuruna hakaret ettiği iddiasıyla, meseleyi hasır altı ettirmek istemesine rağmen muvaffak olamamış, mahkemeye düşmüştür. Kara kara, bunun kendine kaça mal olacağını düşünmektedir.

BÖLÜKBAŞI İŞ Mİ ARIYOR?

Yeni yıla girerken Başbakanın ve siyasi partiler liderlerinin yaptıkları radyo konuşmaları genel olarak ümit vericidir. Bunların içinde yalnız Bölükbaşı *başka bir dil konuştu.*

Gerek Başbakana, gerek diğer parti liderlerine göre 1963 yılına milletimiz, yeni iş hamleleri ve elbirliğiyle çalışma arzulariyle girmektedir. Yurdda sulh ve anlayış havası hâkim olduğu gibi cihanda da sulh gayreti muzaffer olmaktadır. Dünya çatışmalarında yumuşamalar vardır ve 1963 yılının, bir evvelki yıla bakarak daha ferahlı olacağı ümidi yaşatılmaktadır.

Ama Bölükbaşıya gelince, memleketimizin karamsar bir durumu vardır. Memleketin havasını kökleri dışarıdan gelen gizli eller karıştırmaktadır ve sonra hepinizin bildiği ve artık hepinizin bıktığı *mâlûm edebiyat...*

Pekiyi ama eğer durum böyleyse, yani memleketimiz bir takım tehlike bulutları altında sonu bilinmez uçurumlara doğru sürükleniyorsa, Bölükbaşı bir parlâmento şahsiyeti, hem de gücü ne olursa olsun resmen bir Parti Başkanı olarak nasıl olur da, İstanbulda moral tedavisi eğlencelerinde vakit öldürebilir. Nasıl olur da gecelerini çalgılı ve şarkılı eğlence yerlerinde böylesine israf eder?

Gerçi biliyoruz, Bölükbaşı yıllardanberi hiç bir zaman, yapıcı bir politikaya tek cümle ile el uzatmamıştır. O, zaman zaman haykırır. Bu *haykırışlarda ne yapıcı bir prensipin, ne iktisat,* ticaret, inşa siyasetinin, ne maliye, nafıa, eğitim dâvâlarının elle tutulur malzemeye dokunan tek işareti yoktur. Ama günün icabına göre, havanın icabına göre ve kahvelerdeki radyolarının başında toplanan vatandaşların kulaklarında davul sesini andırdığı için, Yaşa! nidâlariyle karşılanan hoş akisler bırakan haykırışlarını fırlatır. Ama:

— Birader, hele bir sadede gel, ne demek istiyorsun. Ne yapalım yani?.. deyince:

— Sadede başkası gelsin deyip, bir kenara sıyrılır...

★

Gerçi son zamanlarda, memleketin yaman tehlikelerle sarıldığı, kökleri dışarıda olan gizli ellerin köşeyi bucağı sardığı dâvâsı bir geçer akçedir. Bu dâvâ ya konferans kürsülerinde, meçhul ufuklara esrarlı bakışlar gezdirilerek ve bilinmez hasımlara yumruklar savrularak dile getirilir. Yahutta basında, radyoda ucuz saldırılar ve banal mizansenler tertiplenerek canlandırılır. Yahut da daha sazlı, sözlü, hareketli sahneler şeklinde temsil edilir.

Genel olarak da bütün bu işler ya ticaret, ya ucuz şöhret kastiyle iki bakımdan yapılır. Yoksa bütün bunları tertip edenler birşeyler bilseler, dürüst bir vatandaş ciddiyeti ile giderler, bildiklerini devlet savcılarına bildirerek vatana hizmetler ederlerdi. Ama işin o tarafı hiç birini ilgilendirmez. Asılolan ya ticaret, ya ucuz şöhret spekülasyonlarıdır... O halde bütün bu hamiyetli zatların, meçhul köşelerde meçhul eller, meçhul suikastçılar yaratarak, bu toprakların üstünde yaşayanlardan velevki tek kişiyi de olsa şüphe ve töhmet altında bırakmaya ne hakları var?

Bölükbaşı da dürüst bir insan, bir mebus, bir parti öncüsü olarak, eğer söylediklerine kendi inanıyorsa bildiklerini hemen Cumhuriyet savcılarına ulaştırsın. Korku edebiyatı yaratmak ve vatanımızı dahil ve harice karşı başedilmez tehlikeler içinde göstermek niçin?

★

Bize kalırsa artık gerçeklerin dışında demagojik haykırılardan kendimizi kurtarmalıyız. Kökleri dışarıda olan tesirler vesaire ne ifade eder? Bu memlekette bir kanun vardır. Bir yargı cihazı vardır. Onlara güvenmeliyiz. Dışarıdan yurdumuza iyi veya fena fikirler, inancalar sızabilir. Bunları ayıklayacak ölçüler vardır.

Fikirlere sınır ve vatan tâyini zordur. İslamlık Türk ülkelerine dışarıdan girdi. İyi oldu. *Tanzimat ilkeleri, meşrutiyet ilkeleri, Cumhuriyet ilkeleri* dışarıdan girdi. İyi oldu. Bugünkü Anayasamızın insan hakları ilkelerinin hepsini 1776 Amerikan İstiklâl beyannamesinde,1789 Fransız ihtilâlinin «İnsan hakları beyannamesi»nde aynen buluruz. Biz bunları oralardan aldık. Bugün Birleşik Milletlerin insan hakları beyannamesi bütün bunları dünya ölçüsünde yüze çıkarmış ve resimleştirmiştir. İsteyen millet kabul eder, istemeyen etmez. Biz kabul eden milletlerdeniz...

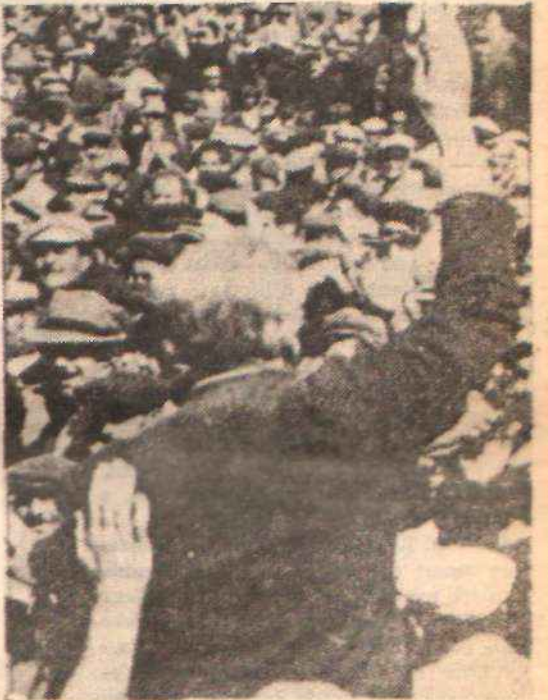
Fes, şapka, kılık kıyafetimiz, seçim usulü siyasi parti sistemi bize hep dışarıdan gelmiştir. Gerçi bu sisteme, meselâ Bölükbaşının pek sevdiği gibi o irikıyım gövdesiyle, yüktaşımaya hevesli vatandaşların omuzlarına binip sokaklarda, meydanlarda dolaşmak gibi çirkin usuller de kattık. Ama ne de olsa bugün demokratik hayatımızın çağdaş ilkeleri hep dışarıdan bize sızmıştır.

Hattâ şimdi tek kalkınma ümidimiz olan PLÂN müessesesi bile bir yabancı maldır. Hem de Kızıl Komünist ülkelerden hem bize, hem bütün Batı ülkelerine sızmıştır.

Aynı ülkelerden fikir ve organ olarak başka şeyler de sızabilir. Bunların kanuna uymayanlarını Emniyet ve adliye izler. Yahut da başka gayretli vatandaşlar biliyorlarsa ilgililere haber verirler.

Dışarıdan sızan fena akımlar da vardır. Fransadan serseri gençlik cereyanları. Amerikadan gangsterlik edebiyatı, toksikomani denilen beyaz zehir iptilâsı, Twist dansı denilen çirkin hareketler nihayet her köşebaşında bir ideoloji pususu yaratmak modası bunlar arasındadır.

Kısacası inancaların, organların âdetlerin, zevklerin toplumlar arasında birinden diğerine sızması, benimsenmesi herzaman olmuştur. Her zaman da olacaktır. Abdülhamit, meşrutiyet usulleri Türkiyeye sızmasın diye, Mithat Paşa gibi bir asırda bir tane yetişen bir devlet adamını boğdurmuştu. Ama ne oldu? Sonunda meşrutiyet nizamı hem memlekete girdi. Hem de hattâ artık eskidi ve geride kaldı. Bugün biri çıksa da Türkiyede meşrutiyeti savunsa derhal mahkemeleri ve cezaevlerini boylar!

Osman Bölükbaşı
Gazel okuyor

Hele basının, kitapların, radyonun dünya yüzünde ve ülkeler arasında bukadar birbirine girdiği bir devirde değil fikirleri, en basit zevkleri bile sınırdışlarına yayılmaktan alıkoyamazsınız. O kadar ki, meselâ şimdi Türkiyedeki içkili eğlence yerlerinde moda olmak istıdadını gösteren ve bir «büyüğümüz» tarafından yazılan bir aşk şarkısı, belki de pekyakında, tâ Amerikadaki zenci kahvelerinde tıpkı «Kâtibim» şarkısı gibi yayılacaktır..

★

Bölükbaşının, yılbaşı radyo konuşmasının bizde uyandırdığı bu düşünceleri daha da sıralayabiliriz. Ama Bölükbaşıdan gayri siyasi parti liderlerinin hepsinin de paylaştıkları iyimserlik havasına bütün millet gibi biz de katıldığımız için, burkuntu verici konularla havayı bozmak istemiyoruz. Çünkü biz de, memleketin sıhhatına, milletin tehlikeleri görme ve seçme kabiliyetine ve nihayet *milli duygunun uyanıklığına göveniyoruz.* Bölükbaşının bizi, birtakım belirsiz, sınırsız ve anlamsız endişelere sürüklemek istemesine karşılık bizim onu, bu iyimserliklere, sıhhatli havaya ve milli uyanıklık güvenine dâvet etmemizde acaba bir aşırılık ve kökleri dışarıda olan gizli maksatlar görecek midir?

Köy Enstitüleri konusunda Dr. Turhan Tokgöz ile Dr. Engin Tonguç arasında başlayan tartışma devam ediyor:

Eğitimin gücü

— SAYIN DR. TURHAN TOKGÖZ'E İKİNCİ CEVAP —

Engin Tonguç

Tartışmamız şu noktaya dayandı: Eğitim tek başına bir toplumu kalkındırmaya yeterli midir? Eğitim gücü nedir?

Yalnız başına eğitim bir toplumu kalkındırmaya yetmez. Peki yalnız ekonomik gelişme ile bu başarılabilir mi?

İnsan ilintilerini ayarlayan kurumları e ğ i t i m, e k o n o m i, yönetim, h u k u k vs... gibi bölümlere ayırmamız aslında sun'idir. Toplumun bütün bu kurumları birbirlerine girift bir şekilde bağlıdırlar ve birlikte gelişirler. Yalnız birinin geliştiği, diğerlerinin durduğu bir toplum yoktur sanırım. Ama bu kurumların gelişme hızları birbirinden farklı olabilir. Zaman zaman ortaya çıkan bu hız farkını, çeşitli etmenler (örneğin siyasal koşullar) saptar. Fakat, birlikte gelişme kuralı değişmez. Ben eğitimi gelişmemiş, fakat en ideal bir ekonomik düzeye ulaşmış bir toplum bilmiyorum. Aksi de yoktur. Geri bir eğitim sistemi girmiş, yahut hiç eğitim girmemiş bir köyde, ekonomik düzen kime dayanarak, kiminle düzeltilir? Haydi düzeltildi, kiminle işler? Çok geri bir köye giden bir öğretmen anlattı geçenlerde; muhtarın ve azaların mühürleri öğretmenin cebindeymiş, istediği gibi kullanıyormuş onları! Bu köyün ekonomik düzeni bozuk veya düzgün olsun, o kişiler cahil oldukça aksi olabilir mi? Eğitimsiz köyde şekli demokrasi bile bu işte! Bu bakımdan eğitimin görevini «üretim, dağıtım, teknoloji, idare, hukuk vs... gibi kurumlara etkisi olmak» sözleriyle sınırlamak eğitimin rolünü küçümsemek oluyor bence. Eğitim yalnız «yardımcı» değildir; diğer kurumların gelişmesi, hattâ kurulması için varlığı kaçınılamaz olan bir öğedir.

Ben, önce vatandaş yetişsin, ardından her şey gelecek de demiyorum. Bütün bu kurumlar birbirinden ayrılmadan, birlikte gelişir, diyorum. Eğitimi de, ekonomisi de.

Gelelim Köy Enstitülerine. Bu sistemin amacı ne? Köy Enstitüleri Kanununun ilk maddesi bu amacı şöyle belirtir: «Köye yarayacak her türlü meslek erbabını yetiştirmek». Bir defa mesele sadece köye öğretmen yetiştirmek değil. Kalkınma çabalarında işe yarayacak her meslekten insanı yetiştirmek. Defalarca tekrarladığımız gibi Köy Enstitüleri hareketinde tek başına bir tek öğretmen köye gitsin, köyü gülistan ediversin gibi bir amaç yok. Kalkınmada diğer mesleklerin, diğer kurumların (ekonomi vs...) rolünü bir kenara itmek gibi bir bilgisizlik yok işin esasında! Hareketin öncüleri hiçbir zaman, hiçbir yerde ekonominin görevini eğitime devrederek, köyü yalnız «eğitimin sihirli değneği» ile kalkındırmak iddiasında bulunmamışlardır. Bu ve «Enstitü hareketinin köyü kalkındıracağı efsanesi» gibi deyimler, sadece sistemi iyi tanıyamıyanların zihinlerinde çöreklenmiş yanlış anlamalardır.

Peki Köy Enstitüleri sisteminde bazı aydınları rahatsız eden ne? Niye başka eğitim sistemleri değil de, bu sistem ekonominin işlemesine burnunu sokmakla yahut Tokgöz'ün deyimi ile «diğer kurumların gelişmesine yardım etmek görevinden fazlasını yüklenmiş olmakla» itham edilir? Çünkü bu sistem, ekonomik bakımdan farklılaşma yolunda olan, tarım ve sanayi düzenlerini geliştirmek isteyen batı toplumlarının, bu çabalarına paralel olarak değiştirdikleri, «iş okulu» ile deyimlenebilecek yeni eğitim sistemlerinin bizim koşullarımıza göre geliştirilmesidir. Yani eğitim kavramı değişmiştir artık. Eğitim okumak değil, uygulamak üretici olmaktır. Ekonomi ile eğitim arasında sıkı bağlar kurulmuştur. Bu, ekonominin görevlerinin eğitim tarafından aşılması demek değildir. Birbirlerini desteklemesi, birlikte gelişmesidir. Genel olarak, bu yeni eğitim kavramını yadırgıyoruz. Eğitimin yalnız okuma yazma işi olmaktan çıkması, derslikten taşması ürkütüyor bizi. Hattâ eğitim biraz beklesin; diğer kurumlar toplumu düzeltsin, sonra eğitime sıra gelsin, demeye getiriyoruz. Bir çelişme var burada. Hem, eğitimi ekonomiyi hiçe saymakla, hem de ekonomik bir çaba olmakla suçluyoruz. Olumsuz ve gerçekçi olmayan bir davranış bu. Aslında ekonomiyi önemsiyen yeni eğitim sistemi, ekonomik kalkınma için en sağlam dayanıklardan birisini veriyor bize. Geri eğitim sistemlerinde bu yok. Onlar, toplumun da, onun ekonomik problemlerinin de dışında sayıyorlar kendilerini. Bazı batılılar ise olumlu bir tutumla Köy Enstitüleri sisteminde eğitim ile diğer toplumsal kurumlar çekişmesinin en verimli bir çözümünü buluyorlar ve sistemden şöyle yararlanmayı düşünüyorlar: «Memleketin yeni ekonomik plânlamasında ve kaçınılmaz bir şey olan toprak ve tarım reformunda Köy Enstitülerini temel birim ve başlıca reform aracı veya kanalı yapmak (*)» Eğitim dursun beklesin demekten daha olumlu bir davranış değil mi bu?

Sistemi kuranlar yalnız eğitimle her şeyin çözüleceğine inanacak kadar safdiller miydi, yani Tokgöz'ün deyimiyle «bu idealistler yöneticilerin bu hareketi besliyebilecek çevreyi hazırlıyabileceklerine inanıyorlar» mı idi? Bir tek örnek vereceğim: 1943 de yönetici İnönü bu «idealistlere» şöyle diyor: «Enstitüleri çok kısa sürede 40'a çıkarmak için tedbir alın. Bu savaş yılları fırsattır. Savaştan sonra bu işleri bize yaptırmıyacaklardır. Yapılandan da ne kalacağı bilinmez.» Yöneticeler de, idealistler de bastıkları zeminin kaypaklığını böylesine biliyorlardı. Tarihsel gerçek bu. Ne yapmalıdırlardı? O çağın koşulları onlara eğitim alanında ileri atılış yapma olanağını vermişti. Önce diğer reformlara girişilsin (ki onları başarma olanağı çok zayıftı), eğitim beklesin mi demelilerdi? Yoksa bozuk yapıyı zorlayacak kuşaklar mı yetiştirmeye çalışmalıydı? O çağın eğitim hamleleri olmasaydı, bugün sosyal sorunları böyle derinliğine tartışan kuşaklar olmazdı. O çağın yöneticileri eğitimin dışında sosyal ve ekonomik reformlar yapmayı düşünmemişler midir? Ben, düşünmüşlerdir, istemişlerdir, yapamamışlardır, diyorum. Tokgöz yapmak istememişlerdir, gerekli bulmamışlardır, demeye getiriyor. İstemek başka, yapabilmek başka! Yapamazlardı; yapamamalarının en büyük nedeni de gücü küçümsenen eğitimin kısırlığına bağlıydı. Kiminle yapacaklardı, kime dayanacaklardı?

Tokgöz, bu öğretmenlerin «klâsik eğitimci» sırasına düştüklerini yazıyor. Kaçı düştü, kaçı düşmedi? Ne o, ne ben kesin bir sayı veremeyiz bu konuda. Ama, onun da yazdığı gibi eğitim meselelerinde sayı önemli değildir. Azımsanamıyacak kadarı klâsik eğitimciliğe düşmemiştir. Çeşitli baskılara rağmen. Eğitim tarihinde az rastlanan bir olay bu. Devlet tutmayacak, geri güçler tepeliyecek ve onaltı yıl direnecek. Klâsik eğitimle yetişmiş olanların, daha da iyi koşullar içinde kaçı direnebildi? Yalnız Ankaranın yakın yöresinde şöylece yirmi köy sayabilirim, direnen öğretmenli. Hep buralara mı doluşmuş «olağanüstü babayiğitler»? Eğitim sisteminin rolü yok mu burada? Aslında biz, oralarda ne olduğunu aydınlığımıza yaraşır şekilde bilmiyoruz, incelemek gereğini de duymuyoruz. Hangi sosyolog, hangi ekonom, hangi politikacı, hangi aydın Akçaviran, Temelli, Yeniköy, Güzelhisar'da ne olduğunu biliyor? Hangisi gitti, inceledi? Aslında biz, Ankaranın 10 kilometre ötesinde ne olup bittiğini bilimsel olarak bilmeden büyük sözler söylüyoruz. Oysa ki oranın nabzını elde tutmadan söylenen sözlerin hepsi suya yazı yazmak. Uygulama değeri yok.

Bir de şu var: Ekonom ile teorikçinin değerini belirtmek için eğitimci ile uygulayıcıyı küçültmek, savunmaya çabaladığımız dâvaya çok şey kaybettirir. Kirby'nin bir gözlemi de şu: Köy Enstitülerinin gericilik için ne büyük bir tehlike olduğunu, gericiler ileri aydınlardan çok daha iyi kavramışlardır, diyor. Olup bitenleri görelim ve teorilerin içinde boğulup kalmayalım.

Sayın Tokgöz alınmasın bu sözlerime. Ona karşı değil bu sözler. Hepimize karşı. Geçen yazındaki bazı sözlere içerlemiş, üzüldüm. Eğitimcilerin bu tartışmalara katılmamalarından, gerçeklere, deneye, gözlemciliğe gereken önemi vermemelerinden *yakınmıştım. Objektif bir* düşündü bu! Kıyasıya tartışmaya ben de bayılırım, ama alınmaca yok!

(*) İmece dergisi, sayı 16, Ağustos 1962, sayfa 7.

Deliye voyvo!....

Köşebaşında kıstırdı beni:

—Efendi, dedi, sen gazetecisin, bilirsin... Söyle bakalım, Cumhuriyet Gazetesinin Yazı İşleri Müdürü niye tevkif edildi?

— Hiiç, dedim, otomatikman tevkif edildi.

— Türkçe konuş, anlamıyorum...

— Yâni, yazıdan dolayı... Hani, yarışmaya katılan bir yazı vardı ya... O yazının yazarı tevkif edildiği için, o yazıyı gazeteye koyan Yazı İşleri Müdürü de tevkif edildi. Usul böyledir, edilir.

Bir zaman baktı yüzüme. «Çattık deliye! Savuşup gitse de kurtulsak» diye geçirdim içimden .Birden toparladı yakamı:

— Bana bak, bana! dedi. İki kişinin tevkifiyle olmaz bu iş... Toptan, hepsini tevkif etmeli, anladın mı?

— Meselâ kimleri?

Saymağa başladı:

— Evvelâ, jüridekileri... Bu yazıyı beğenip de yazı işleri müdürüne veren jüri değil mi? Evvelâ, jüridekileri tevkif etmeli. Ondan sonra Cumhuriyet gazetesini bir güzelce kapatmalı. Ondan sonra, gazetenin abone defterinde kimin adı varsa, hepsini tevkif etmeli. Ve bu gazeteyi toptan yayan baş bayi de tevkif edilmeli. Gazetenin yazı işleri müdürünün en yakın arkadaşları kimlerse, onları da bir güzelce tevkif etmeli. Çünkü, fikir dediğin bulaşır. Hattâ; jüridekilerinin en yakınlarını da tevkif etmeli ve de tecrit etmeli ve hattâ ihtilâttan men etmeli, karantinaya almalı.

Ben kahkahayla gülmeğe başlayınca, yine toparladı yakamı:

— Ne gülüyorsun lan zübük? Doğru değil mi dediklerim?

— Haklısın, dedim. Hattâ, hepsini dezenfekte etmeli. Daha da olmazsa, hepsinin üreme organlarını dumura uğratmalı.

Eliyle ağzımı kapattı:

— Hele sen sus! Sus da, beni dinle... Ondan sonra, sırasıyla, bu yazıdan parçalar alıp okuyucuya duyuran bütün gazete ve dergileri kapatmalı ve de sahiplerini, yazı müdürlerini tevkif etmeli. Ondan sonra, Adalet Bakanını tevkif etmeli. Meclis kürsüsünden bu yazıyı okumadı mı? Öyleyse propaganda yaptı, telkinde bulundu demektir. Adalet Bakanını mutlâkâ tevkif etmeli. Adalet Bakanının yaptığına, düpedüz, dolambaçlı yoldan propaganda denir. Ondan sonra, 141 ve 142. maddelerin kaldırılması için bugüne kadar faaliyet gösteren cemi cümle vatandaşı bir güzel tevkif etmeli. Ondan sonra, Cumhuriyet gazetesinin o sayısını okudukları tahmin edilenleri bir güzelcene tevkif etmeli.

Artık dayanamadım:

— Eeee, birader, dedim, sen memlekette nüfus koymadın, kırdın.

— Tabii, dedi, tabii kırdım... Musoliniyi ayaklarından asan bu kanun maddeleri bizim halkı niye toptan kırmasın? Cumhuriyet gazetesinin tirajı kaç? Diyelim ki yüzbin... Öyleyse Türkiyede en az beşyüzbin kişiyi tevkif etmeli... Ondan sonra da ne yapmalı, biliyor musun? Bu halkı tüm cahil yerine koyan, muhakemeden âciz, zavallı, salak, aptal, sersem, söylenen her sözü, yazılan her yazıyı dolma yutar gibi yutan, sağduyusu olmıyan bir kuru kalabalık sayan bu faşist ve de bu antidemokratik kanun maddelerini bir güzelcene tevkif etmeli, bak o zaman memleket nasıl kalkınıyor!...

Bir süre durdu, sonra ekledi:

— *Aslında, o yazının yazıldığı makinayı*, o yazının yazıldığı evi, o yazının gazeteye ulaşmasını temin eden postacıyı filân hep tevkif etmeli...

— Canım, postacının ne suçu var?

— Yooo, öyle değil! Vebayı taşıyor diye karasinekleri öldürüyoruz da, mektubu taşıdı diye postacıyı niye öldürmiyelim? Karasineğin vebadan haberi var mı? Peki, niye öldürürüz?

— *Sen bu kafayla ancak tımarhanede* rahat edersin, dedim ve yürüdüm.

Arkamdan durmadan bağırıyordu:

— Zübüğe de voyvo! Zübüğe de voyvo! Sizi gidi peygamber develeri!... Yazı işleri müdürünü kurtaracaksınız da vazar hapiste yatacak ha? Bu milleti enayi yerine korsunuz ha? Ondan sonra da demokrasiden bahsedersiniz ha? İyiyi kötüden ayırdedemez sandığınız bu halkı, sağduyudan mahrum dediğiniz bu halkı sonra da sandık başına çağırırsınız ha? Siz de gazeteci olacaksınız ha? Zübüğe de voyvo, zübüğe de voyvo, zübüğe de voyvo!...

Çığırtkan

(Bu hikâyeyi, işçiyi seçim malzemesi sayan politikacıya; işçiyi işçiye düşman etmeğe çalışan sendikacıya *havale ediyorum.)*

İki şehirli, silâhları kuşanır, köye keklik avına giderler. Köyün avcıları da silâhları kuşanır, toplanırlar. Birinin elinde bir kafes, kafesin içinde de tombul — toraman, şakır — şakır bir keklik...

Şehirli avcılar sorarlar

— Ya bu nedir?

Kafesi taşıyan anlatır:

— Buna çığırtkan keklik deriz... Bunu götürür, av yerine koruz. Avcılar evsinlere girer, el tetikte beklerler. Güneş kızdırmağa başladı mı, kafesteki keklik şakır—şakır öter. Bunun üzerine, nekadar keklik varsa toplanır kafesin çevresine... O zaman avcılar tüfekleri patlatırlar. Biz keklik avını böyle yaparız.

Şehirli avcıların gözleri faltaşı gibi açılır:

— Yaa, derler, demek bu kekliği salt bunun için besliyorsunuz, öyle mi? Demek bu keklik, hemcinslerinin ölümüne vasıta oluyor, öyle mi?

Ve şehirli avcılardan biri tüfeği doğ*rultur kafesteki kekliğe:*

— Önce bu namussuzu vurmalı... Hem cinslerini kırdıran bu besili kâfiri gebertmeli...

Ve kafesteki kekliği vurur.

Hüseyin Korkmazgil

Bozkır'da bir küçük çocuk

Ayperi Akalan

Ondokuz Mayısta Samsuna ayak bastığında Mustafa Kemali kurtuluşa ve zafere inançlı kılan en kesin şey, söz götürmez ki aklın kuralları idi... Ama «onun» aklının kuralları İmparatorluğun okur yazarlarının çoğunluğu ise başka bir aklın, yani Osmanlı aklının kurallarına göre onun çabasını başarısızlığa ve yenilgiye mahkûm, su götürmez bir çılgınlık olarak tanımlıyorlardı.

Herkesin bildiği bir tarih gereği bu.

Ve Mustafa Kemalin Osmanlı kalıntısı olmayan aslâ Osmanlılaşmamış aklı ve kuralları zafere ulaştı...

Bugünün Türkiyesinde Osmanlı düşünüşünün yeri olmaması gerekir. Akıl ve kuralları varsa bunlar her kafaya ve topluma uygulanabilir evrensel, şaşmaz kurallardır. Öyleyken ilericinin, aydının, sosyalistin yani gerçek yurtseverin ve gerçek demokrasi gönüllüsünün düzeni değiştirmek gerekçesinin karşısına çıkanlar, dayatanlar kimlerdir, bu kadar sıkıca hangi aklın kurallarına dayanırlar?

Apaçıktır ki bir kısmı biçimi ne olursa olsun kinli, onur yoksunu işleri uğraş ve kaynak edinmiş çıkarcılardır. Akılları saygı değer değildir, olsa olsa bir biçim cin fikirliktir ama bir düzen değişiminin bindikleri dalı keseceğini kaynaklarını, hattâ kendilerini kurutacağını gün gibi kavramış bir akıldır. Olanca güçleri ile dayatırlar... Çıkarlarını korumanın tek yolu budur.

Bir kısmı hâlâ Osmanlıdır. Osmanlı kalıntılarıdır. Osmanlı aklının ileri görüşçülüğü! ile bir başka düzenin kendilerini bir kenara atacağını bilirler. Olanca güçleri ile dayatırlar.

Bir kısmı ise çoğunluk gençtirler, Atatürk çocuğu, devrim çocuğudurlar. Ne ak, ne kara, ne ermiş ne ermemiş bir akılları vardır ki onlara göre, «biz» den adam çıkmaz, «biz» de iş yoktur. «biz» böyle gelmişizdir böyle gideriz. Amatsız durlar, kımıltısızdırlar, araştırmağa, duygulanmağa, bile üşenirler. Bu kımıltısızlıkla - ve potansiyel bir güçle bir başka biçimde dayatırlar... Yolun üstüne olanca umursamazlıkları ile yatmış bu iri gövdeli fakat küçük ve uyuşuk akılların önüne «bizim» bir kurtuluş savaşı mucizesi yarattığımızı, aklınla, yüreğinleve gücünle dayatıp savaşmış «bizim» Mustafa Kemalimizin eş görüş ve davranıştaki milyonların önüne, başına geçmesi olayını, bir imparatorluk yıkıntısından çekip çıkarılmış, dimdik ayağa dikilmiş «bizim» genç Cumhuriyetimizi, bu en gerçek, en yüce kanıtımızı istediğimiz kadar çıkartan «o başka» der gene dayatırlar... Diğerleri çıkarlarının gerektirdiği, zorladığı tavırlarını kesinlikle almışlardır... Onlarla ancak savaşılır... Ama bu sonuncuları yakalarından tutup *sarsarcasına uyarmak gerekir*... Artık anlamaları gerekir ki dayatmanın faydası yoktur. Çağımızda tek bir akım, salt aklın kuralları yürürlükte ve geçerliktedir.

Bu akıl, bilimin kuralları, çağın koşulları İlerici, genç Aydınlardan, bu zinde kuvvetlerden yanadır. Gerekircilik, kaçınılmazlık, sağduyu onlardan yanadır. Ve nihayet Atatürk ihtilâlinin olageimişliği er geç gerçekleşecek başarılarının en somut dayanağıdır. Mustafa Kemal ne kadar yendi ve başardıysa onlar, yani Türkiyenin genç, aydın ilerici zinde kuvvetleri de o kadar yenecek ve başaracaklardır.

Gerçekten aklı olan, düzen değiştiğinde çorbaya bir taş olsun katmamış yoksunların ayağlanmasına katlanmak istemiyorsa karşı koymak, yol üzerine yatmak şöyle dursun katılır, çabalar. Çünkü su götürmez ki en «ortada» olanlar bile hangi ilkelere dayanırlarsa da *yansınlar günü geldiğinde* aydınlık; ileri, Mustafa Kemalce sosyalist bir Türkiye içerisinde en azından birer «yüz ellilik» olacaklardır...

Üç aylık Avrupa gezisinde elde ettiğim en güzel şeyi bir gerçek öyküyü yurdumun yurtsever, insansever, inanmış, güçlü ilericilerine anlatıyorum. Acılarına acı katsın, güçlerini bilesin diye...

→

KİMLER GERİCİDİR?

Gerek siyasal, bilimsel düşünümüze, gerekse edebiyatımızın diline, «gerici», «ilerici» sözcüklerinin geçmesi pek de yeni olmasa gerek. Günlük konuşmalarımıza da geçen bu sözcükler üzerine öteden beri düşünürdüm. Herhangi bir konuyu olduğu gibi bu soruları da mazbut bir şekilde inceleyebilmek için her şeyden önce, sözcüklerin gerisindeki kavramların anlaşılmasında bir açıklığa erişmek; ve olması muhakkak bazı senpati ve eyilimlerimizi incelememizin sonuna dek tutmamız gerektir sanırım. Nesnel bir incelemenin sonunda, Türkiye'de (zaten konumuz, Türkiyedeki gerici - ilerici sorunudur) gerici - ilerici durumunu sağlamca belirttikten sonra ancak, hangisinin çoğunlukta olduğu realitesine yaklaşabiliriz. Zaten ideal anlamında bir gerici veya ilericinin çoğunlukta veya azınlıkta olmak «fikir» olarak o denli önemli değildir. Bu bakımdan YÖN'ün geçenlerde bir sayısındaki «Gericiler azınlıktadır» başlığını hem çok iyimser hem de aceleci bir yargı bulmaktayım.

Yanılmıyorsam, günümüzdeki, «ilerici» - «gerici» ayrımı aşağı yukarı şu esasa dayanmaktadır:

Bir toplumda, tarihsel, siyasal ve ekonomik şartların sonucu olarak bir takım «güçlüler» sınıfı ile «güçsüzler» sınıfı meydana gelirse, güçlüler güçlerini güçsüzlerin güçsüzlüğünden alıyorlarsa, dolaylı veya dolaysız onları yönetiyorsa yâni, siyasal ve *toplumsal kudret bu güçlüler sınıfına ait ise; ve:*

Güçlülerin güçlerinin, daha âdil daha akli esaslardan gelmediğine inananlar, tarihteki sürelerini doldurduklarına inananlar,

Güçsüzlerin birer insan olduğunu hatırlayıp, onların da bir nebze güçlü olabileceğini kabul edenler, ve bunun daha yeni, daha âdil bir düzende olabileceğine inananlar, ve de böyle bir düzeni önleyenler İLERİCİ, ve bunları bir kaşık suda boğmak istiyenler, kısaca onlara karşı olanlar GERİCİ.

Türkiye'nin toplumsal ve siyasal düzeyinde tam belirli ve kategorileşmiş SINIF realitesi kabul edilmese bile Siyasal ve toplumsal kudrete dolaylı ve dolaysız sahipleşmiş şu zümreler kolayca gösterilebilir:

1) Büyük Mutavassıtlar zümresi
   A) Dev ithalâtçılar zümresi
   B) » müteahhitler »
   C) » ihracatçılar »
2) Toprak ağaları, Kent ağaları(sanayiciler)
3) Bunların artıklarıyla geçinenler.

Oldukça dikkate değer ki, bizdeki hâkim bu güçlü zümreler (aynı kapıya çıkmakla beraber) Türkiye'nin insanlarını istismar etmezler ama devletin imkânlarını, zenginliklerini talan ederler. Kısaca devleti sömürürler. Bu bakımdan kendi çıkarlarını ne denli amansız ise o'nca sinsidir. Savaşması güçtür. Ama yenilgilerinde mutluluk kesindir.

Şimdi Türkiye'de kimin gerici kimin ilerici olduğu kolayca anlaşıldığından, kimin azınlıkta kimin çoğunlukta olduğunu söylemeden bizdeki gericilerin tahliline gelelim:

Gerici derken ilk akla gelen çok uçdaki iki ultra gericilerden söze saşlayalım.

I.) Şeriatçılar: Bunlara göre, İslâmlık sadece bir din olmayıp aynı zamanda siyasal bir doktrin, sosyal bir görüş, iktisadi bir sistemdir. Ulusun gerçek refahının, mutluluğunun siyasal ve toplumsal düzeni Kur'an esaslarına göre düzenlemekle olacağına inanırlar.

II.) Faşist eyilimli IRKÇILAR: Adından da anlaşılacağı gibi, bunlar, dar organsal özelliklerden hareket edip Türkiye'deki insanlar arasında ayırıcı bir ülkü ve Türkiyenin dışındaki kafatası benzerlerine kavuşmak gibi birleştirici bir ülkü güderler. Tabii bunlar için gelişmeye düşmek değil, lâf önemlidir. Türkiyedeki insanları sevmek, o'nların insanca şartlarda yaşamalarını arzu etmek bunlar için yabancı duygu da, akıl dışı kapris ve komplekslerden doğan kendi uydurdukları Vehim'e sarılıp, gerçek mutluluğu bu vehimle açıklamayı denerler.

Birinci gruptaki Şeriatçıların, İslâmlığı daha ortadoks bir şekilde anlamalarına mukabil, Irkçıların ırkçılığı, «ulus» veya «ulusçuluğun» sakat bir şekilde anlamalarından doğmaktadır. Okumuşlar ise şayet, Yurtaşlık kitaplarından önceleri ezberledikleri «......bir diden, bir kandan, bir ırktan gelen.........» ulus anlayışının kafalarında bir gelişime uğramamasıdır. Bunlara, Kürtçe konuşan, Arapça şarkı söyliyen bir Türk'ü Türk kabul etmek iğrenç gelir. Oysa bir ulusu ulus yapan ana faktörün «birlikte yaşama arzu ve iradesi» olduğunu belki ömürlerinde anlamamışlardır. (Amerikan diye İsviçreli diye bir ulus var mı acaba bunlar için?)

Bu iki ultragerici grup, kendi felsefelerinde, düşünme tarzlarında ne denli sakat bir temelden, marazi bir çerçeveden hareket ederlerse etsinler lâflarının kalabalıklarını, toplumda iyi kötü yankı bulmalarının nedeni, ele aldıkları, tasallut ettikleri, hattâ iğfal ettikleri kavramların esasında toplumu derinden ilgilendirmesi heyecanlandırmasıdır.

Ne var ki, bu iki ultra gerici idealizm aslında birbirlerine o denli çatışma durumunda, o denli düşman olmaları gerek ki sözünü etmek bile fazla: Dinciler özü itibariyle «iman edenler kardeştir» Kur'an düşturuna göre hareket edeceklerine göre her şeyden önce bu söz konusu ulusçuluğu reddeder. Ne varki bu iki ultra gerici zıt kardeşler D.P. öncesinden beri bir nevi zımni mütareke içerisindeler. Hattâ kendilerine ılımlı bir ortam buldukları D.P. döneminde bu mütareke bir pakt'a kadar gitmiştir. Bu gün bile bunların hangilerinin Dinci, hangilerinin Irkçı oldukları çoğu kere bilinmez bile. Bu iki fikren düşman gruplar bir arada da söz edilir: Bu masum yanılmaya olsa olsa, ortak vasıflarının ultra cinsinden oluşu ve de her ikisinin sapık iki ideolojiden, marazi bir felsefeden doğmalarıdır.

III.) Esas gericiler: Bana kalırsa bunların teşhisinde oldukça hayata düşülüyor. Çoğu zaman Yön'cülerin de bu hatâdan kurtulmadıkları sezilebilir. Bunlar «ortacı» olur mu hiç? Ortacı da ne oluyor? Belki «muhafazakâr» denmek isteniliyor. Ama muhafazakârlıkta fikir yoktur. Oysa bunların da kendilerine göre fikirleri vardır. Belki bulundukları özel şartlara göre «haklı»dırlar. Çoğu zaman fikir kendilerinin değil, çıkarcı zümrelerin olsa da önemli bir ayrım yoktur. Sonra çıkarcı zümreler kendi fikirlerini düşünüp yaymağa da pek vakitleri yoktur. Akrabaları, damatları, kayın biraderleri yetmez ise parayla fikirlerini söyletebilirler ya. Kısaca; benim yurdumda insanca olmayan şartlarda yaşayan büyük çoğunlukların hayatından üzüntü, daha çok utanç duyanlara, belirli çıkar zümrelerinin yağmalarından devleti kurtarmak isteyenlere, her vatandaşın topluma belirli bir emekle bir şeyler vermesini ve bu emeği'nce toplumdan nasibini almasını istiyenlere, ekonomik hayatın daha hızlı fakat daha âdil ölçüde kalkınmasını, böylece geri kalmışlıktan bir an önce kurtulup uygar ve özgür bir topluluk olmamızı gerçekten istiyenler, ve de bunun yollarını bulmak isteyenlere karşı olanlar ve onlara en çirkef çamur atmayı vatanseverlik bilenler ve bitmez tükenmez demogojilerinin içerisinde iftiralarıyla onları boğmayı şeref sayanlar, *asıl GERİCİdir* demek istiyorum.

Bunların Dinci veya Irkçı olmamalarının önemi olmasa gerek. Bunlar daha yaman gerici daha güçlü gerici. Bunların ilericiliği ile ultra gericilerin gericiliği arasındaki fark, bir sinemada parterdeki duhuliyenin en geri koltuğu ile hususinin en ön koltuğu arasındaki fark bile yok.

Gökhan Evliyaoğlu gerici de Aydın Yalçın Metin Toker ilerici öyle mi?

Buna ben hiç de inanamıyorum.

Realist bir teslimiyetle, tevazuya veya umutsuzluğa kapılmadan İlericiler azınlıkta olduğumuzu kabul etmeliyiz. Öyle olması da gerek ya. *Dürüst* aydınların bir çoğunun ilericilikten haberi bile olmadığını anlamalıyız. İlericilik savaşı bu yüzden de çok çetin ya. Yılmamalı, o başka.

Çok geri yaşayan halk gerici değildir. Ama ilerici de değildir. Bunu bilmez bile. Ama o'nun gerçek özleminin, gerçek mutluluğunun ilerici yanda olduğu da bir gerçek. İşte umut kaynağı *burada ya.*

Nejat YARDIMCI

İHTİLALDEN SONRA İSMET İNÖNÜ

Sabahat Toktamış (Erdemir) İsmet İnönü'nün 14 mayıs 1950 — 10 Kasım 1961 ta rihleri arasında yaptığı bütün ko nuşmaları, 4 cilt halinde toplıya rak, çok faydalı bir iş yapmış bu lunuyor.

Bu ciltlerde, son *11 yılın* hikâ yesini okumak mümkün. Zira, İn önü'nün konuşmaları, biraz da son 11 yılın tarihi demek.

Bu 11 yıl, İnönü'nün parlak devresini teşkil ediyor. Bizde li derler, nedense muhalefette bü yük başarılar gösterirler ve kütle lerin güven kaynağı haline gelir ler. Bu büyük liderlerin sözleri, âyet gibi ağızdan ağıza dolaşır. Fakat iktidara gelince, sihir bozul maya başlar. Eski sözler, yavaş yavaş unutulur ve liderler birkaç yıl içinde tanınamaz hale gelir. Bakalım İnönü, aynı yollardan ge çecek mi?

Antidemokratik kanunların te mizlenmesi meselesine el atılma yışı, basın dâvalarında enflâsyon, azıtan faşizme karşı gösterilen aşırı müsamaha, ümit verici de ğil. Hele kalkınma, plân ve re form konularında, muhalefette söylenen sözler, lâfta kalmaya mahkûm *görünüyor.*

İnönü'nün 27 Mayıstan sonraki bazı sözleri, daha şimdiden sihri ni kaybetmiştir. Meselâ, reform lar konusunda İnönü 13 Ağustos 1960 ta şunları söylemişti: «*Sa mimiyetlerine ve iyi niyetlerine güven beslediğim Millî Birlik Ko mitesi üyeleri, işbaşında bulunduk ları süre zarfında, memleketin ana dâvaları üzerine eğilmekte, tedbirler düşünmekte, ortaya bir eser bırakmak istemektedirler. Bu, tabiîdir. Bir mahzur teşkil etmez. Yetişebildikleri dâvalar halledi lir. Yetişemediklerinin de esasla rı ortaya konmuş olur. Siyasî par tiler, bu konacak esasları tatbik için, samimî olarak çalışacaklar dır. Millî Birlik Komitesince esas ları tesbit edilip bırakılmış olan meseleleri tahakkuk ettirmek için çalışmayı vazife sayarım*» Halbu ki tatbikat tamamen aksi yönde olmuştur.

15 Ağustos 1960 ta da İnönü, toprak reformu konusunda şu fikri ileri sürüyordu: «*Toprak re formu, bizim eski ve ilk dâvaları mızdandır. Bu reform, memleke tin esaslı ihtiyaçlarındandır. Çok taraflı bir silsile tedbirler ister. Millî Birlik Komitesi üyelerinin halkla yaptıkları temaslar, bu re formun ehemmiyetini esaslı ihti yaç olarak, onların zihnine yerleş tirdiğini gösteriyor. İdareleri za manında memleketin bu ihtiyacı na cevap verecek tedbirlerle meş gul olacakları anlaşılıyor. Herhal de birtakım esaslar hazırlıyacak lar ve ifade edeceklerdir. Koya cakları esasların uzun tatbikat seneleri için faydalı olacağına emi nim. Siyasî partiler bu konuda sebat ile çalışmak için yeniden bir hız alacaklardır. Biz, bu re formu hevesle devam ettirmek kararındayız.*»

Sayın İnönü, ihtilâlin ilk ayla rında esen reform rüzgârları kar şısında böyle konuşuyordu. 14'le rin tasfiyesinden sonra ise, İnö nü'nün «Ağalık meselesi artık or tadan kalkmıştır» dediği, iktida ra gelince de «toprak reformu sadece toprak dağıtmak değildir» sözleriyle yetindiği malûmdur.

Sayın İnönü'nün sosyal alanda ki kehanetleri de gerçekleşmemiş tir. 26 Temmuz 1960 ta İnönü, rejim meselesi halledileceğine gö re, sıra artık sosyal meselelere gel miştir diyordu: «*CHP nin sosyal meselelerde yeniden büyük bir ça lışma devrine gireceğinde şüphe yoktur. Bu zamanların geleceğe intikal edecek bir karakteri, politi kaüstü sayılabilecek içtimaî te mel dâvaların dikkati çekecek bir ehemmiyetle günün temel dâvala rı haline gelmesidir. Her siyasî parti için, bu alan çok çalışa cak ve milletimize devamlı ola rak ümit verecek konularla dolu dur.*»

Ne var ki, bir yıldan fazla za man aşla mafla geçmiştir. CHP. nin de diğer partiler gibi, iktida ra ne kadar hazırlıksız olduğu ortaya çıkmıştır. Halbuki 25 Ey lül 1961 de İnönü, «*Cumhuriyet Halk Partisinin seçim beyanname si nasıl hazırlıklı bulunduğumu zu göstermektedir*» diyordu. «*Biz, cemiyetimizde ve siyasî idarede çalışmadan, emek karşılığı olma dan elde edilen para ile istikrarlı bir iktisadî düzenin kurulmasına imkân olmadığını bilenlerdeniz*» diyordu. (8 Ekim 1961)

«*Vergi sistemimizde esaslı ısla hat yapmak kararındayız. Vergi sistemimiz, vergi yükünün âdil bir surette ve millî gelirle ahenk li olarak dağılmasını sağlıyacaktır*» diyordu. (1 Ekim 1961).

«*Öğretmen ihtiyacının karşılan ması, her şeyden önce öğretmen lik mesleğinin câzip hale getiril mesine bağlıdır*» diyordu. (1 Ekim 1961).

«*Ehliyetli işçilerimizden bir gru pu B. M. Meclisine bu seçimde almak kararındayız. Senelerden beri CHP. içinde işçi konulariyle ciddî olarak uğraşıyoruz. İşçi aday larımızla bu sefer daha zengin olursak, hakikî işçi politikasını içtimaî ve siyasî yönden CHP. içinde sistemli bir surette takip edeceğiz*» diyordu. (10 Ekim 1961)

«*CHP bu konu (gecekondu) üze rinde esaslı surette eğilmiş ve hal suretini seçim beyanname sinde vatandaşlara arzetmiştir*» diyordu.

İnönü'nün konuşmalarında da ha bir sürü reform vasıfları var. Toplumun zinde kuvvetleri o gün ler, bu vaatlere inanıyordu. Bu gün, bu sözlere inanan pek kal madı. Vaatler unutulup gitti. Fakat sayın İnönü'nün yine de unutulmıyan bir sözü var: «*Dev let adamının, memleketi idare edecek adamın sözünün doğrulu ğuna ve sözünü tutacağına emin olmak, siyasetin birinci şartıdır. Birçok zamanlarda, bu kısır bir şey olabilir. Adam, bir defa söyle di, ondan dönmedi derler. Ama, bir gün gelir, her kafadan bir ses çıktığı zaman, o doğru söyli yen ne diyor derler. Halk, onu arar; onun fikrini öğrendikten sonra kendisine bir istikamet ve rir.*»

Başbakan İsmet İnönü
Acaba kime inanmalı?..

→

«Ortada» olan kımıltısızlar için an latıyorum yurtseverleri, insansever likleri varsa duygulanıp belki kı mıldanırlar diye... Geri kalanlar? Onlar için sözün çağı geçmiştir...

Le Monde gazetesinin Orta doğu uzmanlarından Madam Bozu lu, üç yıl önce Türk dostları ile birlikte İstanbula varmak üzere An karadan yola çıkıyor... Yolu yarı lamadan araçları bozuluyor. Yol kenarında eğleşiyorlar. Koşarak gelen, beş köylü çocuğu sarıyor çevrelerini. Giysilerinin üstlerini sor örttüğü, yoksul, ince boyunlu, büyük kafalı bozkır kavrukları...

Gene de yabancıların uzattık ları çikleti, çukulatayı almıyorlar. Hele birinin ışıltılı, kederli gözleri var. — Niçin olmasın, «Mutluluğun çağrısı *dayanılmaz olduğunda baş lar keder*» diyor yazarın birisi —.

Bu kederli oğlanına soruyor Madam Bozulu

— Kaç yaşındasın?

— On üç.

Oysa sekiz, on yaşında görü nüyor ancak.

— Ne yaparsın sen?

— Sığıra giderim, tarlada çalı şırım, babama yardımederim,

— Memnun musun,

Şaşıyor oğlancık:

— Neye memnun olacakmışım, tarla işi bu...

— Okuma yazma biliyor mu sun? Mektebe gittin mi?

Gözler ışıldıyor:

— Gittim. İlk okulu bitirdim ben.

— Niye gitmiyorsun, şimdi?

— Babama yardım gerek...

— Büyüyünce ne yapacaksın? Ne olacaksın?

Cevap Madam Bozulu'yu şa şırtıyor. Çocuk kesin, inançlı bir solukta atılıyor:

— Mühendis...

Türk dostu Madam Bozulu uçsuz, bucaksız bozkırdaki bu yır tık, pırtık köylücüğe bakıyor, avut mak, gönlünü almak geliyor için den:

— Üzülme diyor belki bir gün gene gidersin okula, okur Mühen dis olursun... Ve sözlerine bir yü rekten «inşallah» bekliyor.. Oysa başını kaldırıp, açık, dik gözlerle bakıyor ona oğlancık güvenle, inançla, kesinlikle:

— Tabiî gideceğim diyor... Ata türk geri geldiği zaman gideceğim!..

Beş yıllık plânlar, verilen verilmeyen dış yardımlar, devrime sadakat yeminleri, yitirilmiş Köy Enstitüleri, politikacıların kör dö güşü, kendi kurallarını aklın kural ları saydırmaya çabalıyan açık re jim, af var, af yok gel gitleri, geri verilen servet beyannameleri, «hü kümet erkânı» ile birlikte toplum ve yurt çıkarları için düzen arayan özel teşebbüsçüler, «vergi yakala nabilenden alınır» feryatları, istifa eden plâncılar, karalanan Kaldor raporu, Nato görüşmeleri ve Mayıs ta geri alınacak Amerikan rampa ları, sosyal adâletli anayasa, yürür lükteki antidemokratik kanunlar, «politikanın dışında» ki Mustafa Kemal ordusu, toprak reformu, ver gi reformu tasarılarının üstüne yan gelip yatmış ağalar, Komünistoloji uzmanları, üstlerine çullanılan bir avuç gerçek aydın, 1963 yılı başın da Türkiyemiz... Hiç birinden ha beri yok bozkırdaki çocuğun... O, özgür doğmuş insan oğlunun en doğal hakkı olan eşit koşulları ge tirecek, kendisine okul kapılarını açacak, *Mühendis olmasını* sağlaya cak Atatürkü bekliyor...

Bu demektir ki; sınırsız, acı bozkırda bir küçük cılız kişi de ol sa mademki bekliyor, bizim anla dığımız anlamda, onun anladığı an lamda Atatürk elbet ve elbet geri gelecektir...

Veyl inanmıyanlara

KONGO

Birleşmiş Milletler'in kararlı tutumu ve bunun sonucu olarak askeri harekâta girişmesi Çombe'yi dize getirdi. Katanga maden brliği kendi politikasının kurbanı oluyor.

Thant'ın sabrı

Milletlerarası teşkilâtın soğukkanlı, sağduyu sahibi Budist genel sekreterinin bütün insanların, özellikle politikacıların, kendi gibi barışçı, insancıl ve iyi niyetli olmadığına kanaat getirmesi için bir Çombe yeterli sayılabilir Gerçekten, bir yıl önce Kitona'da, Katanga'nın bir federasyon çerçevesinde Leopoldville merkezi otoritesine bağlanmasını kâğıt üzerinde kabul eden Çombe, aradan geçen zaman zarfında usandırıcı bir oyalama taktiğine başvurmuş ve Kongo'nun birleştirilmesi meselesinin sürüncemede kalmasını geniş ölçüde etkilemiştir. Fakat, Çombe'nin ayrılık politikasını sürdürme çabasında yalnız olmadığı biliniyor. İngiltere, Belçika ve Fransa dünyanın en zengin maden kaynaklarını işleten «Union Miniere du Haut Katanga — Yukarı Katanga Maden Birliği» şirketindeki çıkarlarını korumak amaciyle Çombe'yi dipllomasi alanında ve malî yönden destekliyor.. Özellikle İngiltere, Birleşmiş Milletler' de Kongo'nun birleştirilmesi lehinde oy kullanırken, Genel Sekreter Thant'ın ekonomik yatırımlar uygulanması teklifine olumlu bir karşılık vermekten kasden kaçınıyor veya Çombe üzerinde ekonomik ve askerî baskıda bulunmasına taraftar olmadığını belirtiyor. Fransa ile Belçika, Sovyetler Birliği ile nedenlerde birleşmedikleri halde, La Haye Adalet Divanının istişari mütalâasına rağmen Birleşmiş Milletlerin Kongo harekâtı masraflarına katılmamakta ısrar ediyorlar.

Milletlerarası teşkilâtın birinci derecede sorumlu kişisi olan Thant, milyonlarca dolara malolan Kongo harekâtının devamının teşkilâtı kesin bir iflâsa sürüklemesini önlemek düşüncesinin de etkisi ile, Aralık ayının son günlerinde kuvvete başvurma kararını verdi. Thant bu yetkiyi 1960 Temmuzunda Güvenlik Konseyinin aldığı karara dayandırıyor. İngiltere ve Belçika ise barışçı bir teşekkül olan Birleşmiş Milletlerin silâhlı harekete geçmesini tasvip etmediler. Zira «Union Minère du Haut Katanga» nın bu harektten zarar görmesi pek muhtemel.

Katanga jandarmasının önceden hazırlanmış taarruzu üzerine meşru savunma hakkını kullanan Birleşmiş Milletler Elisabethville'in bütün kilit noktalarını ele geçirdikten sonra, harekâta devam etmiş ve Katanga'nın belli başlı şehirlerini işgal etmiştir. Çombe'nin paralı askerleri Birleşmiş Milletler birlikleri karşısında önemli bir mukavemet gösteremeden kaçmışlar, onları bizzat Çombe ve bakanları izlemiştir. Son haberlere göre, Çombe ve bakanları Kuzey Rodezya sınırına yakın Kolwezi'de karargâh kurmuşlardır. Bilindiği gibi Rodezya Başbakanı Sir Roy Welensky, Çombe'nin en güvendiği dostudur ve lüzumu halinde en sağlam sığınağı temin edebilir.

Milliyetçi lider geçinen Çombe, zorda kalınca bundan önce yaptığı gibi ateşkes ve müzakere teklifinde bulunmuş, fakat sütten ağzı yanan U Thant bu defa oyuna gelmemiş ve doğru bildiğini yapmıştır. Çombe de bunun üzerine, Genel Sekreterin birleştirme plânını uygulamaya razı olduğunu bildirmiştir. Ancak Katangalı liderin bu tutumu da kesin değildir, nitekim ayni Çombe daha sonra Birleşmiş Milletleri taş üstünde taş bırakmama siyasetini uygulamakla tehdit etmekten geri kalmamıştır

Katangalı kadınlarla Birleşmiş Milletlerin askerleri döğüşüyor
Sömürgeciliğin sonu

Maden Birliği

«Union Minière du Haut Katanga» ya, bütün dünyada sadece en zengin kobalt, bakır ve uranyum madenlerini işleten bir şirket olarak değil, fakat savaşlardan sorumlu tutulan ve kapitalizmi en kötü şekilde somutlaştıran bir çıkarlar birliği gözü ile bakılıyor. Olaylara nüfuz etmeye çalışan herkes, Katanga'nın ayrılığını isteyen ve bunu finanse edenin bu şirket olduğunu biliyor. Katanga'nın Kongo'dan ayrılma isteğinin, Afrikadaki uyanış ve bağımsızlık hareketleri ile benzerliği olmadığını daha iyi anlamak için Union Minière'in ne olduğu hakkında kabaca bir fikir sahibi olmak yeter.

«Union Minière du Haut Katanka» bütün Katanga eyaletindeki yeraltı zenginliklerini işleten hemen hemen tek şirket. 1962 Mayıs ayında şirket 1735'i Avrupalı olmak üzere 22450 kişi istihdam ediyor, şirketin maden tesisleri 15 bin kilometrekarelik bir alana yayılıyor, sermayesi sekiz milyar Belçika frangı (1 milyar 600 milyon dolar), bilânçosunun aktifi 20 milyar Belçika frangı, esham ve tahvilât değeri 1 milyar 875 milyon Belçika frangı. Hisse senetleri dünyanın çeşitli ülkelerine dağılmış, bu arada arslan payı Belçika'da. Belçika senetlerin % 50 sinden fazlasına sahip, onu % 25 ile Fransa izliyor, geri kalan senetlerin sahipleri İngiltere ve Amerika Birleşik Devetleri ile diğer bazı ülkelerde bulunuyor. Şirketin bundan başka bir çok yabancı şirkette iştirak payı var. Union Miniere'in katıldığı bu şirketlerin sayısı Kongo'da 17, Belçika'da 10 ve diğer ülkelerde 5'i buluyor. Bu arada hissedarların hısımlık bağları veya diğer bağlarla hükûmet kademelerini etkiledikleri de anlaşılıyor.

Temmuz 1960'da Çombe'nin, Katanga'nın bağımsızlığını ilân etmesinden itibaren bu hareketi tamamiyle destekleyen Union Minière bugün, kendi silâhlarının ters teptiğini görmekte, fakat etkili bir harekette bulunamamaktadır. Başlangıçta bir «kukla lider» olarak ortaya sürülen Çombe, çeşitli tehditler ve tertiplerle bir çeşit «Battista» olma yolunu tutmuş ve Union Minièere'den şantajla para sızdıran bir siyasi gangster gibi davranmaya başlamıştır. Union Minière, 1960'da gelirinin % 59'unu — 2 milyar 529 milyon Belçika frangı — Çombe'ye vergi olarak ödemiş, bu miktar 1961'de % 67,8'e — 2 milyar 7 milyon Belçika frangı — çıkmıştır.

Şirket yöneticileri bunu «kaybolmamak pahasına Çombe ile işbirliği yapmak» şeklinde izah etmişlerdir. Fakat bugün Çombe mekanizmasının dişlilerine kendini etkili bir şekilde kaptıran Union Minière, Leopoldville hükûmetiyle anlaşmaya çalışıyor. Brüksel'deki Societé Générale zararın neresinden dönülürse kârdır. düsturuna uyarak. Adula ile müzakerelerde bulunmak üzere Kongo başkentine bir temsilci göndermiş bulunuyor. Birleşmiş Milletler'in maden tesislerini koruma teklifini evvelce reddetmiş olan Union Minière yöneticileri, bugün taş üstünde taş bırakmama siyasetini uygulama tehdidinde bulunan ve elektrik santralları ile köprüleri uçurmaya başlayan Çombe'den korunmak için Birleşmiş Milletler kuvvetinden yardım istiyor.

Diğer normal endüstri şirketlerine pek benzemeyen Union Minière politika yapmanın kolay bir şey olmadığını geç de olsa anlamıştır.

Amerika'nın desteği

Birleşmiş Milletler'in son harekâtının etkili olmasında Amerika Birleşik Devetleri'nin desteğinin payı büyük. Washington hükûmeti Kongo buhranının başlangıcından itibaren bugünkü olumlu tutumu benimsemiş olsaydı, mesele bu kadar uzayıp gitmezdi. Birleşmiş Milletleri malî yönden destekleyen en büyük güç olan Amerika Birleşik Devetleri, küçük çıkarları ve bazı grupların baskılarını bir kenara iterek, Kongo'nun birleştirilmesinin tek kurtuluş yolu olduğunu kabul etti. Böylece, Kongo merkezî hükümeti Katanga'dan salğanacak gelirlerle yaşıyabilecek, Birleşmiş Milletlerin varlığını tehdit eden mali güçlüklerin önü alınmış olacaktı.

Geçen yılın son günlerinde Leopoldville ve Elisabethville'de önemli temaslar yapan General Louis Truman'ın resmî ziyaret sebebi Kongo'daki Birleşmiş Milletler birliklerinin lojistik ihtiyaçlarını tesbit etmekti. Washington hükûmeti resmî açıklamasında General Truman başkanlığındaki askerî heyetin Birleşmiş Milletlerin isteği üzerine gönderildiğini belirtiyordu. Bu gerekçe daha o zaman bir çok kimseyi tatmin etmemişti. Olaylar Truman'ın Birleşmiş Milletler üniforması giymiş subaylara muhtemel bir işgal harekâtı ile ilgili bazı tavsiyelerde bulunduğu yolundaki tahminleri yalanlamamıştır. Çombe, Truman'ın Elisabethville'de Birleşmiş Milletler sivil ve askerî yöneticileri ile yaptığı bir toplantıya işaret ederek, «Mavi miğferli» lerin Katanga'da bir hükûmet darbesi yapmaya hazırlandığını iddia etmişti.

Amerikan hükûmetinin Kongonun birleştirilmesine verdiği önemin diğer bir sebebi de Adula hükûmetinin durumudur. Adula hükûmeti son oylamada ancak üç oy farkla güvenoyu alabilmiş olup, iktisadî ve malî bakımdan büyük bir buhranla karşı karşıyadır.

Kongo'da her an bir iç buhranın patlak verebilceği ve bunun Washington hükûmetini ne denli endişelere sürüklediği Kennedy'nin özel müşaviri Chester Bowles tarafından bir süre önce şöyle ifade edilmişti:

«Ilımlı Adula başkanlığındaki hükûmet düşerse, kanlı bir iç savaşın çıkacağına tanıklık edeceğiz Bu durum komünistlerin sızma gayretlerini artırmasına elverişli bir ortam meydana getirecektir.»

Geçen Cumartesi günü Dışişleri bakanı Dean Rusk, başkan Kennedy ile Palm Beach'teki görüşmesinden sonra verdiği demeçte Kongo meselesinin süratle çözülme doğru gittiği kanaatinde olduğunu ifade etmiştir. Bu sözler. Birleşmiş Milletlerin bazı nahoş ve hattâ elim olaylara rağmen, başarılı bir hareketin örneğini verdiğini doğrular mahiyettedir. Fakat Amerikan Dışişleri Bakanını iyimser yapan durum, Kongo'nun ilk başbakanı Lumumbanın bundan iki yıl önce istediğinden pek farklı değildir. Üstelik, Lumumba'nın mücadelesinde Amerika tarafından desteklenmediği ve aksine baltalanmaya çalışıldığı hatırlanınca, Amerika'nın Kongo politikasına pek iyi numara vermek güçleşiyor.

TUNUS

Muhaliflerini ortadan kaldıran Burgiba hayatını gerçek bir mucizeye borçlu. Suikastın sebebi sadece ekonomik tedbirler mi?

1956'dan bu yana Tunus'un yönetimini âdeta tek başına sağlıyan otoriter eğilimli başkan Burgiba geçenlerde büyük bir tehlikeyi, kendi deyimiyle «gerçek bir mucize sayesinde» atlattı. Alınan haberlere göre suikatı hazırlıyanlar arasında Burgiba'nın özel muhafızı dahil bir kaç subay, üniversite öğrencisi ve bazı çıkarcılar bulunuyor. Suikastin doğrudan doğruya Burgiba'nın şahsını hedef tuttuğu açıklanmakla beraber, hazırlıkların daha geniş kapsamlı olduğu, gerçek bir hükûmet darbesine teşebbüsün söz konusu olduğu anlaşılıyor.

Başkan Burgiba'ya göre kendisini ortadan kaldırmak isteyenler alınan ekonomik tedbirlerden hoşnut olmıyan zenginler toprak ağaları, kasaba eşrafı. Bu sözlerde gerçek payı olacileceği düşünülebilir. Zira Tunus 1960'dan itibaren plânlı ekonomi hazırlıklarına başlamış ve birbuçuk yıl sonra da plânlı devreye geçilmiştir. Fakat plânın görünümü «korkutucu» olmaktan uzak. Burgiba sömürge devrinden kalan ekonomik yapıları tasfiye hususunda köklü tedbirler uygulamamış, yabancı sermayeyi ve özel teşebbüsü teşvik eden bir orta yolu tercih etmiştir.

Hükümetinin programının refah ve sosyal adaleti sağlamak amaçlarını güttüğünü 17 Nisan 1956'da Kurucu Meclisteki konuşmasında belirten Burgiba, bir kaç ay sonra birinci hedefin özel mülkiyeti korumak ve özel teşebbüsü teşvik etmek, ikinci hedefin de yabancı sermaye yatırımlarını artırmak olduğunu söyliyerek çelişik sayılabilecek bir duruma düşüyor.

Tunus'un iktisadî kalkınma plânı on yıl içinde gıda maddeleri bakımından kendi kendine yetmeyi ve tarımla uğraşan halkın yarısını başka alanlara çekmeyi hedef kabul etmiştir. Fakat bu hedefin çok güç şartların tehdidi altında bulunduğu gözden uzak tutulmamalı. Plân halkın yararına sonuçlar vermez veya vermekte gecikirse siyasî istikrarı muhaliflerini ezerek veya ortadan kaldırarak sağlıyan Burgiba önemli güçlüklerle karşılaşabilecektir.

Burgiba bugün Tunus'un yeni düstur partisine dayanarak yönetmektedir. Karşısında önemli bir muhalefet grubu teşekkül etmemiştir. Tunus başkanının en kuvvetli rakibi Salaâh Bin Yusuf'un geçen yıl esrarengiz bir şekilde Almanya'da öldürüldüğü hatırlardadır. Salâh Bin Yusuf'a hoş görü gösteremeyen Burgiba böylece otoriter eğiliminin tehlikelerini de göze almak zorunda olduğunu son suikast teşebbüsü ile anlamış olmalıdır.

DOĞU BLOKU

Moskova - Pekin Çatışması

Komünist Çinin, Kuruşçef'e karşı harp ilân ettiği anlaşılıyor. Pekin Hükûmetinin resmî organı «günlük Halk» gazetesinde çıkan 10 bin kelimelik bir başyazı, Kuruşçef'i, marksist—leninist doktrine ihânet etmekle suçluyor ve hattâ onu dünya komünist hareketinin liderliğinden uzaklaştırma arzusunu ortaya koyuyor.

Daha önce Kruşçef, Çin'in Hindistana karşı tutumunu tasvip etmediğini belirtmiş ve Küba buhranı dolayısıyla, Çini nükleer harp istemekle suçlandırmıştır. Çin ise, «kâğıttan mamûl Amerikan kaplanı» ndan korkarak, Kruşçef'in «şiddet yoluyla ihtilâl» ilkesini terk ettiğini ve Castro'yu sattığını ileri sürüyor.

Resmî organa göre, bu meseleleri görüşmek ve Moskova — Pekin anlaşmazlığını çözmek üzere, komünist liderleri dünya çapında bir toplantı yapmalıdır. Zira komünizm, «tarihî bir dönüm noktasında» bulunmaktadır. Gerçekten komünizm, tarihî bir dönüm noktasına gelmiştir. Hayat seviyesi yükselen Sovyetler Birliği, kapitalizmle mücadeleyi barışçı yollardan yürütmeye ve milletlerarası gerginliği arttıracak hareketlerden kaçınmaya kararlı görünüyor. Moskova, kapitalizmle komünizmin uzunca bir müddet yanyana yaşıyabileceği inancını benimsiyor. Kapitalizmle daha sert şekilde mücadele tezini savunan Çin ise, Moskovanın yumuşak tutumunu zayıflık, hattâ Marksizm — Leninizme ihânet sayıyor.

Anlaşmazlık nasıl çözülecek? Pekin, Moskovanın liderliğini kabul edecek mi, yoksa komünist blok arasındaki bölünme kuvvetlenecek mi? Bölünme gerçekleşirse, bu, Sovyetler Birliğini kapitalist ülkelere yaklaştıracak mı? Bu sorulara kesin bir cevap vermek bugünden mümkün değil.

Kapitalizmin Yaşama şansı

G. D. H. COLE

Dünya kapitalizmi, geniş ölçüde Amerikan yardımına bağlı hâle geldi. Eğer Amerikada ciddi bir iktisadi buhran vuku bulursa, diğer belli başlı kapitalist memleketlerin işsizliği önliyebilmeleri mümkün değildir. Amerikan yardımlarında ve ithalâtındaki önemli bir düşüş, öbür kapitalist memleketlerde tesirini gösterecektir. Bu durum, kapitalizmin kaçınılmaz ölümü hakkındaki Marksın tezlerine geniş ölçüde hak verdirmektedir. Fakat Amerika, kendi memleketinde bir buhranı önliyebildiği ve diğer kapitalist ekonomileri destekliyebildiği müddetçe, buhran tehdidine karşı koyabilecektir. Bu bakımdan iki soru akla gelmektedir:

1) Amerikanın 1930 yıllarındakine benzer büyük bir buhrana düşmesi ihtimali kuvvetli mi?

2) Amerika, diğer belli başlı kapitalist memleketlerin ekonomilerini canlı tutmak için gerekli yardımları yapmaya devam edecek mi?

Büyük buhranın sebepleri

Bu soruları cevaplandırmak kolay değildir. 1930 yıllarının Büyük Amerikan Buhranı belli başlı üç sebebe dayanır: Çok büyük çapta bir spekülâsyon, çeşitli malların fiyatları arasındaki dengenin altüst olması ve en fakir sınıfların gelirlerinin hızla artan istihsali satın alabilecek ölçüde yükselmemesi.

Acaba aynı felâket Amerikada bugün de vuku bulabilir mi? Sorunun cevabı, Amerikan ekonomisinde 1930dan beri vuku bulan değişikliklerin sebebiyet vereceği tesirlere bağlıdır. Kanaatıma göre, bu değişikliklerin en önemlisi, çiftçilerin durumlarının düzelmesidir. Çiftçi gelirleri, artık hükümet müdahalesiyle desteklenmektedir. Ayrıca Amerikan sendikalarının son derece güçlenmesi, yüksek ücret ve iyi istihdam şartları sağlamıştır. Bu iki sebep, müstehliklerin *talebini yüksek seviyede tutmakta ve yatırım* arzusunu kamçılamaktadır. Bundan başka kanun zoruyla, spekülâsyonun aşırı şekilleri önlenmiştir. Ayrıca hükümet, uygun bütçe politikalarıyla spekülâsyona veya durgunluğa doğru olan aşırı temayüllere karşı koymayı bilmektedir hiç değilse bilmesi lâzımdır. Bu bakımdan, Amerikan iş adamlarının devlet müdahalesinden kat'iyen hoşlanmamaları ve kongre üyelerinin, büyük hükümet harcamaları zaruretini kabul etmekten kaçınmaları, handikaptır. Kongre üyelerinin tutumu, dış yardım programlarını da baltalamaktadır.

Bu durumda, ilk soruya kesin bir cevap vermek güçtür. Amerikan ekonomisinin buhrana düşmesinin önleneceği veya buhran halinde gerekli tedavi tedbirlerinin zamanında ve gereken ölçüde alınacağı garanti edilemez. Bununla beraber, buhranın bertaraf edilmesi veya Amerikan kapitalizminin diğer kapitalist ekonomileri de peşinden sürükleyerek çökmesi gibi en kötü sonuçlara yol açmadan önce hastalığın tedavi olunması şansı, geçmişe nazaran çok fazladır.

Amerikan yardımı ve soğuk harp

İkinci soruyu cevaplandırmak çok daha zordur. Dış memleketlere Amerikan yardımı, ekonomik gayeleri ikinci plâna atarak, soğuk harp vasıtası hâline gelmiştir. Buna rağmen, Kongre, Amerikan vergi mükellefinin zararına olarak, dış memleketlere yardım yapılması zaruretini gittikçe daha güç kabul etmektedir.

Bu sebeple, milletlerarası gerginliğin azalması *silâhlanma işinin müspet safhaya girmesi*, büyük bir ihtimalle Amerikan yardımının azalmasına yol açacaktır. Bu azalış, eğer Amerika, bundan müteessir olan memleketlerden ithalini çoğaltır veya bu memleketlere uzun vâdeli krediler verir veya bu memleketlerde yatırım yaparsa tehlikeli olmayabilir. Fakat bu, Amerikan ekonomisi refah içinde kalırsa ve milletlerarası gerginliğin azalması kapitalist ülkelere yapılacak dış yatırımları canlandırırsa mümkün olacaktır. Bu şartların gerçekleşeceğini de kimse söyliyemez. Bu sebeple, komünist âlemin dışındaki kapitalizmin hayatiyetini devam ettirmek için, Amerikanın harp sonrası devrede giriştiği destekleme gayreti sona erebilir.

Bu takdirde, Amerikada buhran önlense dahi diğer kapitalist memleketlerin durumu ne olur? Bu memleketler, ilk olarak dolarla ödenen ithalâtını azaltacaklar ve kendi ihraç mallarını satın alan memleketlerden ithalât yapmaya yönelecekler dir. Bu da kolay olmıyacak ve kapitalist memleketler arasındaki rekabeti şiddetlendirecektir. Bu durum, eğer kapi*talist memleketler ile Sovyet Bloku arasındaki ticari* münasebetlerin çok geniş ölçüde gelişmesine müncer olmazsa, Amerika dışı kapitalizmin, çok daha dar bir karşılıklı müdahale düzeni içinde inşasına yol açacaktır. Bu da tam istihdamı mahafazayı zorlaştıran güç ve uzun bir iştir.

Gelecekte buhranı önleyebilir miyiz?

Bu görüş doğruysa, Amerikada buhran olmasa dahi, diğer kapitalist memleketlerin buhranla karşı karşıya gelmiyecekleri güvenle söylenemez. Keza buhran halinde, buhrana son vermek için alınacak tedbirlerin, kapitalist memleketlerin süratle iyileşmesine yol açacağı ileri sürülemez. Bununla beraber, buhranın ortaya çıkacağı ve önlenemiyeceği de iddia edilemez. Marksın güvenle dediği gibi kapitalizmin, bünyesinde taşıdığı çelişiklikler yüzünden sür'atle son bulacağını söylemek, artık gerçeğe uygun düşmiyecektir.

Kapitalizm ve harp tehlikesi

Fakat kapitalizm kendi iç çelişikleri yüzünden çökmese bile, başka sebepler yüzünden yıkılabilir. Meselâ bugünkü şartlar altında bir harp sistemi çökertebilir. Bununla beraber, Amerikanın ezici üstünlüğü dolayısiyle, kapitalist memleketler arasında bir harp bugün artık düşünülemez. Dünyayı tehdit eden önemli bir harp, başta Amerika olmak üzere, kapitalist ülkelerle Komünist Blok arasında olacaktır. Böyle bir harp, kapitalizmin, hattâ kapitalizm ve komünizmin birlikte mahvı *demektir. Dün*ya çapında bu tip bir felâketten ne çıkacağını kimse kestiremez.

Bu durumda, harpten sonra ne olacağını düşünmek yerine, her çareye başvurarak harbi önlemek çıkar yoldur. Harp olmadığı takdirde, kapitalizm ve komünizm bir zaman için, yanyana yaşıyacaklardır. Yanyana yaşama, tarafsız memleketlerin desteğini kazanmak maksadıyla soğuk harp rekabeti içinde olabilir veya dostluk yoluna gidilmese bile, karşılıklı müsamaha ve müşterek gâyeler için mahdut iş birliği halinde tezahür edebilir.

Az gelişmiş ülkeler

Yanyana yaşamayı güçleştiren en büyük engel, tarafların az gelişmiş ülkelere dair olan *görüşlerinin çok farklı* bulunmasıdır. Az gelişmiş ülkelerdeki komünist politikası, emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı olan isyanları en geniş ölçüde körüklemeye yönelmiştir. Halbuki kapitalist memleketlerin politikası, uyanan milliyetçilik dalgasının imkân verdiği ölçüde, az gelişmiş ülkelerdeki kapitalist nüfuzunu devam ettirmektir. Hattâ Amerika, bu nüfuzu arttırmaya çalışmaktadır.

Amerikalılar, sömürgeciliğin düşmanı olduklarını söylerler ve kendilerini öyle görürler. Fakat fiiliyatta, Suuidi Arabistan gibi Amerikan kapitalistlerinin ilgilendikleri memleketlerde bulunan gerici feodal kuvvetlerle işbirliğine son derece hazırdırlar. Hattâ, Amerikalılar, komünizm nüfuzuna ve sızmalarına karşı girişilen politikayı kabullenmek şartıyla, her tarafta bu gerici kuvvetlere sarılmaktadır...

Hindistan, Birmanya ve Seylân'ın bağımsızlıklarını tanımak zorunda kalan ve emperyalist bir kuvvet olarak dünyadaki mevkiinin zayıfladığını bilen İngiltere de Kenya ve Orta Afrikada olduğu gibi, geniş bir beyaz azınlık bulunan ülkelerde ve Orta Doğu gibi, geri kalan askeri kudretinin tehdit edildiğini sandığı yerlerde akıllıca davranmamaktadır. Fransa ise, Tunus ve Fas milliyetçileriyle anlaştığı, Hindi Çiniyi boşalttığı halde, ırk üstünlüklerini sürdürmek isteyen bir milyon Avrupalıyı savunmak için Cezayir milliyetçilerine karşı, amansız bir harpte direnmiştir. Hollandalılar, Cava ve Sumatradan çekilmiş, fakat Doğu İran ve Caribbean sömürgelerine asılmışlardır. Belçikalılar, Kongo'nun zenginliklerini istimara devam etmektedirler. Portekiz diktatörlüğü, Afrika ve hattâ Hindistandaki sömürgelerini elden çıkartmaya kat'iyen yanaşmamaktadır.

Sömürge ülkelerdeki milliyetçiliğin bir kuvvet hâline gelmediği hallerde, komünistler, milliyetçiliği kuvvetlendirmeye çalışıyorlar. Halbuki kapitalist memleketler, bu milliyetçiliğin gelişmesini önlemek çabası içindedirler. Milliyetçiliğin büyük bir kuvvet hâline geldiği ülkelerde ise, komünistler bütün güçleriyle milliyetçilere yardım etmektedirler. Kapitalistler ise ya Cezayir, Kenya ve Kıbrısta olduğu gibi kanlı bir *tedhiş hareketine girişmekteler, ya da Batı Afrika*, Malaya, Tunus ve Fasta olduğu gibi, mutedil milliyetçilere tâvizler vererek, milliyetçi kuvvetleri bölme yoluna gitmektedirler. En ileri görüşlü kapitalist devletler, sömürge memleketlerde iktisadi gelişmeyi gerçekleştirmek için her türlü yardıma hazır olduklarını söylerler. Fakat bu devletlerin kendileri yeter sermayeden mahrumdurlar. Bu sebeple sömürgelerine dahi yeteri kadar yardım yapamazlar. Bol sermayeye sahip Amerikalılar ise, ya petrol bölgeleri gibi kuvvetli yatırım sebepleri olan yerlere ancak yatırım yapmaktalar, ya da antikomünist soğuk harp silâhı olarak hibe yardımlarına gitmektedirler.

Az gelişmiş ülkelere yardım

Bu davranışlar değişmedikçe, azgelişmiş ülkelerin ekonomik durumunu düzeltmek yolunda, âhenkli ve müşterek bir gayret gösterilemez. Zira bir taraf, sömürgeciliğe ve emperyalizme karşı isyanları körükliyerek kapitalist devletleri yıpratma dâvasındadır. Halbuki, kapitalist ülkelerdeki en ilerici unsurlar dahi, oralarda yerleşen Batılıların menfaatlerini tehdit eden hareketleri frenlemek gâyesindedir. Böylece, azgelişmiş ülkelerde çatışan politikalar ortaya çıkmaktadır. Bu çatışma, Birleşmiş Milletlerin nezareti altında yürütülecek müşterek bir «fakirliği yenme harbi» ni imkânsız kılmaktadır.

Bu duruma müsamaha edilemez. İstihsal tekniklerinin hızla ilerlediği bir dünyada, insanların büyük çoğunluğunun en ilkel şartlar altında yaşamasına ve sermaye ve yetişmiş iş gücü kıtlığı yüzünden yeni metodlardan mahrum kalmasına göz yumulamaz. Halbuki, bu memleketlerin yardımlarına koştukları takdirde, yardıma muhtaç halklar gibi, ileri memleket ekonomileri de uzun vâdede yardımdan faydalanacaklardır. Bu durum, soğuk harbe son verme zaruretini ortaya koymaktadır.